

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፡
የድህረ ምረቃ ፕሮግራም

የፋትልቱ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ፣ የረዥም
ዘመናት አድጎት» አተረጓጎም

በ
ሣህሉ አክሲሎ

መ.ገቢ.ት፡ 2003 ዓ.ም
አዲስ አበባ

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የድህረ ምረቃ ፕሮግራም

የ...ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ የረዥም ዘመናት እድገት»
አተረጓጎም

በ
ግህሉ አክሲሉ

መጋቢት፣ 2003 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የ«ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ፣ የረዥም

ዘመናት እድገት» አተረጓጎም

በ

ሣህሉ አክሊሉ

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የድህረ ምረቃ የፓንማፓል ፕሮግራም

የቀረበ ጥናት

መጋቢት፣ 2003 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የ«ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ» የረዥም
ዘመናት እድገት» አተረጓጎም

በ

ሣህሉ አክሊሉ

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የድህረ ምረቃ የፓንማፓል ፕሮግራም
የቀረበ ጥናት

ዶክተር ብርሃኑ ማቲዎስ

አማካሪ

ሺመልስ በጀጋ

ፈታኝ

ምስጋና

ከሁሉ በፊት ይህን ጥናት በዚህ መልክ እንዲገኝ የምክር አገልግሎት ላደረጉልኝ ለተባባሪ ኸርፌሰር ዶክተር ብርሃኑ (ማቲዎስ) ላት ያለ ምስጋና አቀርባለሁ። በወቅቱ የቋንቋዎች ጥናት ተቋም እና የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነጽሑፍ ትምህርት ክፍል ሊቀመንበርና አባላትን በየጊዜው ላቀረብኩላቸው ጥያቄዎች ለሰጡኝ መልስና ላደረጉልኝ እገዛ ሁሉ ክልብ አመሰግናችኋለሁ።

የአፍሪካ ቋንቋዎችና ትምህርት ሥነልቦና ሊክፈት በተስፋ በነበረበት ጊዜ እና በጎላም ሊክፈት የትምህርት ዓደኞች ሆነን ረዥም ለሚባል ጊዜ አብረን ለቆየነው ዓደኞቹ ለመሀሪ፣ ለብንያም፣ ለሀሰን፣ ለክብረአብ፣ ለጨዎዱ እና ለኢልሳ በትምህርቱ ሃይት ውስጥ አብረን ሳካሄድናቸው የትምህርት እንቅስቃሴዎች ዘወትር አስታውሳችኋለሁ።

በዚህ ውስጥ ባለቤቱና ልጆቹ እንዳንድ ሥራዎቹን በኮምፒዩተር ላይ በማስፈርም ሆነ በማተናጀት ላደረጋችሁልኝ እገዛ ሁሉ ክልብ አመሰግናችኋለሁ። ከዚህም ጋር ለተከታታይ ጊዜ ጥናቱን በኮምፒዩተር ላይ በመጻፍና በማረም ሳትሰለች ሥራው በዚህ መልኩ እንዲወጣ ላደረጋችሁልኝ ወ/ት ደስታ ወ/ማርያም ምስጋናዬ የላቀ ነው።

አጠቃሎ

“ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ፣ የረዥም ዘመናት ዕድገት፣ አተረጓጎም በሚል ርእስ ላይ የተመሰረተ ይህ ጥናት ሁለት ተያያዥነት ያላቸውን ዓላማዎች ከግብ ለማድረስ የተከናወነ ነው። የመጀመሪያው ዓላማ “Greater Ethiopia the Evolution of a Multiethnic Society” የሚለው የዋናው ደራሲ መጽሐፍ ይዘት በትክክል ወደ አማርኛ ቋንቋ መሸጋገርን የገመገመ ነው። ሁለተኛው ዓላማ በአማርኛ የቀረበውን የትርጉም ሥራ ለሚያገኙት አገባቢያን በመገኛ ቋንቋ ወስጥ ያለውን ሀሳብ በተላሉ ለረዱ በሚችሏቸው ቃላት እና ዕረፍተነገሮች ምን ህል ተስተካክሎ እንደቀረበ መዘኛል።

በትልቋ ኢትዮጵያ፣ አተረጓጎም ላይ ጥናት ማድረግ አስፈላጊ ሆኖ የተገኘው በሁለት ምክንያቶች ነው። አንደኛው፣ በትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ የረዥም ዘመናት ዕድገት “የአተረጓጎም ምዘናን በሚመለከት እስካሁን ምንም የተካሄደ ጥናት የለም። ሌላው ደግሞ እንደ “Greater Ethiopia” ላሉ በመደበኛ አጻጻፍ ወስጥ ለሚመደቡ (ሥነጽሑፍ ላልሆኑት) ዝግጅቶች በትርጉም ጊዜ የደራሲውን ሀሳብ/ስሜት ለተሸከሙ ለቃላት (ለሐረጎች) ተመጣጣኝ ፍች ያለማቅረብና የዕረፍተነገሮችን የተስተካከለ አገባብ ያለመጠበቅ የፍች ተመጣጣኝነት አለማስገኘቱን በማመልከት በዚህ መንገድ መደበኛ የአተረጓጎም መንገድን ተከትሎ ግምገማን ማካሄድ እንደሚቻል ለማሳየት ነው።

የትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ፣ የረዥም ዘመናት ዕድገት፣ አተረጓጎም መገምገሚያ የሆነው የተወጣጣ የትርጉም ዘዴ የሁለተኛ ቋንቋ ማስተማር ዘዴን (ሪቻርድስና ሮጀርስ፣ 1986 እ.አ.አ.) መሰረት አድርጎ የተዘጋጀ ነው። የተወጣጣ የትርጉም ገደፈ ሀሳብ ከኢ. ደብሊቤሰፔሊጌል ገደፈ ሀሳብ ወስጥ የትርጉም ሂደት ተግባራዊ ባህሪ የለው ሆኖ በተግባራዊ ሂደት የሚገለጽ ቅርጽ እንደሚኖረው (ባሶኔት ምክንያት ሸፔሊጌልን በመተቀስ፣ 1980) የተገለጸውን በመወሰድ፣ ከካትፎርድ፣ ትርጉም የትግበራ ሥነልቦናን በተከተለ መንገድ ሀኪታን ጠብቆ በአንድ ቋንቋ በገገግር ወይም በጽሁፍ የተገለጸን መልእክት በተለያዩ ሁኔታዎች ወስጥ ወደ ሌላ ቋንቋ በመተርጎም ተግባራዊ መፍጠር መቻሉን (1964 እ.አ.አ.)፣ ኒውማርክ ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ በጽሁፍ የሚሸጋገር ሀሳብ የጽሁፍ ዓይነቱ ሥነጽሑፍና ሊሥነጽሑፍ መሆን መቻሉን (1988 እ.አ.አ.) የገለጹትን በመወሰድ፣ ካትፎርድና ቤል ትርጉም በዓላማ የሚካሄድ መሆኑን (እንደላይኛው፣ ቤል፣ 1991 እ.አ.አ.) የቀረቡትን በመውሰድ፣ ቤል፣ በዓላማ የሚካሄድ ትርጉም ዓላማውን ለማግኘት የሚመልሳቸው ጥያቄዎች ምን? ለምን? መቼ? እንዴት? የት? እነዚህን አንደኛው የገለጸቸውን በማወጣት እና በአወጣጥ የትርጉም የእድገት ሂደት ወቅት ከወጡት አንዳንድ የትርጉም መመሪያዎች ጋር በማጣመር የተመሠረተ ነው። ይህ የትርጉም

ንድፈ ሀሳብ ከመገኛና ከመቀበያ ኮሚሽኖች ወስጥ ለተመረጡት ናሙና ጽሑፎች መተንተኛ ሆኗል።

በናሙናነት ከመገኛና ከመቀበያ ቋንቋዎች መጻሕፍት ውስጥ ከመጀመሪያ፣ ከመካከልና ከመጨረሻ የተወሰዱ ክፍሎች በቃላት (በሐረጎች) ፍችና እና በዐረፍተነገሮች ያገባብ ለስመስተካከል ተመጣጣኝነታቸው ምን ያህል እንደሆነ የንጽጽር ትንተና ተካሄዶ የሚከተለው ውጤት ተመዝግቧል።

በቃላት (በሐረጎች) የፍች ተመጣጣኝነት የንጽጽር ትንተና ሃይት በተገኘው መሰረት በአጠቃላይ በመገኛ ቋንቋ መጽሐፍ ውስጥ ካሉት 56080 ያህል ቃላት(ሐረጎች) ውስጥ በመቀበያ ቋንቋ መጽሐፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች የማያሳዩ 3569 ቃላት(ሐረጎች) ናቸው። እነዚህ ቃላት(ሐረጎች) በአጠቃላይ 6.36 በመቶኛ መሆናቸው ነው።

እንደዚህ በአጠቃላይ በመገኛ ቋንቋ መጽሐፍ ውስጥ ካሉት 9343 ዐረፍተነገሮች ውስጥ 493ቱ ዐረፍተነገሮች በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ በአገባባቸው ለስመስተካከል ምክንያት የፍች ተመጣጥኝ አላላዩም፣ ይህ ከመቶኛ ሲሰላ 5.28 ይሆናል።

በ«Greater Ethiopia the Evolution of a Multiethnic Society» መጽሐፍ ውስጥ የተረጉት ሀሳቦች በተለያዩ ምዕራፎች፣ በተለያዩ ዐበይትና ንዑሳን ርዕሶች ተከፋፍለው የተረጉ ቢሆኑም በአጠቃላይ ሀሳቦቹ ተከታታይነትና ተያያዥነት አላቸው። በዚህም መሰረት በ3569 ቃላት(ሐረጎች) በፍች ለስመመጣጠንና በ493 ዐረፍተነገሮች በአገባብ ለስመስተካከል እና የፍች ተመጣጥኝ አላላዩት ምክንያት የዋናው ደራሲ ሀሳብ ተሟልቶ ወደ መመለሻያ ቋንቋ አልተሸጋገረም። በዚህም መሰረት በመመለሻያ ቋንቋ የተዘጋጀውን መጽሐፍ የሚያንቡት ሰዎችም ገልጽ ሆኖ አያገኙትም።

ማዕ ወጪ

አርእስት

ገጽ

ምስጋና	I
አጠቃሎ	II-III
ምዕራፍ አንድ	
መግቢያ	1-5
1.1 በኢትዮጵያ የትርጉም ታሪክ	1
1.2 ጥናቱ የተካሄደበት ምክንያት	3
1.3 የጥናቱ ዓላማዎች	4
1.4 የጥናቱ አስፈላጊነት	5
ምዕራፍ ሁለት	
የተዛማጅ ጽሑፎች ትኝት	6-27
2.1 የትርጉም ጽንሰ ሀሳብ	6
2.2 የትርጉም ብቃቶች	8
2.3 የትርጉም ጥንታዊነት	11
2.3.1 የትርጉም አጀማመር	12
2.3.2 ሥርዓታዊ አተረጓጎም	13
2.4 በትርጉም ሥራዎች ላይ ከተካሄዱ ጥናቶች	15
2.5 አጠቃላይ የአተረጓጎም ስልት	20
2.6 የትርጉም ንድፈ ሀሳብ	
2.6.1 ብቃት	21
2.6.2 የሌ ደብዳቤ ስፔሊኒል የትርጉም ንድፈ ሀሳብ ...	22

2.6.3. የካትፎርድ የትርጉም ንድፈ. ሀሳብ	22
2.6.4 የኒውማርክ የትርጉም ንድፈ. ሀሳብ	23
2.6.5 የሮጂርስ ቲ ቤል የትርጉም ንድፈ. ሀሳብ	23
2.6.6 የተውጣጣ የትርጉም ንድፈ. ሀሳብ	26

ምዕራፍ ሦስት

የጥናቱ ዘዴ	31-34
3.1 የተውጣጣ የትርጉም ንድፈ. ሀሳብ	31
3.2 የመረጃ ምንጮች	31
3.3 የአጠናን ዘዴ፣ ንጽጽርና ገለፃ	31
3.4 የማንጻጸር ደረጃ	32
3.5 ለማንጻጸር የወካይ ጽሑፎች አመራረጥ	32
3.6 የትርጉም ተመጣጥኖን መለየት እና ማሳየት	33

ምዕራፍ አራት

የመረጃ አቀራረብ ትንተና	35-79
4.1 የዋናው ደራሲ መጽሐፍ ጭምት ሀሳብ	35
4.2 የተርጓሚው አመራረጥና የአተረጓጎም ተሞክሮአቸው.....	39
4.3 የናሙና አንድ የቃላት/የሐረጎች/ አተረጓጎም	40
4.4 የናሙና አንድ አረፍተኝ/አተረጓጎም	47
4.5 የናሙና ሁለት የቃላት /የሐረጎች/ እና የአረፍተኝ/አተረጓጎም	58
4.6 የናሙና ሦስት ቃላት /ሐረጎች/ እና አረፍተኝ/አተረጓጎም	71

ምዕራፍ አምስት

ማጠቃለያ እና የመፍትሔ ሀሳብ	80-83
ዋቢ መጻሕፍት	84-85
አባሪ ጽሁፍ	
መጽሐፍ ቃላት	

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

1.1. በኢትዮጵያ የትርጉም ታሪክ

በኢትዮጵያ የትርጉም ታሪክ ከኢትዮጵያ የሥነጽሑፍ ታሪክ ጋር የተያያዘ ሆኖ ጥንታዊነቱን ለመገነጠር የሚያስችሉ አስረጃች አሉ። ጀርመናዊው ኢኮኖሚክስ ሊትማን በኢትዮጵያ የሥነጽሑፍ ታሪክ ጥናታቸው ውስጥ ትርጉምን በስፋት ተጠቅሞታል። ከዚህም በተጨማሪ በኢትዮጵያ ሥነጽሑፍ ውስጥ በሥነምግባርና በሃይማኖት ጽሑፎች አማካይነት የውጭ ጽሑፎች በስፋት በትርጉም ወደ ኢትዮጵያ እንደገቡ አስረጃች አሉ። እንዲያውም በመጀመሪያዎቹ የኢትዮጵያ ሥነጽሑፍ ውስጥ የትርጉም ሥራዎች ጎልተው የታዩበት ሁኔታ እንደነበር አመለካከት ጥናቶች ተመዝግበዋል (አምሳሌ፡- 1976)።

ኢኮኖሚክስ ሊትማን በሰፊው የኢትዮጵያ ሥነጽሑፍ ጥናታቸው ውስጥ በአራተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ እስከ አሥራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን ድረስ በድንጋይ ላይ ተቀርጸው የተገኙት ጽሑፎች የተገኙበትን በታና ጊዜውን መለያ በማድረግ በትደም ተከተል መዝገበው ወደአማርኛ ቋንቋ ተርጉሞቻቸዋል/አንደላይኛው/።

- "እኩዕም 4" (ድ.ል.ክ በአራተኛው ክፍለ ዘመን የተጻፈ ነው) በግሪክ ቋንቋ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ጽሑፍ ነው። ሊትማን ወደአማርኛ ተርጉሞታል (አንደላይኛው፡ ገጽ 5)።
- ("እኩዕም 5" ተዘጋ፤ ጥናቱ በተካሄደበት ጊዜ ስላልተገኘ ሲሆን ይችላል።)
- "እኩዕም 6" በሰባውያን ቋንቋ በድንጋይ ላይ ተጻፎ የተገኘ ነው። ሊትማን ወደአማርኛ ተርጉሞታል (አንደላይኛው፡ ገጽ 12)።
- "እኩዕም 7" (ድ.ል.ክ በ4ኛ ክፍለ ዘመን የተጻፈ ነው።) በአሮጌው በግዕዝ ቋንቋ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ጽሑፍ ነው። በዚህ ዘመን የነበረው ግዕዝ አሮጌው ግዕዝ ይባላል። ይህ ጽሑፍ ወደአማርኛ ተተርጉሞ ተመዝግቧል (አንደላይኛው፡ ገጽ 15)።
- "እኩዕም 8" (የተተረጎመ ድ.ል.ክ በአራተኛው ክፍለ ዘመን ነው።) በሳብኛ ቋንቋ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ጽሑፍ ነው። ወደአማርኛ ተተርጉሞ ተርጓሟል (አንደላይኛው፡)
- "እኩዕም 9" በአሮጌው ግዕዝ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ጽሑፍ ሲሆን ወደአማርኛ ተተርጉሞ ተመዝግቧል (አንደላይኛው፡ ገጽ 24)።

• "እክሱም 5" በአራተኛው ክፍለ-መድኃኒት የተቀረጸ ነው።) በእርግጥ ግዕዝ ቋንቋ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ሲሆን ወደአማርኛ ተተርጉሞ ተመዘግቧል።

• "እክሱም 11" የተቀረጸው ድ.ል.ክ በአራተኛው ክፍለ-መድኃኒት የተጻፈ ነው።/ በእርግጥ ግዕዝ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ሲሆን ወደአማርኛ ተተርጉሞ ተመዘግቧል (እንደላይኛው)።

• "እክሱም 12" የተቀረጸው ድ.ል.ክ ከሰባተኛው እስከ አሥራ ሁለተኛው ክፍለ-መድኃኒት ባለው ጊዜ ላይሆን አይቀርም። በእርግጥ ግዕዝ ቋንቋ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ሲሆን ወደ አማርኛ ተተርጉሞ ተመዘግቧል (እንደላይኛው)።

• "እክሱም 13" ድ.ል.ክ ከሰባተኛው እስከ አሥራ ሁለተኛው ባለው ክፍለ-መድኃኒት ተቀርጾ ይሆናል። በእርግጥ ግዕዝ ቋንቋ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ነው። ወደአማርኛ ተተርጉሞ ተመዘግቧል (እንደላይኛው)።

• "እክሱም 14" ድ.ል.ክ ከሰባተኛው እስከ አሥራ ሁለተኛው ምዕት ዓመት ባለው ጊዜ ተቀርጾ ይሆናል። በእርግጥ ግዕዝ ቋንቋ በድንጋይ ላይ የተቀረጸ ሲሆን ወደ አማርኛ ተተርጉሞ ተመዘግቧል (እንደላይኛው)።

እነዚህ የድንጋይ ላይ ጽሑፎች የተገኙበት ቦታ እክሱም ሲሆን በሦስት ቋንቋዎች በግሪክ በላቲን እና በእርግጥ ግዕዝ በመፈራረቅ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኘ ናቸው። (እርግጥ ግዕዝ ሲባል ያለአንባቢው የተጻፈ ግዕዝ ማለት ነው።) እነዚህ ሁሉ በድንጋይ ላይ ተቀርጾ የተገኙ ጽሑፎች እና ሊትግን ባደረጉት የአማርኛ ሥነ-ጽሑፍ ታሪክ ጥናት ውስጥ ወደ አማርኛ ተተርጉመው ተመዘግበዋል። ከዚህም ሌላ በጊዜ ዘመን በተለያዩ ጊዜያት የሥነ ምግባርና የሃይማኖት ይዘት ያላቸው ጽሑፎች ከግሪክ፣ ከሱርስ፣ ከአረብኛ ቋንቋዎች መጀመሪያ ወደግዕዝ፣ ተካሎ ደግሞ ወደአማርኛ ተተርጉመዋል።

በአሥራ ዘመናት ሃምሳዎቹ ገደማ ጀምሮ ከሃይማኖታዊ መጻሕፍት ጎን የፍልስፍና፣ የልቦለድ፣ የታሪክ፣ የመልክዳ ምድር፣ ወዘተ. መጻሕፍት በተለያዩ ጊዜያት ከፈረንሳይኛ፣ ከጀርመንኛ፣ ከመስኮብኛ፣ ወዘተ. ቋንቋዎች በአብዛኛው ወደአማርኛ፣ በጥቂቱ ደግሞ ወደሌሎች ቋንቋዎች ተተርጉመዋል። ይህም ማለት በኢትዮጵያ ውስጥ፣ ከኢትዮጵያ ውጭ በአብዛኛው ወደ አማርኛ እና በጥቂቱም ወደሌሎች የኢትዮጵያ ቋንቋዎች የተተረጎሙ መጻሕፍቶች በርካታ ናቸው።

ከነዚህ የፍልስፍና፣ የልቦለድ፣ የታሪክ፣ የመልክዳ ምድር፣ ወዘተ. መጻሕፍት መተርጎም ጋር አተረጎግታቸውን መርምሮ ተገቢ ትርጉም ስንደሆን የሚያረጋግጥ ግለሰብ ወይም ድርጅት እንደነበረ የሚገልጽ አስረጅ የለም።

ከ1966 ዓ.ም ጀምሮ የኢትዮጵያ ሕዝብ በወታደራዊ መንግሥት የሶሻሊዝምን መርህ ተከትሎ ማርክሳዊና ሌኒናዊ ርዕዮተ ዓለምን እንዲያራምድ ሲደረግ ማርክሳዊና ሌኒናዊ ርእዮተ ዓለምን የሚመለከቱ ብዙ መጻሕፍት በአገር ውስጥ በተለያዩ ሰዎች ከእንግሊዘኛ ቋንቋ ወደአማርኛ ቋንቋ ሲተረጉሙ ጥቂቶች ደግሞ ከሩሲያኛ ቋንቋ ወደ አማርኛ ተተርጉመው ወደአገር ውስጥ ገብተዋል። እነዚህ የትርጉም መጻሕፍት የሶሻሊዝም ርእዮተዓለምን የሚመለከቱ በመሆናቸው በውድታም ይሁን በግድታ በአብዛኛው ወጣቶች በመጠነ-ም በከፍተኛ እድሜ ላይ የሚገኙ ሰዎች እንደአነበቧቸው ይገመታል። በዚህም ጊዜ ወደአማርኛ ቋንቋ ተተርጉመው የቀረቡትን የትርጉም መጻሕፍት፣ እንዳለ ተተባሉ ከማንበብ በስተቀር የትርጉም ሥራዎችን ከምንጮቻቸው ጋር በማስተያየት ስለአተረጓጎማቸው ግምገማ መስጠት የተለመደ አልነበረም።

ከ1983 ዓ.ም. ወዲህም ብዙ መጻሕፍት ከተለያዩ የውጭ ቋንቋዎች ወደ አማርኛና ወደሌሎች የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ተተርጉመዋል። ከተለያዩ የውጭ ቋንቋዎች በተለይ ወደ አማርኛ ቋንቋ የተተረጉሙት መጻሕፍት ልዩላዩ መሆናቸውን በመጻሕፍት መሸጫ መደብሮች ውስጥ የሚታዩት ድርድሮች አሰሪዎች ይሆናሉ። ከልዩላዩ ሥራዎች በመለስ በጥቂቱም ቢሆን የአንዳንድ ታዋቂ ሰዎች የሕይወት ታሪኮች፣ በኢኮኖሚያዊ ጉዳዮች ላይ የተመሠረቱ "የመከበር" ወይም "የመበልጸግ" ዘዴዎችን የሚጠቁሙ አንዳንድ መጻሕፍት ተተርጉመዋል ገበያ ላይ ውለዋል። ኢኮኖሚያዊ ጉዳዮችን ከሚመለከቱ አንዳንድ መጻሕፍት በተጨማሪ መሠረታቸው ሃይማኖት የሆነ ሥነምግባራዊ አሠራርንና አኗኗርን የሚያመለክቱ ከታዋቂ የሃይማኖት መሪዎች በእንግሊዘኛ ቋንቋ የተጻፉ መጻሕፍት ወደአማርኛ ተተርጉመው ገበያ ላይ ውለዋል። ከዚህ ውጭም የወጣት ወንዶችና ሴቶችን የታወቀ መቀራረብና የገንዘብ ስልቶችን የተመለከቱ መጻሕፍት ከእንግሊዘኛ ቋንቋ ወደአማርኛ ተተረጉሙ ገበያ ላይ ወጥተዋል። ከነዚህ በተጨማሪም የኮምፒውተር እና የኢንተርኔት አጠቃቀምን በሚመለከት መጀመሪያ ከተዘጋጁባቸው የእንግሊዘኛ ቋንቋ ወደአማርኛ ቋንቋ ተመልሰዋል።

ወደአማርኛ ቋንቋ በተተረጉሙት የተለያዩ የልዩላዩ መጻሕፍትም ሆነ በሌሎች ወደ አማርኛ ቋንቋ በተተረጉሙት ሥራዎች ላይ አተረጓጎማቸውን በሚመለከት የትርጉምን ንድፈ ሀሳብ ተከትለው የተሠሩ የግምገማ ሥራዎች በይፋ አልወጡም።

1.2. ጥናቱ የተካሄደበት ምክንያት

የዶናልድ ለቫን "Greater Ethiopia the Evolution of A multiethnic Society" የኢትዮጵያ ሥነምግባራዊ /Sociology/ መጻሕፍት ነው። መጻሕፍቱ፣ ኢትዮጵያን የመሠረቱት የተለያዩ ነገዶች በአዝጋሚ እድገታቸው ውስጥ አስበላቸውም ሆነ አንዱ ነገድ ከሌላው ጋር እንዴት ያለ የእድገት ሃይት እንደነበራቸውና ወደፊትም በግላቸውም ሆነ አስበላቸው እንዴት ያለ የእድገት ሃይት ሊኖራቸው

እንደሚችል ያመለክታል። ይህ የሥነምግባር ምርመራ የኢትዮጵያውያን ጉዳይ ነው። በተለያዩ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ተተርጉሞ ለብዙ ኢትዮጵያውያን ቢዳረስና ቢያነቡት በጣም ጠቃሚ ነው። በዚህ እምነት በመነሳሳት ሚሊዮን ነቅንቅ በ1993 ዓ.ም ከእንግሊዝኛ ቋንቋ ወደአማርኛ ቋንቋ "ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማንበረሰብ የረዥም ዘመናት እድገት" በማለት ተተርጉመውታል።

የሚሊዮን ነቅንቅ የትልቋ ኢትዮጵያ አተረጓጎምን በሚመለከት የተደረገ ምዘና የለም፤ ስለዚህ አተረጓጎሙ እንዴት እንደሆነ ቢጠና ለሌሎችም መጻሕፍት አተረጓጎም ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንደሚኖረው በመገመት ይህ ጥናት የትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማንበረሰብ የረጅም ዘመናት እድገት አተረጓጎም በሚል አርእስት ላይ ተመሠረተ።

በመደበኛ አጻጻፍ በሚዘጋጁት መጻሕፍት አተረጓጎም ላይ በሚካሄዱት የትርጉም ስራዎች፣ አተረጓጎማቸውን በሚመለከት የተወሰነ መስፈርት ተከትሎ የሚካሄድ ስራ ያለመኖሩ ጉዳይ በትርጉም ስራ ላይ እንዳችሁ እድገት አለመኖሩን የሚያመለክት ነው። ይህም በትርጉም ግምገማ ላይ እንዳችሁ ስራ መስራት አስፈላጊ መሆኑን ያሳያል። ስለዚህ ይህ ጥናት አቅጣጫውን በዚህ ግምገማ ላይ መሰረተ።

1.3. የጥናቱ ዓላማዎች

- የትርጉም ስራዎች እንባቢያን የተለያዩ የተተረጎሙ ጽሑፎች/መጻሕፍትን ሲያነቡ በአተረጓጎም በሚከተለው ችግር ምክንያት እንዳንደ የሚያንቧቸውን ጽሑፎች/መጻሕፍት እንዳንድ ክፍሎች፣ በሌላ ሀዘ ደገም የሚያንቧቸውን መጻሕፍት ብዙ ክፍሎች እንብበው ይዘቶቻቸውን መለየት ያቅታቸዋል፤ ይህ መላምት ምን ያህል እውነትነት እንዳለው ለመመልከት፤
- በኢትዮጵያ አብዛኛዎች የትርጉም ስራዎች የሚካሄዱት በግለሰብ እንደመሆኑ፣ በተለይ በታዳጊ እገሮች የግለሰብ ችሎታ ደገም ከፍና ዝቅ ማለት ስለሚችል የብዙ የትርጉም ስራዎች መዋጣት በግለሰቦች ችሎታ ላይ የተመሠረተ እንደሆነ ይነገራል። ይህ ችግር ምን ያህል እውነት እንዳለው ለማረጋገጥ፤
- የትርጉም ስራ በዋና ደራሲ ተዘጋጅቶ በሚቀርብ ጽሑፍ/መጻሕፍ ላይ ተመሥርቶ የሚካሄድ እንደመሆኑ ከተርጓሚ የሚፈለገው ችሎታ ዋናው ጽሑፍ/መጻሕፍ የተዘጋጀበት የቋንቋ ችሎታ ብቻ ነው፤ እንደ ጽሑፍ/መጻሕፍ የተዘጋጀበትን ቋንቋ የሚያውቅ ማንም ሰው ወደራሱ ቋንቋ ሊተረጎም ይችላል፤ የሚለው ሃሳብ ምን ያህል እውነትነት እንዳለው ለመፈተሽ፤ ጥናቱ ከላይ የተዘረዘሩትን ሃሳቦች መሰረት ከማድረግ የሚከተሉትን የተወሰኑ ዓላማዎች ይይዛል።

1. "Greater Ethiopia"ውስጥ ያለ የዋናዉ ደራሲ ሀሳብ በትክክል ከእንግሊዝኛ/አማርኛ ቋንቋ/ወደ አማርኛ / ወደ መቶቢያ ቋንቋ/ መሸጋገሩን ለማጥናት ነው።

ምዕራፍ ሁለት

የተዛማጅ ጽሁፎች ቅኝት

ትርጉም ዓላማ አለ። ዓላማው በቋንቋ አማካይነት ሀሳብን ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ ማሸጋገር ነው። በትርጉም ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ የሚሸጋገሩት ሀሳቦች ለተለያዩ መረጃዎች ማግኘት ለትምህርትና ለተዘናናት የሚያገለግሉ ናቸው። ሁለተኛው ምዕራፍ ከትርጉም ጽንሰ ሀሳቦች የጽምግሌ፣ ወደ ትርጉም ብዮናዎች ይሸጋገራል፤ የትርጉምን ጥንታዊነት ያወሳል፤ በትርጉም ስራዎች ላይ የተካሄዱትን ጥናቶች ያስታዥል፤ ከዚያ የተወሰኑትን የትርጉም ንድፈ ሀሳቦች በማመልከት «የትልቋ ኢትዮጵያ የቤተ ነገዶች ማገበረሰብ የረዥም ዘመናት አድገት» አተረጓጎም መገምገሚያ ወደሆነው የተውጣጣ የትርጉም ንድፍ ሀሳብ ዝርዝር ውስጥ ይዘልቃል።

2.1. የትርጉም ጽንሰ ሀሳብ

ትርጉም ወይም በእንግሊዘኛው ቃል Translation የሚለው ጽንሰ ሀሳብ ከላቲን ቋንቋ የተገኘ ነው። የላቲን ቃል "Of Transfere" ከሚለው ከ"Translation" የተገኘ ሲሆን ትርጉሙም "ማስተላለፍ"፣ "ማሸጋገር"፣ "መሸከም"፣ "መውሰድ" ማለት ይሆናል። /Wikipedia, the free encyclopedia /

2.1.1. የላቲን ፍቺ

በላቲን "Transfere" ወይም ከዚህ ከላቲን ቃል ጋር ተያያዥነት ካለው "Traduco" ተብሎ ከተሰየመ በኋላ የሚከተሉትን ዘይነት ፍቺዎች ሊያመለክት ይችላል።

"Transfere" ማለት "አሻግራ አወጣለሁ፤ ወይም "Traduco" ማለት "መርቺ" አሻግራለሁ" እንደማለት ይሆናል /አንደላይኛው/።

ሌሎች ሮማኖች፣ ደርመንኛ እንዲሁም ስላቪኛ የአውሮፓ ቋንቋዎች የላቲንን ምንጭ ተከትለው ከላቲን ቋንቋ ስያሜዎች ጋር ተመጣጣኝ የሚሆኑ ቃሎችን ፈጠሩ /አንደላይኛው/።

2.1.2. የዕርእ ቃሉ ምንጭ

ትርጉም በጥንታዊው የጽርዕ ቃል "MET'ap'pablis" የሚል ነው። ይህም ወደ እንግሊዘኛው ቃል ሲመለስ "Metaphrasis" የሚለውን እቻ ቃል የሚያስገኝ ይሆናል። ትርጉሙም "ጥራ ትርጉም" ወይም "ቃል በቃል ትርጉም" ለሚለው ማስገኛ እንዲሆን የታሰበ ነው /አንደላይኛው/።

2.1.3. የአማርኛ ቃላት ምንጭ

ኪነክውልድ ክፍሉ /1948/ በአማርኛ ትርጉም ለሚለው ስም ለሆነው የቃል ክፍል በግዕዝም "ትርጉም" ይላሉ። ግዕዙና አማርኛው በአንባቢብ አይለያይም። "ትርጉማን" በግዕዝ የብዙ ቁጥር ተባእት የቃል ሲሆን የተተረጎሙ ለማለት ነው። "ትርጉማት" የተተረጎሙ የሚለውን የብዙ ቁጥር ፍቺ ሲያስገኝ የቃል አንስት ነው። በአንስት የቃል የተነገረውን ነጠላ ቁጥሩን "ትርጉምት" ይላሉ፤ የተተረጎሙት ለማለት ነው /አንደላይኛው/።

ኪነክውልድ ክፍሉ "ትርጉም" ለሚለው የግዕዝና የአማርኛ ቃል "በቁሙ የተተረጎሙ፤ የተፈቃደ" ብለው ፍቺ ይሰጣሉ። "ትርጉም" ለሚለው ቃል ግሱ "ተርጎሙ" ነው። በዚህ ላይ ግሱ ግዕዝ መሆኑ፣ ከአማርኛ ቃል መለየቱ ይታያል። ፍቺውም "ቃልን በቃል ለወጠ፣ ገለበጠ፣ ሙጽገኛን ቀዳ፣ መሰሰ ከቋንቋ ወደቋንቋ ወይም በዚያው ባንዱ ቋንቋ አንድም እያለ ፈቃደ፣ አፈቃቃ፣ ዘረዘረ፣ ቁም ሰበክ፣ አስተማረ፣ ለአንዱ ትንጣት ቃል ብዙ ፍሬ፣ ብዙ ፍካሬ ሰጠ፤..." እያሉ ይዘረዘራሉ። /አንደላይኛው/

"ትርጓሜ" /ግ " ጠብቆ ይነበባል።/ ቃሉ የስም ክፍል ነው፤ በፍቺ ከትርጉም ይለፋል። በግዕዝ ቋንቋ ትርጓሜ ሲባል ረዥም ታሪክ በማጣቀስ የትርጉም ትንተና የሚቀርብበት ነው። ለ"ትርጓሜ" የተሰጠው ዝርዝር የብዙ ቁጥር "ትርጓሜያት" ሆኖ የሚከተለውን ፍቺ ያካትታል። "... መተርጎም፣ አተረጓጎም፣ አቀዳጅ፣ አመላለስ፣ ትርጉማ፣ አፈቃቅ፣ ዘይቤ አወጣጥ፣ ምስጢር አገላለጥ፣ በቁሙ ፍቺ የገባብ ፍሬ መስጠ፣ ሰልቱ፣ ውስጡ፣ ሀሳቡ፣ ከመዝ ትርጓሜሁ እመጽከረ ሶፊያ። ትርጓሜ ስሙ። መምህረ ትርጓሜ ይቤ የሐንስ አፈወርቅ በትርጓሜሁ ዘንተ ክፍል ..." /አንደላይኛው/።

የትርጓሜን አገባብ ለማሳየት በኪነክውልድ መግለጫ ውስጥ የሚከተሉት አረፍተኛዎች ይገኙባቸዋል።

"ከመዝ ትርጓሜሁ እመጽከረ ሶፊያ" "በመጽከረ ሶፊያ ዝርዝር ሐተታው እንደዚህ ነው" ለማለት ነው።

"ትርጓሜ ስሙ" የስሙ ትርጓሜ

"መምህረ ትርጓሜ" የትርጓሜ መምህር

ኪነክውልድ እንዲህ እያሉ ትርጓሜ ሰፊ መሆኑን፣ ከነጠላ ትርጉም /ጠባብ ትርጉም/ ጀምሮ ወደሰፊ ትርጉሚ መሄዱን ያሳዩበት ነው /አንደላይኛው/ 903።

2.2. የትርጉም ብያኔዎች

የትርጉም ብዮናዎች በብዙ የትርጉም ሊቃውንት በተለያዩ ጊዜያት ተሰጥተዋል፤ እነዚህ ብያኔዎች ተቀራራቢነት እና ልዩነት ያላቸው ናቸው። ብዙዎች የሚሰማሙት ግን በትርጉም ብዮናዎቻቸው ውስጥ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ እና በመመለሻ ቋንቋ በሚወጣው ጽሑፍ ውስጥ ፍጹም ተመሳስሎ የማይጠበቅ መሆኑን ነው (ቤል፣1991፣5)።

- ትርጉም በሁለት ቋንቋዎች መካከል የሚከናወን ተግባር ሆኖ በአንድ ቋንቋ ውስጥ ያለን ሀሳብ በሌላ ቋንቋ መተካት ነው /ኮትፎርድ፣ 1964፣1።
- ትርጉም በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተገለጸውን መልእክት በጣም የቀረበ ተፈጥሮአዊ ተመጣጣኝነትን እንዲጠብቅ አድርጎ በዋናነት ፍችን፣ በተከታይነት ደግሞ ስልትን ጨምሮ ወደተቀባይ ቋንቋ ማሸጋገር ነው /ኤጉኔ ኒዳ፣1974፣።
- ትርጉም በመገኛ ቋንቋ የተገኘን መልእክት በመጥለፊያ ቋንቋ መተካት ነው /ዶላር እኛና አፕል፣ 1995፣23።

በቀረቡት የኮትፎርድ፣ የዶላር እኛና አፕል የትርጉም ብዮናዎች ትርጉምን በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለን ሀሳብ ወደመመለሻ ቋንቋ ማሸጋገር እንደሆነ በይነውታል። መደበኛ ጽሑፍን በመተርጎም ውስጥ ይዘት ጉልቶ የሚታይ በመሆኑ ሶስቱ ሊቃናት ብያኔያቸውን በመደበኛ ጽሑፍ ትርጉም ላይ መስርተዋል ማለት ይቻላል።

የኤጉኔ ኒዳ ብያኔ በትርጉም ሂደት ውስጥ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ለሚገኝ ሀሳብ የበለጠ ትኩረት፣ ለስልት ደግሞ እነሰ ያለ ትኩረት ይሰጣል። በተለይ በሥነጽሑፍ ትርጉም ላይ ብዙዎች የትርጉም ሊቃውንት በኤጉኔ ኒዳ አይሰማሙም። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ ሥነጽሑፍ ስልት፣ ጭብጥን አቅፎ የሚገኝ ስለሆነ ለስልት የተቀነሰ ትኩረት ሰጥቶ መተርጎም የተፈለገውን ጭብጥ ማስገኘት እንደማያስችል ሀሳብ ያቀርባል።

ርጅር ቲቤል የሚያቀርበው የትርጉም ብያኔ የሥነጽሑፍ አተረጓጎምን የሚመለከት ነው። በተለይ በሥነጽሑፍ ትርጉም ላይ ጭብጥ እና ስልት እኩል መታየት እና መተርጎም እንዳለባቸው ከቤል ጭምር ብዙ ሊቃውንት ይሰማሉ። እንዲያውም እንዳንዶች እንደሺሊ ያሉት ተርጓሚያንና ገጣሚያን በሥነገጥም ትርጉም ውስጥ ለስልት የሚሰጠው ቦታ በጣም ከፍተኛ እንደሆነ አቅርቦዋል።

የትርጉም ብዩናቸው ተለይቶ የቀረበው እምስቱም ሊቃውንት በአንድ ቁምነገር ላይ ይስማማሉ። በትርጉም፣ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ እና በመመለሻ ቋንቋ የሚገኝ ሀሳብ /ጭብጥ/ ወይም ስልት በተመጣጣኝነትም ሆነ በምትክነት ደረጃ መቀራረብ አለባቸው።

የትርጉም መግለጫን በሚመለከት ምሁራን የሰጥዋቸው መግለጫዎች የተለያዩ እና የተቀራረቡ ሃሳቦችን ያመለክታሉ።

ለምሳሌ ዶላር እና አፕል /1995/23/ ለትርጉም የሰጡት መግለጫ የአተረጓጎም ሃይትን በሚያመለክት መንገድ ነው። ሁለቱም ምሁራን በጥያቄ ይጀምራሉ። ይህ ኢተጥተኛ ትርጉም መሆኑ ነው።

በትርጉም እንዴት ያለ ክንዋኔ ይካሄዳል?

በመጀመሪያ ደረጃ በመልእክት አስተሳሰፊው ቋንቋ መልእክት "ለ" ን እናገኛለን እንበል፣ እናም መልእክት "ለ"ን ወደ ሌላ ቋንቋ ተርጉመን መልእክቱን ለሌላ ቋንቋ ተተባብሮ እናወጣለን፤ ይህን፣ መልእክት "መ" እንበል። በዚህ ሃይት መልእክት "ለ" ከመልእክት "መ" ጋር የሚመሳሰል ከሆነ፣ ወይም መልእክት "መ" በመልእክት "ለ" በምትክነት ሊወሰድ ከቻለ አተረጓጎሙ ገቡን መምታቱ ይረጋገጣል ... እንዲህ ያለው ውጤት ሊገኝ የሚችለው ተርጓሚው ስለሚተረጎመው ነገር በቅድሚያ ግንዛቤ ከኖረው ነው።

ዶላር እና አፕል በዚህ የትርጉም መግለጫቸው ውስጥ መልእክት "ለ" እና መልእክት "መ" በግልት የሚያመለክቱት የተለያዩ መልእክት አይደለም፤ የመልእክቶቹ መጠሪያዎች "ለ" እና "መ" የሚያመለክቱት ተመሳሳይ መልእክት በትርጉም ሃይት ውስጥ በተለያዩ ቋንቋዎች እንደሚተላለፉ ነው። የዶላር እና የአፕል የትርጉም መግለጫ በትርጉም ሀሳብ ላይ ትኩረት ያደረገ ነው፤ ሁለቱ ምሁራን በመግለጫቸው መሠረት ተርጓሚ ለሚተረጎመው ይዘት ትኩረት መስጠት አለበት የሚለውን ሀሳብ ያራምዳሉ።

ለላው ቤል /1991/5/ በትርጉም መግለጫው «ከሚተረጎመው ጽሑፍ ይዘት ሌላ ሌሎች ትርጉምን የሚመለከቱ ነጥቦች ትኩረት ሊያገኙ ይገባል» ይላል።

በቤል የትርጉም መግለጫ ውስጥ በቀደመው የትርጉም መግለጫ ከተካተተው ጉዳይ የሚለይ አንድ ነጥብ አለ፤ ይኸውም ስልት ነው። ከመጀመሪያው የትርጉም ብያሌው ቀጥሎ ቤል /1991፣6/ ባቀረበው ሌላ ብሔራዊ የትርጉም በአንድ ቋንቋ ውስጥ መልእክት ለማስተላለፍ ተውክሎ በጽሁፍ የተተመጠን ይዘት በሌላ ቋንቋ ተመጣጣኝ የሆነ ይዘትን ለመሸከም በሚችል ጽሁፍ ምትክ አድርጎ በውክልና ማቅረብ ነው" ይላል።

ቤል ባቀረበው ሁለተኛው መግለጫ ውስጥ ሁለት ውክልናዎች አሉ። የመጀመሪያው የይዘት ውክልና ዋናው ደራሲ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያቀረበው ነው። ሁለተኛው ተመጣጣኝ በሆነ ይዘቱ ምትክ ተደርጎ የቀረበው በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ሲገኝ የሚችል ተርጓሚው የሚያቀርበው ውክል ይዘት ነው። ሁለተኛው በተርጓሚው የሚቀርበው ውክል የጽሁፍ ይዘት ዋናው ደራሲ ከሚያቀርበው ጽሁፍ ጋር ተመጣጣኝ መሆን አለበት።

በመመለሻ ቋንቋ ይዘት ውስጥ እንዲገኝ የሚጠበቀው የመገኛ ቋንቋ ይዘት ተመጣጣኝነት ሁለት ዓይነት ነው። የመጀመሪያው ሙሉ ተመጣጣኝነት ተብሎ ሲጠራ ሁለተኛው ከፊል ተመጣጣኝነት ይባላል። ሙሉ ተመጣጣኝነት በሚገኝበት በመቀበያ ቋንቋ ጽሁፍ ውስጥ ሙሉ ተመጣጣኝነት በይዘት፣ በሰዋሰውና በቃላት ይገለጻል። በዝርዝር የትርጉም ሂደት ውስጥ በአተረጓጎም ላይ ተመጣጣኝነት በተለያዩ ደረጃዎች ይታያል ሲባል የቃል በቃል አተረጓጎም ላይ የቃላት ተመጣጣኝነት፣ የሐረግ በሐረግ አተረጓጎም ላይ የሐረጎች ተመጣጣኝነት፣ እና አረፍተኛ በአረፍተኛ አተረጓጎም ላይ የአረፍተኛ ተመጣጣኝነት ይጠበቃል ማለት ነው /እንደላይኛው።/

ከፊል ተመጣጣኝነት ሲባል በሙሉ ተመጣጣኝነት ከተጠቀሱት ሙሉ ተመጣጣኝነትን ከሚያስገኙት አንዱ ወይም ሁለቱ ትኩረት ሳይደረግባቸው የሚከናወን የአተረጓጎም ሂደትን የሚያመለክት ነው። በከፊል ተመጣጣኝነት የትርጉም አካሄድ ውስጥ በመገኛ ቋንቋ ጽሁፍ ውስጥ በሚገኙት ወይም በቃላት ወይም በሰዋሰው ከሁለቱ በአንዱ ትኩረት ሊደረግ ይችላል። /እንደላይኛው።/

ቤል በተለይ ተመጣጣኝነትን በሚመለከት ትርጉምና የቋንቋ ቅርጽን በማያያዝ አንድን ጽሁፍ ከአንድ ቋንቋ ወደ ሌላ ቋንቋ መተርጎም የአንድን ቋንቋ ቅርጽ በሌላ የቋንቋ ቅርጽ መተካት እንደሆነ፣ በትርጉም ሂደት ወትት በቅርጾቻቸው የሚዛመዱ ሁለት ቋንቋዎች በቃላት፣ በሐረጎችና በአረፈተኛ የሚዛመዱ እንደሆኑና በእነዚህ ሁለት ቋንቋዎች ውስጥ በየደረጃው የሚገኙ ቅርጾች ፍጹም ተመሳሳይ ናቸው ማለት ሳይሆን በሁለቱ ቋንቋዎች ደረጃ ተመጣጣኝነታቸው እንደሚጠበቅ ለማሳየት ነው /እንደላይኛው።/

እንደቤል /1991/ ገለጻ ተርጓሚ አማራጭ አለው። የተርጓሚ አማራጭ በትርጉም ሂደት ውስጥ መደበኛ ተመጣጣኝነትን መረለግ ነው። መደበኛ ተመጣጣኝነት ሲባል በአተረጓጎም ሂደት ውስጥ

የፍች ሀሳብ/ሰሜትን ተከትሎ የሚሄድ የአተረጓጎም መንገድን መከተል ነው። ይህን የፍች ሀሳብ/ሰሜትን ተከትሎ መተረጎም ቢል በነፃ አገፃፀሞ ሁኔታ ውስጥ /ለመገኛ ቋንቋ አገባብ ሳይጨነቁ/ የትርጉም ሂደትን ማከናወን ይሉታል። ይህም ማለት የቃል በቃል የትርጉም ዓይነትን ወይም ጥሬ ትርጉምን ትቶ ነፃ የትርጉም ዓይነትን መከተል ማለት ነው። ይህን ነፃ የትርጉም ዓይነትን ሲሴሮ /46 ት.ል.11/ የሚተረጎመውን ጽሑፍ ደራሲ ሀሳብ/ሰሜትን ተከትሎ መተርጎም በማለት ሲያራምዱት የነበሩት ዓይነት ነው(Wikipedia, the free encyclopedia)።

በላቸዉ ወልደ ገብርኤል (1997) እና ባሶኒት እና ሊቪሬ (2001) ደግሞ ቃሉ ራሱ "ትርጉም" ተብሎ በመሰየሙ ላይ ቅሬታ አላቸው። እንደሁሉቱ አገላለጽ "ትርጉም" የሚለው ቃል በዚህ ስያሜ የሚከናወነውን ነገሮች በሙሉ አጠቃሎ ስለማይዘ ስያሜው "መልሶ መድረስ" በሚለው መተካት አለበት ይላሉ። "መልሶ መድረስ" የሚለው ስያሜያቸው ተገቢነት ያለው የሚሆንበትን ሁለት ምክንያቶችንም ይሰጣሉ። እንደኛው በትርጉም ተግባር ላይ የተሰማሩትን ባለሞያዎች ደረጃ መጠበቅ ያስችላል። በሌላው ደግሞ መልሶ መድረስ በትርጉም የሥራ ሂደት ውስጥ የሚከናወነውን ተግባር ያመለክታል። በላቸው ወ/ገብርኤል በሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናታቸው ውስጥ /1997፣8/ ላይ የባሶኒት እና የሊቪሬን የሰያሜ ማሻሻያ የሚተባብሩት ምክንያት ሲገልጹ "ትርጉም" በትክክል በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ ጽሑፍን በፍች እና በሰልት አማካይነት በአዲስ ባህል፣ አመለካከት እና በፖለቲካ መቼት መልሶ ስለሚያጥቅር "ትርጉም" ለሚለው ቃል "መልሶ መድረስ" የሚለው የበለጠ ስለሚስማማው ነው ይላሉ። ይህ ስያሜ ታድያ የሚመለከተው የሰነጽ ጽሑፍ ተርጓሚዎችን ይሆናል።

2.3. የትርጉም ጥንታዊነት

የትርጉም ጥንታዊነት ከሥነጽሑፍ እድሜ ጋር ይስተካከላል። ለትርጉም ጥንታዊነት ማስረጃ ሊሆን የሚችለው የገልጋሚነት የጀገንነት ሥነጥም ነው። ጥንታዊው የሱሜሪያን የገልጋሚነት የጀገንነት ሥነጥም ተተርጎሞ በደቡብ ምዕራብ እስያ ከታወቁት ጥንታዊያን የሥነጽሑፍ ሥራዎች ጋር ተተላቅሏል። ይህ የሆነው በሁለት ሚሊዮን ቢ.ሲ.አ ነው። ከዚህም በላይ ያለው ግምት እንዲያውም ጥንታዊያን የመጽሐፍ ቅዱስ /ብሉይ ኪዳን/ እና የኢሊያድ አዘጋጆች የሱሜሪያን የገልጋሚነት ሥነጥም እነሱ ይናገሩበት በነበረው ቋንቋ ተተርጎሞ አግኝተውት አንብበውት ይሆናል የግሏ አለ /Wikipedia, the free encyclopedia/።

ሌላው ደግሞ የመጀመሪያው የትርጉም ምልክት የታየው ቅድመ ልደተ ክርስቶስ በ3000 ዘመን እንደነበር የሚያመለክት ታሪክ አለ። ይህ የታየው በአሮጌው የግብጽ ዘመን መንግሥት ውስጥ

ነበር። በዚህ ዘመን በመጀመሪያው ካታራክት አሊፋንታይን በሚባለው ቦታ ውስጥ በሁለት ቋንቋዎች የተጻፉ መግለጫዎች ተገኝተዋል/አንድ ላይኛው/።

ተገሉ ትርጉም የታየው ቅድመ ልጅተ ክርስቶስ በሦስት መቶ ዘመን ነበር። ይህ ዘመን ሮማውያን በትርጉም ብቻ ሳይሆን በንግድም ተግባር የበላይነታቸውን ያሳዩበት ዘመን ነበር ማለት ይቻላል። በዚህ ዘመን ሮማውያን የግሪክን ባህላዊ እና ሃይማኖታዊ ጉዳዮች ወደ ሮማውያን ቋንቋ ተርጉመዋል /አንድ ላይኛው /።

ምዕራባውያን የእስልምና ሃይማኖት ካላቸው በእስፒን ከሚገኙት ከሞሪሾች ጋር ግኑኝነት በጀመሩበት ጊዜ ይህ ሁኔታ ትርጉም ለማካሄድ አመቺ ጊዜ ፈጥሮላቸው ነበር። በዚህ ጊዜ ምዕራባውያን ከሞሪሾች ዝቅ ብለው ቢታዩም አዳዲስ ሀሳቦችን በተለይም ሳይንሳዊ ጉዳዮችን ለማወቅ ከፍተኛ ፍላጎት የላቸው ፈጣንና ዝግጁዎች ነበሩ። በዚህም ምዕራባውያን አዳዲስ ሀሳቦች የሚለዋቸውን በተለይም ሳይንሳዊ ጉዳዮችን ከሞሪሾስ ቋንቋ ወደራሳቸው ወደምዕራባውያን ቋንቋ ተርጉመዋል። ይህም የተካሄደው በ12ኛው ክፍለ ዘመን ነበር / አንድ ላይኛው/።

ከዚህ በጎላ በእስፒን የነበረው የሞሪሾች ዝና እያቆላቆላ ሲሄድ በእስፒን ይገኝ የነበረው ቶሊዶ የሚባለው የትርጉም ትምህርት ቤት በእራብኛ ቋንቋ ተጽፎ የነበረውን ጥንታዊውን የሳይንስና የፍልስፍና ጉዳዮች ወደግሪክኛ ቋንቋ አስተረጎሙ። ይህም የተደረገው በ12ኛው ክፍለ ዘመን ነበር /አንድ ላይኛው /።

2.3.1. የትርጉም አጀማመር

የትርጉም አጀማመር ሲመረመር የሮማውያን ውለታ በአያሌው እንዳለበት ማረጋገጥ ይቻላል። ሲሊርና ሆራስ ትርጉምን በሚመለከት ያበረከቱት አስተዋጽኦ የእነሱን ተከታይ ትውልድ የትርጉምን ፈር አስይዞአቸዋል። ሲሊርና ሆራስ ትርጉምን ከሥግጥም ቅንብር ጋር አገናኝተው ተመልክተውታል/አንድ ላይኛው /።

የመጀመሪያው የሥነግጥም ቅንብር ምስጢራዊ የሆነ የሰዎች የተለያዩ ተግባራት የአከናወን ጥበብ አለው። ገጣሚው የሰዎችን የተለያዩ ተግባራት አከናወን ተጠቅሞ የሥነግጥም ጥበብ አድርጎ ተፎር ያወጣል። ለላኛው ደግሞ ገጣሚው የአለው ተፈጥሮአዊ የሆነ ምናባዊ የሥነግጥም ቅንብር ውበት ነው፤ ይህን ይጨምርበታል። /ፔስቲሮማን፣ 1995፣ 68/።

በሲሊርና በሆራስ በትርጉም አጀማመር ታሪክ ውስጥ የተነሳው ተርጓሚ ግጥም እንዴት መተርጉም አለበት? የሚለው ጥያቄ ምላሽ ነበር፤ ሲሊርና ሆራስ ወደዚህ ጥያቄ መልስ ከመግባታቸው በፊት ገን በትርጉም ሂደት ውስጥ መሠረታዊ ናቸው ያልዋቸውን ጉዳዮች አስተደሙ።

ሮማውያን የግሪክ ሥነጽሑፍን በዝርዝር ከማየታቸው በፊት ሁለት ነገሮችን መወሰን ፈለጉ። እነዚህ ሁለት ነገሮች ሮማውያን ያገኙባቸውን የግሪክ ሥነጽሑፎች እና ደራሲዎቻቸውን የግሪክ ሥነጽሑፍ ደራሲያን ደረጃዎች /የድርሰት ደረጃዎች/ የማሳያ መለኪያ አድርገው ተጠቀሙባቸዋል። እነዚህ በግሪክ ሥነጽሑፎች ውስጥ ሮማውያን የፈለጉባቸው የመጀመሪያዎቹ መለኪያዎች የሥነጽሑፍን የሥነልሰብን ድንበር መጠበቅ /የጽንጽ መስተካከል/ ሲሆን ሁለተኛው አመክንዮታዊነትን ጠብቆ መጻፉን ማረጋገጥ ነበር /አንደኛው/።

ሲሴርና ሆራስ ትርጉምን እያጤኑ በሂዱበት ሁኔታ ውስጥ ትግበራዊ /ልምምዳዊ/ አተረጋጉም ሥር እንደሰደደ ተረዱ። በዚህ በትግበራዊ ልምምድ ላይ ተመሥርተው ተርጓሚዎች የተሻለ ውጤት ማሳየት እንዲችሉ መመሪያዎችን ማዘጋጀት ፈለጉ /አንደኛው/።

በተለይ ሲሴር ወደትርጉም መመሪያዎች ለማስገባት የሚያስችሉትን የተለያዩ ምሳሌዎችን አቅርቧል። ሲሴር የተርጓሚን ተግባር ለማሳየት በተምሳሌታዊ ዘይቤ ተጠሟል። ሲሴር በተምሳሌት ያተረጎሟቸው ንጉሥና በንጉሥ የሚገዙ ህዝቦችን፣ አባትና አባት የሚያስተዳድራቸው ልጆችን እና አእምሮና ለአእምሮ የሚታዘዙ የእኩል ክፍሎችን ነው። ሲሴር እንደሚሉት እንደ ንጉሥ የሚረዱባቸውን ነገሮች በሱ የሚገዙ ህዝቦች እንዲፈጽሙለት ያደርጋል። አባት የሚያሳድጋቸውን ልጆች በሚረዱባቸው መንገድ እንዲያድጉ ይከታተላቸዋል። ለአስተዳደራቸው አስፈላጊዎች ናቸው የሚላቸውን ነገሮች እንዲፈጽሙ ያደርጋል። በአእምሮ የእኩል ክፍል ቁጥጥር ሌሎች የእኩል ክፍሎች የተለያዩ ነገሮችን ያከናውናሉ። በእነዚህ ሦስቱም ምሳሌዎች ውስጥ አንዱ ሌሎችን የመጫን፣ የማስጨነትና የሚረዱባቸውን ነገር እንዲፈጽሙ የማስገደድ ሁኔታ አለ። /አንደኛው/።

እነዚህ ሲሴር የሚያገኝባቸው ንጉሥ፣ አባትና የሰው አእምሮ የሚተረጉም ጽሑፍ ተምሳሌቶች ናቸው። ባህላዊ ተርጓሚ ለመተርጎም የሚያስጠይን በጽሁፍ የተረበ ሀሳብ ንጉሥ፣ አባት፣ የሰው አእምሮ አድርጎ ይመለከታል። ራሱንም የሚመለከተው የንጉሥ ሕዝብ፣ የአባት ልጆች፣ አእምሮ የሚያዛቸው የእኩልነት ክፍሎች አድርጎ ነው።

2.3.2. ሥርአታዊ አተረጓጎም

ሮማዊዉ ሲሴር በዘመኑ እንደ ጽሁፍ ሥርዓታዊ በሆነ መንገድ እንደሆነ መተርጎም እንዳለበት ተገንዝቧል። ግለት ይቻላል። ስለዚህ ተርጓሚ በጭፍን የሚተረጉመውን ጽሑፍ ተከትሎ አይጓዝም። በትርጉም ውስጥ በራሱ ፈቃድ የሚፈጽማቸው ጠባቂ ነገሮች አሉ።

ሲሴር ራሳቸውን እንደ ተርጓሚ ቆጥረው ተርጓሚ ሆነው እንደሆነ ጽሑፍ በምን ዓይነት እንደሚተረጎሙ እንደሚከተለው ያቀርባሉ።

በትርጉም ውስጥ በመገኛ ቋንቋ የተዘጋጀ እንደ ጽሑፍ ይኖራል። ይህ ለትርጉም የቀረበ ጽሑፍ ተደጋግሞ ይነበባል፤ ይጠናል፤ ይቀዳል፤ (ይቀዳል ሲባል በተሟላ ሁኔታ ሀሳቡን መረዳት የመቻል ማለት ነው።) የመገኛ ቋንቋን ህግ ላለመጣስ ሲባል ግን ለትርጉም የቀረበ እንደ ጽሑፍ አይጨረሰትም። "... ቃል በቃል ባተርጎሞ ውጤቱ ከመቀበያ ቋንቋ ባህል ያፈነገጠ እና ሀሳቡ ግራ የተጋባ ይሆናል። የመገኛውን ጽሑፍ በምቀዳበት ሁኔታ ውስጥ ሀሳቡን ለማቃናት የቃላቱን የድረድራ ሥርዓት እለውጣለሁ፤ ይህን ባደርግ ከትርጉም ተግባር አልፎ ያልኩ ወይም የወጣሁ አይመስለኝም" /እንደላይኛው፣ 43/።

በሲሲሮ አካሄድ ተርጓሚ በመገኛ ቋንቋ የቀረበውን ጽሑፍ ቋንቋና ሀሳብ ያጠናል። የመገኛ ቋንቋ ችሎታው እንደ ሀሳብ ወይም ጽሑፍ የቀረበበትን ቋንቋ እስከ ማስተካከል ድረስ ይደርሳል።

ሲሲሮ በትርጉም ወትት ተርጓሚ ሊፈጽማቸው የሚገቡ እንዳንድ ነገሮችን አውስተዋል። በትርጉም ሂደት ውስጥ ተርጓሚ ቃላትን የመዋስ ወይም ቃላትን የመፍጠር ሁኔታ የሚዘወተር እንደሆነ፤ ይህ ግን ለተርጓሚ ብቻ ሳይሆን ለደራሲም ቢሆን አዳዲስ ቃላትን የመፍጠር ሁኔታ የማይተር እንደሆነ ገልጸዋል። አዳዲስ ቃላት አጠቃቀምን በሚመለከት ሲሲሮ ተርጓሚን የሚመክሩት አዳዲስ ቃላትን በገፍ ሳይሆን ቆጥቦ መጠቀም እንዳለበት ነው። ሲሲሮ ይህንን ሲሉ ተርጓሚ፣ እንባቢም ግራ እንዳይጋባ ማለብ እንደሚገባዉ ለማስታወስ ነው። /እንደላይኛው/።

ሲሲሮ እና ሆራስ እንደሚሉት በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በሚገኝ ጽሑፍ ላይ ትርጉም ይካሄዳል ሲባል ተርጓሚው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ባለው ጽሑፍ ላይ ጥናታዊ ትርጓሜ ይካሄዳል ማለት ነው። ለሁለቱ የትርጉም ምሁራን ተገቢነት የአለው ትርጓሜ ማለት በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ እንደን ቃል በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ በሚገኝ በሌላ ቃል መተርጎም /መተካት/ ማለት ሳይሆን በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የቀረበ ሀሳብ/ ስሜትን እሱን መተካት በሚችል በሌላ ሀሳብ/ ስሜት መተካት ማለት ነው። ተርጓሚ ተጠያቂ የሚሆነው ከመገኛ ቋንቋ ውስጥ የወሰደውን ሀሳብ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ አስተካክሎ ባለግትረቡ ነው /እንደላይኛው፣ 44/።

በአተረጓጎም ሂደት ውስጥ ትርጉም የፖሊጽሑፍን ሥርዓት የማበልጸግ ሁኔታ አለው። ይህም ሀሳብ በሲሲሮና በሆራስ የትርጉም መግለጫዎቻቸው ውስጥ ተካቷል /እንደላይኛው/።

ትድመ ልደተ ክርስቶስ /384/ ፖሊ ጸማሱስ የሲሲሮንና የሆራስን መንገድ ተከትለው ብሉይ ኪዳን ከገሪክ ወደሮማኛ ቋንቋ ተርጎመዋል። የፖሊ ጸማሱስ የአተረጓጎም ስልት ቃል በቃል ሳይሆን ሀሳብ/ስሜትን በሀሳብ/ በስሜት የመተርጎምን መንገድ የተከተለ ነበር። በዚህ ዘመን ስልታዊ አተረጓጎም ለሌላቸው ለጠቁ ተርጓሚዎች የፖሊ ጸማሱስ አተረጓጎም የሲሲሮን መንገድ ሊያሳያቸው

ችጋል። የፖፕ ዳማሱስን እርእያ ተከትለውም የሲሲሮን የአተረጓጎም መንገድ ተግባራዊ ለማድረግ ችለዋል/አንዳይኛው/።

ትርጉም ትድመ ልደተክርስቶስ ምን ደረጃ ላይ ደርሶ እንደነበር ጎላ አድርጎ የሚሳየው የሮማውያን/ የሲሲሮ፣ የሆራስ፣ ወዘተ. / የትርጉም ተግባራት በዚህ ዘመንም ቢሆን ትኩረት ሊያገኙ የሚችሉ መመሪያዎች ስራዎች አሉበት።

2.4. በትርጉም ሥራዎች ላይ ከተካሄዱ ጥናቶች

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በቋንቋዎች ጥናት ተቋም በድህረ ምረቃ ትምህርት ላይ ለሁለተኛ ዲግሪ ትርጉምን በሚመለከት በመመሪቷ ማሟያ የጥናት ጽሑፍነት የተሠሩ ሥራዎች ብዙ አይደሉም። በተጨማሪም ባይሆን በተዘዋዋሪ " ትልቁ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማንበረሰብ የረዥም ዘመናት እድገት" አተረጓጎም ጋር ገንዘብ ያላቸው ጥቂት ሥራዎች ግን አሉ።

ጌቱ ሙላቱ

በ1990 /አ.አ.ህ/ የሠሩት "Amharic adaptation of English Drama" የሚለው የጥናት ወረቀት በባም ጥልቀት ያለው ነው። ጌቱ በዚህ የመመሪቷ ማሟያ ጥናታቸው ላይ ትኩረት ያደረጉት የተውኔት አዛምዶ /Adaptation/ በአጠቃላይም የሥነጽሑፍ አዛምዶ ከትርጉም ጋር ልዩነት ያለው መሆኑን ለማሳየት እና በተለይም በሥነጽሑፍ/በተውኔት ውስጥ አዛምዶ ቀደም ሲል የነበረው አገልግሎትና ወደፊትም በሥነጽሑፍ/በተውኔት ውስጥ ሊሰጠው የሚችለውን አገልግሎት በተመለከተ ነው።

ጌቱ ሙላቱ በጥናታቸው ውስጥ እንደገለጹት አዛምዶ ከትርጉም ይለያል። ትርጉም ከአዛምዶ የሚለይበት ምክንያት ትርጉም ከሚተረጎመው ጽሑፍ በተለየ ፈቃድ ካልሆነ በስተቀር ከዋናው ጽሑፍ ፍጹም ርቆ መሄድ አይችልም። ተርጓሚ ከዋናው ጽሑፍ ለማፈንገጥ፣ ከዋናው ጽሑፍ ለመቀነስ፣ በዋናው ጽሑፍ ላይ ለመጨመር እና ዋናውን ጽሑፍ ለመለወጥ ምንም ፈቃድ የለውም። አዛምዶ/Adaptation/ ግን እንደትርጉም በሁሉም ቋንቋዎች መካከል የሚካሄድ ብቻ ሳይሆን በአንድ ቋንቋ ውስጥም ሊካሄድ ይችላል። አንድ ደራሲ በአንድ ርእስ ላይ በተለየ ባህል ውስጥ የተደረሰን አንድ ድርሰት በሌላ ቋንቋ ወይም በዚያው በተመሳሳይ ቋንቋ ወደራሱ ባህል ውስጥ አሽጋግሮ ለራሱ ባህል የሚመች ድርሰት ሊያወጣ ወይም ሊጻፍ ይችላል። /ጌቱ ሙላቱ፣ 1990፣7-8/

ጌቱ ሙላቱ በትርጉም ውስጥ አዛምዶ ትርጉምን ከአዛምዶ /Adaptation/ ለይተዋል። ለጌቱ አዛምዶ ትርጉም ከዋናው ደራሲ ሥራ ርቆ የሚሄድ አይደለም። አዛምዶ ትርጉም በዚህ ላይ ለአተረጓጎም ዘዴ ለማስገኘት የሚያገለግል ነው እንጂ ሆን ብሎ እንደ አዛምዶ የሚዛመደው

ሥነጽሑፍ ለሌላ ማንበረሰብ እንዲያገለግል ወይም የሚዛመደው ሥነጽሑፍ ለሌላ ጉዳይ እንዲያገለግል ለማድረግ አይደለም። /አንደላይኛው/

ጌቱ ሙላቱ ትርጉምና አዛምዶ ምን ልዩነት እንዳላቸው ለማመልከት ለትርጉም ፀጋዩ ገብረመድህን የእንግሊዘኛውን የሼክስፒየርን ድርሰት ማክበዝን እንዴት እንደተረገጠው ተንትኑዋል። አዛምዶን ለማሳየት ደግሞ ከበደ ሚካኤል የሼክስፒየርን ተውኔት "ሮሚዎና ገፍልየትን" እንዴት በአዛምዶ እንዳተረጎሙት ሰፊ ቦታ ሰጥተው አቅርበዋል። /አንደላይኛው፡፡111/

ጌቱ ሙላቱ የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናታቸው "Amharic Adaptation of English Drama" ርእሱ ሰፊ እንደመሆኑ በተለይ የአዛምዶን ባህሪያት በሰፊው ከመግለጻቸው በስተቀርና በዚህም ላይ ትርጉም ከአዛምዶ እንዴት እንደሚለይ (በተለይም የሥነጽሑፍ ትርጉም ከአዛምዶ እንዴት እንደሚለይ) ለትርጉም የተለያዩ መግለጫዎችን በመስጠት ከማጠራራታቸው በስተቀር ሥራቸውን "ትልቁ ኢትዮጵያ የበዙ ነገዶች ማንበረሰብ የረዥም ዘመናት እድገት" አተረጋጉም ጋር የሚያገናኘው ነገር የለም። በዚህ ጋር በተያያዘ ጌቱ ሙላቱ እንደሚሉትም አዛምዶ መነሻውን የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ያድርግ እንዲ በዚህ በተዛምዶ አሠራር ዉስጥ ነጻ ሆኖ ከመመለሷ ቋንቋ በህል ጋር ሥራውን በማዛመድ የሚሰራ ይሆናል።

ተፈሪ መኮንን

በ1996 /አ.አ.ህ ለሁለተኛ ዲግሪ የማሟያ ጥናታቸውን የሠሩት "Shakespeare In Amharic Translation: Julius Caesar In Focus" በሚለው ርእስ ላይ ነው። በዚህ ርእሳቸው ላይ ያተኮሩት በአጠቃላይ የተውኔት ትርጉም ላይ የሚያጋጥሙትን ችግሮች መመርመርንና በተለይ ደግሞ የሼክስፒየር የጁሊየስ ቄሳር ትርጉሞች /በአጠቃላይ የተለያዩ ተርጓሚዎች የተሠሩ ናቸው ለማለት ነው/ ላይ በማተኮር የትኞቹ ትርጉሞች፣ ለተረጎምላቸው ለታሰቡት ሰዎች ተስማሚ መሆናቸውን ለመመርመር ነው። ተፈሪ መኮንን በእነዚህ አራት የተለያዩ የተውኔት ትርጉሞች ላይ ሲያተኩሩ በተለይ ጽሑፈ ተውኔት ለመድረክ እንደሚዘጋጅ ሆኖ ሲተርጉም ምን ያህል አስቸጋሪ እንደሚሆን መግለጫዎችን ከማቅረብ ጋር ነው።

አጥኚው በጥናታቸው መግቢያ ላይ ምንም እንኳ እነዚህ ሥራዎች ሁሉ እንዴት ያለ የአተረጓጎም ለካሄድ እንዳላቸው በዘርዘር ባያቀርቡም እሳቸው ጥናታቸውን አስከሠሩበት ጊዜ ድረስ ከጥላም ሼክስፒየር የጽሑፈ ተውኔት ሥራዎች "A Mid - Summer Night's Drama, Hamlet, Julius Cacsar, Macbeth, The Merchant of Venice, Othello, Romeo and Juliet, The Tempest. Twelfth Night" እና "King Lear" ወደሌማርኛ እንደተተረጎሙ እና በእነማን

እንደተተረጉሙ ጠቅሰዋል። /አንዳንዶቹን ሥራዎች ከሁለት ሰዎች በላይ ተርጉመዋቸዋል። /ተፈራ መኮንን፣ 1996፣ 5/

የሺክሰፐርን የጽሑፈ ተውኔት ሥራዎችን በሚመለከት ማግኘት ያልቻልዋቸው የአማርኛ ትርጉም ጽሑፈ ተውኔቶች በባሌ ሀብቱ እና በሚሊዮን ነቅንት በሁለት የተለያዩ ሰዎች ወደአማርኛ የተተረጉሙውን "ሮሚዋና ጃልዮት" ን፣ በጋይሉ ደስታ የተተረጉሙትን የ"ሚደ-ሰመር ናይትስ ድረም" ን፣ በዐጋዬ ገብረመድንን የተተረጉሙውን የ"ኪንግ ሊር" የተመረጡ ትዕይንቶች፣ እና መርእድ መኮንን የተተረጉሙትን "የቪክሱ ነጋዴን የአተረጓጎም ታሪካቸውን ካለማካተታቸው በስተቀር ሌሎችን ወደአማርኛ ለመተርጎም የበቁትን በመሉ በተወሰነ ሁኔታ ታሪካቸውን በጥናታቸው ውስጥ አካተዋል። /አንደላይኛው፣ 7/

ተፈራ መኮንን በአደረጉት ጥናት ውስጥ የዊሊያም ሺክሰፐርን የሕይወት ታሪክ በሚመለከት በተለያዩ ሰዎች ከተጻፉት ውስጥ ከበደ ሚካኤል፣ አያልነህ ሙላቱ እና ተክለማርያም ፋንታዬ እነዚህ የተመረጡት ሰዎች የሺክሰፐርን የሕይወት ታሪክ በሚመለከት ምን ምን እንደጻፉ መርጠው አቅርበዋል። /አንደላይኛው፣ 20-24/

በጃሊዮስ ቄሳር አተረጓጎም ላይ ትኩረታቸውን አድርገው ጥናታቸውን ያካሂዱት ተፈራ መኮንን) የሥነጽሑፍ ትርጉምን በሚመለከት በግጥም እና በዝርዝር ባተረቡት የዊሊያም ሺክሰፐር ጽሑፈ ተውኔት ዝግጅቶች ላይ በወቅቱ በነበሩት የመድረክ ዝግጅት ሁኔታዎች ላይ ትርጉሞቹ ምን ዓይነት ስምረት እንደነበራቸው፣ ተዘጋጅተው በመድረክ ላይ ለሕዝብ መቅረብ የመቻላቸው፣ አተረጓጎማቸውን በሚመለከት ከተወሰኑ ሰዎች በጋዜጦች፣ በመጽሐፍት፣ በመጻሕፍት የተረቡትን አስተያየቶች የራሳቸውንም ጨምረው አቅርበዋል። /አንደላይኛው፣ 24-35/

ተፈራ መኮንን በጥናታቸው ውስጥ በጽሑፈ ተውኔት አተረጓጎም ዐጋዬ ገብረመድንን ከሌሎች የጽሑፈ ተውኔት ተርጓሚዎች የበለጠ ብቃት እንዳላቸው የፓንክራስት ሪቻርድ /1986/ ሥራዎችን ጠቅሰው የራሳቸውን አስተያየት አክለው አቅርበዋል /አንደላይኛው/።

የዊሊያም ሺክሰፐር የተረት ሥራዎችን በሚመለከት አሥራ ሦስት ተረቶችን የተረጉሙት ወንድሙ ነጋሽ ደስታ፣ ከትርጉማቸው ጋር ስለሺክሰፐር ያተረቡዋቸውን የመግለጫ መግቢያዎች፣ የተረቶቻቸው አተረጓጎም እና የጽንጽቸው ቅስት ባተረቡት ሥራ ከፍተኛ ብቃት እንዳላቸው የሚያስመለክር መሆኑን አቅርበዋል።

ተፈራ መኮንን በተለይ ትኩረት ያደረጉባቸውን ጃሊዮስ ቄሳርን የተተረጉሙት ሰዎች እንደኛ በቀለ ተገኝ የጃሊዮስ ቄሳር አላዛኝ አሟሟት ተያታሪ ብለው እንዳተረቡት፣ መድረክ ላይ እንዲታይ እድል ባሆነም በአስመራ ጽሑፈ-ተውኔቱን በ1956/57 እንዳላተረጉት፣ ትርጉሙ እንደት ያለ እንደሆነ

አቅርቦታ /51-55/። ሁለተኛ "ጁሊያስ ቄሳር" በአሰፋ ገብረማርያም ተሰማ "የዊሊያም ሼክስፒር ጁሊያስ ቄሳር ታሪካዊ አሳዛኝ ተውኔት" /1956/ ብለው እንደተረጉሙት፣ ይህም በመድረክ ላይ የመታየት እድል እንዳላገኘ፣ ይኸው ትርጉም የመጀመሪያ ጽሑፍ ግን በኢትዮጵያ ጥናት ተቋም ተመዘገቦ እንደተተመጠ ጠቅሞል።

ሦስተኛው የጁሊያስ ቄሳር ተርጓሚ ፋሲል ኪርስ ሲሆን ይህም ትርጉም በመድረክ ለአይታ እንዳልተረበ፣ በጊላ ግን በአስመራ ሲታተም እንደቻለ እና ትርጉሙም በህትመት ላይ የዋለው በ1956 እ.አ.አ.ገደማ እንደሆነ አመልክተዋል። የበቀለ ተገኝ፣ የአሰፋ ገብረማርያምና የፋሲል ገብረ ክርስቶስ አተረጓጉም እንዴት እንደሆነ አጥኚው ትንተና አቅርቦውባቸዋል።

ከገጠ ዓመታት በጊላ በ/1991እ.አ.አ./ ነቢዩ መኮንን /ለጁሊያስ ቄሳር አራተኛ ተርጓሚ መሆኑ ነው/ ጁሊያስ ቄሳርን ተርጉሞ ለመድረክ አብቅቷል። የነቢዩ አተረጓጉም መስመር በመስመር የተደረገ የታል ቤታል ትርጉምን የተከተለ እንደነበር ተፈራ መኮንን ይጠቅሳሉ /እንደ ላይኛው፣ 55-56/።

ይህ የተፈራ መኮንን ጥናት ከትልቋ ኢትዮጵያ የገጠ ነገዶች ማንበረሰብ የረዥም ዘመናት እድገት አተረጓጎም ጥናት ጋር ያለው ግንኙነት ቀጥተኛ አይደለም፤ በተዘዋዋሪ ግን በትርጉም ሥራዎች ላይ በማተኮራቸው ተያያዥነት ሊኖረው ይችላል። ይልቁንም በአንድ የተውኔት ሥራ ትርጉም ላይ እንዳተኮሩ ቢጠቅሱም ጠቃሚ የሆኑ ሥራዎችን አተረጓጉም ስለጠተሱ ጥናታቸው ጠለት ያለ ትኝታዊ ነው ማለት ይቻላል። ይህኛው ጥናት ግን እንደኛ ትኩረቱ በሥነጽሑፍ ላይ አይደለም። ሁለተኛ ጥናቱ በአንድ መጽሐፍ ላይ ያተኮረ ነው።

በላቸው ወልደገብርኤል

በ1997 እ.አ.አ. ለሁለተኛ ጻገሪ የግሚያ ጥናታቸውን የወሩት "የሲድኒ ሸልዴን" The Sky is falling /ሰግዬ እየወረደ ነው/ የሚለው ልቦለድ 'ዳና' በሚል ወደአማርኛ ሲተረጉም የስልትና የባህል ግላያዎች እንዴት እንደተተረጉሙ የሚመለከት ነው። በላቸው በዝርዝሩ ውስጥ እንደሚያሳዩት የተከተሉት መንገድ በመገኛ ጽሑፉ ውስጥ ስልትንና ባህላዊ ጉዳዮችን የሚያሳዩትን ሰዋሰዋዊ እና ታላታዊ ሁኔታዎችን መለየት እና በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥም ተርጓሚው እንዴት እንደተካቸው ወይም እንዴት እንዳስቀሯቸው ተከታትሎ መተንተን ነው። ከዚህ ጋር በላቸው የተርጓሚው የትርጉም ዓይነት አመራረጥ ለልቦለድ ድርሰት ተገቢ ሊሆን የሚችልበትን መንገድ መርምረዋል። አጥኚው ይህን ሲያገለግሉ በሥነጽሑፍ ሥራ ውስጥ ስልት እና ባህላዊ ጉዳዮች አመለካኝ በሚሆኑት የሰዋሰውና የታላታዊ ጉዳዮች ላይ ትኩረት እድርገው የሚከተሉት ስድስት ጥያቄዎች ከስልትና ከባህላዊ ጉዳዮች ማሳያ ጋር ተገቢነት ስላላቸው በጥናታቸው ውስጥ የሚመለከታቸው ጥያቄዎች እንደሆኑ አመልክተዋል።

- ተርጓሚዉ የዋናውን ደራሲ ስልት /Style/ መጠበቅ እንዳለበት ወይም በራሱ /በተርጓሚዉ/ ስልት ማቅረብ እንዳለበት?
- ተርጓሚዉ የዋናውን ደራሲ ስልት /Style/ ተከትሎ የሚተረጎም ከሆነ የዋናውን ደራሲ ስልት ግልጽ በሆነ መንገድ ማቅረብ አስፈላጊነቱ?
- በሥነጽሑፍ ትርጉም ላይ ተርጓሚ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍና በመጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ መካከል ያለውን የባህል መራራት እንዴት ሊያስተናግድ እንደሚገባ?
- ተርጓሚዉ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙትን የተወሰኑ ባህላዊ አገላለጾችን፣ ሃሳቦችንና አሳቢዎችን ወደመመለሽያ ቋንቋ አገላለጾች፣ ሀሳቦችና አሳቢዎች ሲለወጥ ይህ አለዋወጥ በመገኛ ቋንቋ የተረፈውን ጽሑፍ ሳይለወጥ መጠበቅ ከሚለው ጋር ምን ያህል እንደሚስማማ?
- አንድ ልዩልድ መተርጎም ያለበት ትርጉሙ በሚካሄድበት ዘመን በትግበራ ላይ ባሉት የትርጎም ንድፈሀሳቦች፣ የትርጎም መመሪያዎችና ደንቦች መሠረት እንደሆነ ወይም እንዳልሆነ?
- በመጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ወይም በተተረጎመው ጽሑፍ ውስጥ ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ጋር የሰልጠኑ መስማማት መኖር አስፈላጊነት? /በላቸው ወ/ገብርኤል/ 1997:4/

አጥኚው ከሰልጠኑ እና ከባህላዊ አቀራረብ አንጻር ስድስቱን ጥያቄዎች አመለካኝ ሲያደርጉ የመጀመሪያዎቹ ሁለቱ ጥያቄዎች እና ስድስተኛው ጥያቄ ስልትን ሦስተኛው እና አራተኛው ጥያቄዎች ባህላዊ ጉዳዮችን ሲያመለክቱ አምስተኛው ጥያቄ ዝንቅ ሆኖ ስልትንና ባህልን ያመለክታል። በጥናታቸው ውስጥም ስድስቱንም ጥያቄዎች የመለሱት በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ እና በመጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ያሉትን ስልትና ባህላዊ አገላለጾች የሚያመለክቱትን ሰዋሰዋዊና ቃላታዊ አገላለጾችን በተነተነበት ሁኔታ ውስጥ ነው /አገልግሎት/።

የዚህ ጥናት አዘጋጅ ርእሰ ክፍላቸው ወ/ገብርኤል የምርምር ሥራ ጋር የተወሰነ ተመሳሳሪ አለው። በርተት የሚያመለክት ጉዳይ ሁለቱም ጥናቶች ትኩረታቸው በተተረጎሙት ሁለት የተለያዩ መጻሕፍት አተረጎም ላይ ነው። ልዩነቱ ደግሞ በላቸው በአንድ የልዩልድ መጽሐፍ አተረጎም ላይ ያተኮሩ ሲሆን ይህ ጥናት ግን በመደበኛ አጻጻፍ በተዘጋጀ መጽሐፍ አተረጎም ላይ ነው። "Greater Ethiopia the Evolution of a Multiethnic Society" "ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ የረዥም ዘመናት እድገት" አልዩልድ ሆኖ የማኅበረሰብ ሳይንስ /Sociology/ መጽሐፍ ነው። "ትልቋ ኢትዮጵያ የማኅበረሰብ ሳይንስ መጽሐፍ እንደመሆኑ ስልት /Style/ ላይ ያተኮረ አይደለም። ሥነጽሑፍ እንዳለመሆኑ የባህላዊ ጉዳዮች አገላለጹም የጠበቀ አይደለም። ይህ ጥናት የሚያተኩረው

በድጋጅ ለዚህ "Greater Ethiopia" መጽሐፍ አተረጋጉም ላይ ሆኖ የዋናው ደራሲ ሀሳብ ወደ መመለሻ ድንጋጌ ተሟልቶ ለመሸጋገሩና ለትርጉሙ አንባቢያን ግልጽነቱ ምን ያህል እንደሆነ የሚመለከት ነው።

2.5 አጠቃላይ የአተረጋገጥም ስልት

ድጋጅ ለዚህ "Greater Ethiopia" ን የአተረቡበት የአጻጻፍ ዘዴ በአጠቃላይ ሲታይ የገላጭ የአጻጻፍ ስልትን ወይንም የገላጭ የድርሰት ዓይነትን የተከተለ ነው። የተርጓሚው የአጻጻፍ ስልትም በተጓጃኝ ሲታይ ከዋናው ድርሲ የአጻጻፍ ስልት የተለየ አይደለም። ይህንን ለማሳያ ከመገኛና ከመመለሻ ጽሑፎች ወስጥ ከመጀመሪያ ክፍል የተወሰደ አንድ ናሙና አንቀጽ እንደሚከተለው ተርጏል።

ከትርጉሙ የመጀመሪያው ክፍል የተወሰደ አንቀጽ	ከዋናው ጽሑፍ የመጀመሪያ ክፍል የተወሰደ አንቀጽ
<p>በልዩ ልዩ ክፍላት ገለጾ የሚኖሩ ሰዎች፣ ከ1935 እስከ 1936 ከነበረው የኢጣልያ ወረራ በኋላ፣ ኢትዮጵያን በፋሽስት ወረራ የተጠቃች ዕድህቤስ አገር አድርገው ከመቀጠራቸውም በላይ፣ የግልብጽ ስብራቲና የገለጹ አቀፍ ፀጥታ አስረላሊነት ምልክት አድርገው ሲመለከቷት ቆይተዋል። ነገር ግን፣ የኢትዮጵያ ሥዕል ገሊና የአረብ አገር ሕዝቦችን ስሜት ሲተስቅስ ይህ የመጀመሪያ ጊዜው አልነበረም። ከዚያ በፊትም፣ ይህ ሥዕል ገሊና በልዩ ልዩ ምክንያት፣ የውጭ አገር ሰዎችን እመለካከትና ጠንካራ ስሜት እንደተሰተሰ ተመዘገቧል። በምእታት በሚቆጠሩ ዘመናት ውስጥ፣ ከዚህ በታች በተዘረዘሩት አምስት ሥዕል ገሊናዎች ይመለከቷት ነበር። እነዚህም፣ 'ኢትዮጵያ እጅግ ስሩት አገር ናት፣ ኢትዮጵያ የገደብገና የጥንቃቄያን አማኝያን አገር ናት፣ ኢትዮጵያ ድንቅ የሆነች ንጉሥ ገዢ አገር ናት፣ ኢትዮጵያ የአሕዛብነት ቃረር ናት፣ እንዲሁም 'ኢትዮጵያ የአፍሪካ ነብት ምሽግ ናት' የሚሉት ናቸው ለሚሉት ነገሮች፣ 1993፣ 1/1።</p>	<p>After the Italian invasion of 1935-1936 Ethiopia came to be viewed in many parts of the world as a hapless victim of fascist aggression and a symbol of the need for collective security and international order. This was not the first time, however, that an image of Ethiopia had stirred strong sentiments in distant countries. Long before that it had aroused foreign interest for other reasons. Five types of response have been particularly prominent over the centuries. Typically Ethiopia has been looked upon as a terribly remote land; a home of pristine piety; a magnificent kingdom; an outpost of savagery; or an bastion of African independence (Levine 1974,1).</p>

በዚህ ክፍል ሊተኮርበት የተፈለገው የትርጉሙ የአገላለጽ ስልት ነው ተርጓሚው የአማርኛ ቋንቋን የአገባብ ስልት ተከትለው ከሙተርጉማቸው በስተቀር በአንቀጹ ውስጥ ሙሉ በሙሉ የተከተሉት አረፍተኛዎችን በትርጉም አረፍተኛዎች መተካት ነው። አገላለጻቸውም የትረካ ድጋፍ መሠረት ያደረገ የገለጻ ስልት ያለው ነጠ(ዳኛቸው ወርቁ፣ 1976፣ 194-5 እ.አ.አ)። ገለጻውን የትረካ ስልት ድጋፍ እንዲፈልግ ያደረገው በዝርዝሩ ውስጥ የተነሱት ጉዳዮች በቀደሙት ዘመናት የታሰቡና የተባሉ ነገሮችን ስለያዘ ነው።

ከተተረጎሙ ጽሑፍ ዉስጥ የተወሰደው በመመለሻ ቋንቋ የቀረበው ጽሑፍ ከዋናው ደራሲ የተለየ የአገላለጽ ስልት አልተከተለም። በአጠቃላይ ሲታይ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የሉትን የአረፍተ ነገሮችን የአገባብ ሥርዓት የተከተለ ነጠ። መሠረታዊ የአገላለጽ ስልቱ ገላጭ ሆኖ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያሉት አረፍተኛዎች የያዙትን ምሳቤ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በገለጻ ለመትከል የተደረገ አተረጓጎም ስልት ይታያል። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያሉት አረፍተኛዎች የማረጋገጫ ስልት ይዘው 'እንዲህ ተደረግ' ዓይነት አገላለጽ ያላቸው ናቸው። የመመለሻ ቋንቋ የአረፍተኛዎችን የአገባብ ሥርዓት ለመከተል በአንድ አረፍተኛ ውስጥ ያለ ሀሳብ የድርድራ ተራውን ይለውጥ እንጂ በአንቀጹ ውስጥ ያሉት ሀሳቦች በአደረጃጀት ሥርዓታቸው ቅደም ተከተላቸውን አልለወጡም።

2.6. የትርጉም ንድፈ ሀሳቦች

2.6.1. ብያሜ

ከገንታዊዉ ዘመን ጀምሮ እስከ ሃያኛው ክፍለ ዘመን ድረስ በተለያዩ የትርጉም ልሂቃን በአብዛኛዉ የሚመሳሰሉ፣ በጥቂቱ ደግሞ የሚለያዩ የትርጉም መመሪያዎች ተዘጋጅተዋል። በየዘመናቱ በተለይ በትርጉም ትግበራ መሰረት የተዘጋጀት የትርጉም መመሪያዎች ለትርጉም ንድፈ ሀሳቦች ዝግጅት እስተዋጸ እድርገዋል። መጀመሪያ ገን የትርጉም ንድፈ ሀሳብ ምንድነዉ የሚል ጥያቄ ሲነሳ ሻት-ልወርዘና ኮዩ (1997፣ 184-185) የትርጉም ንድፈ ሀሳብን በሚመለከት ሆልዎስ(1988፣ 73) የቀረበዉን በመጥቀስ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ ሰፊ ነገሮችን ማሳየት ሲኖርበት የተለያዩ የትርጉም ባለሞያዎች በትርጉም ዉስጥ የሚጠቃለሉ የተወሰኑ ነገሮችን ብቻ ያቀርባሉ። በዚህ መሰረት በሆልዎስ ገለጻ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ የሚከተሉትን አራት ነገሮች ማሳየት አለበት፡ እነዚህም የትርጉም ሂደት አንድነት መሆን እንዳለበት፣ የትርጉም ዉጤት ምን መሆን እንዳለበት፣ የትርጉም ትግበራ አንድነት መሆን እንዳለበት እና ትርጉም አንዳች ነገር ማስተማር እንዳለበት ነጠ። አራተኛዉ ትርጉም አንዳች ነገር ማስተማር እንዳለበት የሚያመለክተዉ ሀሳብ

በመጀመሪያዎቹ ሶስቱ ወስጥ የታተሙ ነው። ከዚህ በመነሳት ሻትል ዎርዝና ኮዌ ዳግመኛ እንደገለጹት ቱሎርይ (1995) በገላጭ የትርጉም ጥናት ላይ ተመስርቶ ለትርጉም ንድፈ ሀሳብ የሰጠው መግለጫ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ «በትክክል የተያያዙ መላምት-ቶች» የሚል መሆኑንና ቱሎርይ (1995:297) ላይ ይህንን ሀሳብን በማጠናከር ለትርጉም ንድፈ ሀሳብ የሰጠው ተጨማሪ መግለጫ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ «ይህ ቢሆን ...ይህ» የሚል ዓይነት ሀሳብ በመግለጫነት እንድደብ ያደርገዋል የሚል መደምደሚያ እንደሆነ ይገልጻሉ። ከዚህ በመነሳት የትርጉምን ንድፈ ሀሳብ አሟልቶ ማቅረብ አስቸጋሪ እንደሆነ በመገመት ከተወሰኑ ንድፈ ሀሳቦች ውስጥ በዚህ በጥልቋ ኢትዮጵያ የብዙነገዶች ማገበረሰብ የረዥም ዘመናት እድገት...አተረጓጎም ግምገማን በማካሄድ ላይ ጠተሜታ እንዳላቸው የታሰቡት የሚከተሉት ናቸው።

2.6.2. የኢ.ደ.ብ.ወ. ስፔሊላል ንድፈ ሀሳብ

ለኢ.ደ.ብ.ወ. ስፔሊላል የትርጉም የጥናት መስክ አመዳደብ የተግባቦት ባህሪ ያለው ነው። በዚህም መሰረት የመናገርና የመጻፍ ሁኔታዎች በትርጉም ውስጥ ይመደባሉ። ትርጉም፣ የተግባቦት ባህሪ አለው ሲባል መልእክትን ይተባላል፤ ይይህል ትርጉም(ፍች) ይሰጣል፤ ወይም ይተረጎማል ማለት ነው። በዚህ ሁኔታ ከተናጋሪ ወደ ተተባይ ወይም ከዋናው ደራሲ ወደተርጓሚ የሚሸጋገረው መልእክት እንደ ሁኔታዉ የተለያየ ቅርጽ ሊኖረው ይችላል፤ በዚህ ምክንያት ትርጉም በመደበኛ የሀሳብ ሽግግር ውስጥ ይመደባል።

2.6.3. የካትፎርድ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ

የካትፎርድ ትርጉምን የተመለከቱት በትግበራዊ ሥነልሰን ውስጥ ነው። ትርጉም በቋንቋዎች አማካይነት የሚካሄድ ሆኖ ሦስት ጠባያት አሉት። እነዚህ ሦስት ጠባያቱ ድምጻዊ፣ ጽሁፋዊ እና ሁኔታዊ ነገሮች ናቸው። ድምጻዊ እና ጽሁፋዊ ነገሮች እንደ አስፈላጊነቱ ይፈራረቃሉ፤ ሁኔታዊ ነገሮች ከድምጻዊም ሆነ ከጽሁፋዊ ነገሮች ጋር ይኖራሉ። ከዚህም ሀሳብ ጋር የካትፎርድ የትርጉም ምድቦችን ሁለት ሁለት ተቃራኒዎች በማድረግ ያቀርባሉ።

2.6.3.1. ሙሉ ትርጉም የክፈል ትርጉም ተቃራኒ ሆኖ ሲታሰብ ሙሉ ትርጉም የሚባለው በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተረበው ምንም ነገር ሳይዘለል ተሟልቶ ወደ መጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ በትርጉም ሲሸጋገር ነው። ላካትፎርድ፣ 1964:21/

2.6.3.2. ክፈል ትርጉም ከሙሉ ትርጉም ይለያል፤ እንደ የሚተረጎመው ጽሑፍ ዓላማ ከአንድ ሙሉ ጽሑፍ ውስጥ የተረገጠው ክፈል ብቻ ተተርጎሞ የሚተርጎበት ነው ለእንደላይኛው/።

2.6.3.3 አጠቃላይ ትርጉም የተወሰነ ትርጉም ተቃራኒ ሆኖ በአጠቃላይ ትርጉም ላይ በመገኛ ቋንቋ በተረበ በአንድ የሚተርጎም ጽሑፍ ውስጥ የሰዋሰው እና የቃላት ጉዳዮች ትኩረት

ይደረግባቸዋል። እነዚህ ዝርዝሮች ተመጣጣኝ በሚሆን ሀሳብ፣ ሰዎችው እና ቃላት ወደመጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ፣ ይተረጉማሉ /አንደላይኛው፣ 22/።

የተወሰነ ትርጉም ከአጠቃላይ ትርጉም ይለያል፤ የተወሰነ ትርጉም በአንድ ደረጃ ብቻ በተመጣጣኝነት ለመተርጉም ትኩረት ይደረግበታል፤ ይህም ትኩረት በሰዎችው ደረጃ ወይም በቃላት ደረጃ ብቻ ሊሆን ይችላል /አንደላይኛው/።

2.6.4 የኒውማርክ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ

የኒውማርክ የትርጉም አመዳደብ አንድ ጽሑፍ የሚተረጎምበትን ዓላማ ተከትሎ የቀረበ ነው። በዚህም መሠረት ኒውማርክ የሥነጽሑፍ ትርጉም ምድብ ብለው ባቀረቡት ውስጥ የመጀመሪያው በአንድ ለትርጉም በቀረበ ሥነጽሑፍ ውስጥ ካትፎርድ አጠቃላይ ትርጉም ብለው በሚያቀርቡት ዓይነት ማንኛውም በሥነጽሑፍ ውስጥ የሚገኝ ጥቃትን ነገር ለምሳሌ ደራሲ በተበልኛ /idiolect/ ያቀረበው፣ የዋናው ደራሲ የግል አገላለጽ፣ ወዘተ. ተለቅሞ ተመጣጣኝነትን በመጠበቅ የሚተረጎምበት ነው /ኒውማርክ፣ 1988፣ 47/።

ሁለተኛው ኒውማርክ ያወጡት የትርጉም ምድብ ተግባራዊ ትርጉም ይባላል።

ኒውማርክ በተግባራዊ የትርጉም ምድብ ውስጥ ያካተቱት አልቦለዳዊ ጽሑፎችን ለመተርጎም ለአገልግሎት ነው። ኒውማርክ እንደሚሉት ተግባራዊ የትርጉም ምድብ የሚያገለግለው በአብዛኛው ለአልቦለዳዊ ጽሑፎች፣ ለጋዜጣዊ ጽሑፎች፣ ለመረጃ ሰጪ ጽሑፎች እና መጻሕፍት፣ ለመማሪያ መጻሕፍት፣ ለዘገባዎች፣ ለሳይንሳዊ እና ለፎክሎር ጽሑፎች፣ ለሕዝብ ማስታወቂያዎች፣ ለመደበኛ ጽሑፎችና ለምግብና መጠጥ ዝርዝሮች እና ዋጋ መግለጫዎች ይውላል። (Ibid.,)

2.6.5 የሮጀርስ ተቋል ንድፈ ሀሳብ

2.6.5.1. በሮጀርስ ተቋል ንድፈ ሀሳብ ውስጥ የትርጉም መለኪያን በሚመለከት ቤል የቃል በቃል ትርጉምንና ነጻ የትርጉም ዓይነቶችን የሚከተሉ ተርጓሚዎችን አንስቶ እነዚህ ተርጓሚዎች በትርጉም ሀያሲያን ዘንድ የተለያዩ ስሞታ እንደሚቀርቡባቸው ሀሳብ አቅርቧል። በዚህም የቃል በቃል ትርጉም ዓይነት ተከታዮች ለዋናዉ ደራሲ ታማኝ ይሆናሉ መባላቸው፣ በአገላለጻቸው ግን ቋንቋቸው ዉበት ያጣል ስለመባሉ፣ የነጻ ትርጉም ተከታዮች ደግሞ ለዋናው ደራሲ ታማኝ መሆን እንደሚችሉ እና የቋንቋ አጠቃቀማቸው ግን ዉበት እንደሚኖረው ያወሳል።

2.6.5.2. ባህላዊ የትርጉም መለኪያ

የትርጉም መለኪያ ባህላዊ ሆኖ የቆየ አሠራር አለው፤ ይኸውም የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍን በመለኪያነት መጠቀም ነው። የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍን ትርጉም ትክክለኛ ለመሆኑ በመሠረታዊ መለኪያነት ሲጠቀሙበት የነበሩት ቻይናውያንና ምዕራባውያን ናቸው። ሁለቱም አገሮች የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍን ለትርጉም መለኪያነት ለረጅም ጊዜ ተጠቅመዋል። /በላቸው ወልደገብርኤል የዚህ በመጥቀስ፣ 1997:148/። ይህንን ሀሳብ ገንብሰው /1993/ ዳግመኛ እንደሚጠቅሱት ትክክለኛ ትርጉም የሚባለው በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ ያለው ጽሑፍ ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ጋር አቻዊነቱ በሚገባ የተከናወነ እንደሆነ ነው። ይህ ደግሞ የሚካሄደው ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ አስፈላጊ የሆኑትን ሥነልሰናዊ እና ሥነጽሑፋዊ ነጥቦችን ለይቶ በማውጣት በመጥለፊያ ቋንቋ ውስጥ ካሉት ሥነልሰናዊ እና ሥነጽሑፋዊ ጉዳዮች ጋር በማስተያየት ይካሄዳል።

በባህላዊ የትርጉም መለኪያ ውስጥ የአቻዊ ትርጉም ሀሳብ የቃል በቃል አተረጓጎም ዓይነት ውስጥ የቃላትና የሀረጎች አቻነትን፣ በነጻ አተረጓጎም ዓይነት ውስጥ የሀሳብ አቻነትን፣ በጥንታዊ የትርጉም ዓይነት (ጥንታዊ ትርጉም ዓይነት የሚባለው ትርጉሙ ዋናዉ ጽሁፍ የተጻፈበትን ዘመን ማሳየት አለበት የሚባልበት ነዉ።) ውስጥ የቃላት እና የሀረጎች አቻነትን መጠበቅ እንዳለበት የሚመለከት ነዉ።(አቻነት የሚለው ቃል በፍች እንደ መሆንን የሚያመለክት አይደለም፤ ነገር ግን ተተራራቢ መሆንን የሚያመለክት ነዉ።

2.6.5.3 ተግባራዊ ትርጉም

ርዕዩ ይህ ባል እና ሌሎች የትርጉም ምሁራን እንደሚሉት አንድ ተርጓሚ አንድን ጽሑፍ የሚተርጉሙበትን ዓላማ ተከትሎ የሚሠራ ከሆነ ዓላማን ለማሳካት ጥረት ስለሚያደርግና በዓላማ መሠረትም የትርጉም ዓይነትን ስለሚመርጥ ይህ የሚያዋጣ አማራጭ ሊሆነው ይችላል። በዚህም መሰረት ይህን፣ ዓላማ ተከትሎ የሚካሄደዉን ትርጉም ተግባራዊ ትርጉም ብሎ መጥራት ይቻላል።

ባል /1991:7/ትርጉም አንድ ጽሑፍ የሚተረጎምበትን ዓላማ ተከትሎ የሚሄድ ከሆነ የሚከተሉትን አራት መስፈርቶች ማሟላት እንዳለበት ይገልጻል።

- የሚተረጎሙዉን ጽሑፍ እያንዳንዱን ቃል እና አረፍተነገር የፍች ሀሳብ/ ስሜት መጠበቅ፤
- የተግባራዊ ዋጋው/አገልግሎቱ የተሟላ እንዲሆን ማድረግ፤
- የሚተረጎሙዉን ጽሑፍ በጊዜ እና በሥፍራ ውስጥ ማውጣት፤
- ውጤቱንና ውጤቱን የሚጠቀሙበት ተከፋዮች /ጽሑፉ የሚተረጎምላቸው ሰዎች/ እነማን እንደሆኑ መገለጫ መስጠት፤

ባል አንድ ትርጉም ለምን አገልግሎት እንደሚውል አስበዉ ለዚያው እንዲያገለግል የትርጉም ዓይነት የመምረጥን ተገዢነት ለማመልከት የሚከተለውን የኪኻሊንግ ግጥም ይጠቅሳሉ።

ስድስት ታማኝ አገልግሎት ሰጪ ሰዎችን አስተላለሁ፤

አስተምረውኛል እነዚህ የማውቃቸውን ሁሉ፤

ሰማቸው ምን? ለምን? መቼ?

እንዴት? የት? እና ማን ይባላሉ? ስለ ኪንሲንግን ጠቅሶ 1991፣7/

በዚህ ኪንሲንግን ግጥም ከወሰዱ በኋላ በአንድ የትርጉም ሥራ ውስጥ ስድስቱ ጥያቄዎች ምን ምን እንደሚኖሩት ይዘረዝራሉ።

◆ ምን? የሚተረጎሙትን ጽሑፍ መልእክት ያመለክታል።

◆ ለምን? መልእክቱ ለምን አገልግሎት እንደሚውል ያሳያል።

በዚህ በተለይ ለምን? የሚለውን የመልእክቱ አገልግሎት አመለካከት መሆኑን ሲገልጹ ለምን? የሚለው የመልእክት አገልግሎት አመለካከት ጥያቄ ሲሰፋ እና ሲጠብቅ እንደሚችልም ማስተዋል እንደሚገባ ያስገነዝባሉ። ለምን? የሚለው የመልእክቱ አመለካከት ጥያቄ የሚሰፋበትን ምክንያት ለማብራራትም የጉልላዎችን ተደራራቢ የመልእክት አስተላለፍ ሁኔታዎች በምሳሌነት ያብራራሉ።

ጉልላዎች ጠለብኛው ማለት ይቻላል/ በአንድ ጊዜ የሚያስተላልፉት መልእክት ተደራራቢ ነው። ለጉልላዎች ሊሆን ይችላል፤ ለማግኘት ሊሆን ይችላል፤ የማዘናኛ ተልድ ሊሆን ይችላል፤ ወዘተ. ለእነዚህ ይኛው! ስ

◆ መቼ? ተግባሩ የሚካሄድበትን ጊዜ ያመለክታል፤ መቼ? የአሁን ጊዜ፤ ያልቆየ፤ ያልዘገየ ጊዜን፤ የአለፈ፤ የቆየ ጊዜን፤ በባም የቆየ ጊዜን፤ ወደፊት የሚሆን መጪ ጊዜን ያመለክታል። ለእነዚህ ይኛው! /

◆ እንዴት? የሚለው መልእክቱ የተላለፈበትን ሁኔታ የሚያመለክት ነው፤ አንድ መልእክት የተላለፈበትን ሁኔታ ለመዘርዘር በአገልግሎት ውስጥ የሚሻሻልበት ሁኔታ ሊፈጠርበት ይችላል። ለምሳሌ አንድ መልእክት ተላለፈ በሚባልበት ጊዜ እንዴት ነው የተላለፈው? ወይም በምን ሁኔታ ነው የተላለፈው? ሲባል የሚገኘው ምላሽ ጥንቃቄ በተሞላበት ሁኔታ፤ በተጥታ ሳይሆን በውስጥ ዝግ ሁኔታ፤ ወዘተ ... ሲባል ይችላል። ከዚህ አልፎ እንዴት? የሚለው ጥያቄ መልእክቱ የተላለፈበትን መሣሪያ ሊጠቁም ይችላል፤ በጽሑፍ ለመተላለፍ፤ በንግግር ለመተላለፍ፤ በሌላ መሣሪያ ለመተላለፍ ወዘተ ... ለእነዚህ ይኛው/

የት? ተግባሩ የተካሄደው የት ቦታ እንደሆነ የሚያመለክት ነው። ግን? በተግባሩ ውስጥ ተካፋይ የሆኑ ሰዎችን ያመለክታል። መልእክት አስተላለፊው እና የመልእክት አስተላለፊው ባህሪያት፤ እንደዚህ የመልእክት ተቀባዮችና የመልእክት ተቀባዮች ባህሪያት ማን?

ከሚለው ጥያቄ ጋር ተያይዘው የሚጠቀሱ ናቸው። ማን? እንዴት /በምን ሁኔታ አስተላለፊ/ የሚለውን ለመጠየቅ የሚጋብዝ ነው።

እነዚህ ቤል /1991/ ኪሻሊንግን ጠቅሰው የሚያቀርቧቸው ጥያቄዎች አንድ በተወሰነ ዓላማ መሰረት የሚካሄድ ትርጉም ተሟልቶ እንዲካሄድ የሚያደርጉ መመሪያዎች እንደሆኑ ነጠሊን ደላይኛው፣ 7-8/።

2.6.6 የተውጣጣ የትርጉም ንድፈሀሳብ

የተውጣጣ የሚለው ጽንሰሀሳብ የወጣው ከሁለተኛ ቋንቋ ማስተማሪያ ዘዴ ውስጥ ነው፤ በቋንቋ ማስተማሪያ ዘዴ ውስጥ አንድ ዘዴ /ለምሳሌ ሰዋሰዋዊ ትርጉም፣ የማድመጥ መናገር፣ የማየት መናገር፣ ወዘተ / ለየብቻቸው የአንድን ሁለተኛ ቋንቋ አራቱን ክህሎች በተሟላ መንገድ ለማስተማር ብቻ አይሆንም፤ ከተለያዩ ዘዴዎች የተወሰኑ ቅንጣቶችን በመውሰድ እና እነዚህን ቅንጣቶች በአንድነት እያይዘ የተውጣጣ ዘዴን በመመሰረት የተፈለገውን ቋንቋ ለማስተማር እና ዓላማን ለማሟላት ያስችላል የሚል የሁለተኛ ቋንቋ ማስተማሪያ ዘዴ መግለጫ ተደግሞ ተመስርቷል። /ሪፖርትና ሮጀርስ፣ 1986 ፣ 70/

የትርጉም ንድፈሀሳቦች በርካት ይላሉ። በተለይ የተለያዩ ተርጓሚዎች የተለያዩ የትርጉም ንድፈሀሳቦችን ጠቅሎ ይችላሉ። የትርጉም ንድፈሀሳቦች በርካት ከማለታቸውም የተነሣ የማንን የትርጉም ንድፈሀሳብ እንደሚከተሉም ግራ ሊገባቸው ይችላል። እንዲሁም ሆኖ የተለያዩ ተርጓሚዎች የተለያዩ የትርጉም ንድፈሀሳቦችን እንደ አንዱን፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ ሌላውን እየተየሩ ይጠቀሙ ይሆናል። እዚህ ላይ የተውጣጣ የትርጉም ንድፈሀሳብ ተብሎ የተመሠረተው እንደዚህ ካሉ አሠራሮች በመነገት ነው። እንደኛ የተውጣጣ የሚለው የትርጉም ንድፈሀሳብ ከቋንቋ ማስተማሪያ ዘዴ በተዋረደ የተገኘ ነው። ተጥሎ ያለው ሁኔታ እንግዲህ የተውጣጣ የሚለው ጽንሰሀሳብ ስለቋንቋ ማስተማሪያ ዘዴዎች የሚያሳስብ ሳይሆን ስያሜውን ከቋንቋ ማስተማሪያ ዘዴ ወስዶ ስለተለያዩ የትርጉም መመሪያዎችና የትርጉም ንድፈሀሳቦች ለማሰብ የሚያስችል ነው።

ጥቅም ላይ የዋለው የጠቅላይ ገዢ ማንበረሰብ የረጅም ዘመናት እድገት አተረጓጎምን ለመገምገም የተወሰኑ የትርጉም መመሪያዎችና ንድፈሀሳቦች ላይ ትኩረት ከተደረገ በኋላ ከትርጉም የተለያዩ መመሪያዎች እና ንድፈሀሳቦች ለገምገማው መሣሪያ ሆነው እንዲያገለግሉ በመለየት እና እንዲያሰሩ በማድረግ የተውጣጣ የትርጉም ንድፈሀሳብ ተመሠረተ። በዚህ ንድፈሀሳብ አመሠራረት ውስጥ የተለያዩ መመሪያዎች ተመርምረው የተወሰኑት ለትርጉም የተውጣጣ ንድፈሀሳብ መግቢያ

ተደርገዋል። እነዚህ የትርጉም መመሪያዎች በአወርጋ የትርጉም እድገት ሂደት የተመሰረቱ ናቸው።

ጠቃሚ የትርጉም ሊቃውንት የሚከተሉት መመሪያዎች ተያይዘው በአንድ ተርጓሚ፣ ተግባር ላይ የሚውሉ ከሆነ ውጤታማ ሥራ ለማስገኘት እንደሚረዱ ይናገራሉ።

- ትክክለኛነት ሲጻፍ ታቦር፣ 1974/
- የቋንቋ ችሎታ ምሉእነት /በላቸው ወልደገብርኤል ሼኑቲን በመጥቀስ፣ 1997፣/ የቋንቋ ችሎታ ምላት ግለት መደበኛ ቋንቋ የመጠቀም፣ በተናጋሪው ንብረተሰብ ዘንድ የተለመደ ቋንቋ የመጠቀምና ትርጉሙ በሚካሄድበት ዘመን ያለ ንብረተሰብ በሚጠቀምበት የቋንቋ ችሎታ መጠቀም መቻልን ይገልጻል።
- የሃሳብ ተያያዥነት /ቤል፣ 1991/ የዋናውን ደራሲ የተያያዘ ሀሳብ /የሀሳብ ተጠየቅ/ በተርጓሚ ዘንድ የመጠበቅ አስፈላጊነት ያሳያል።
- ተዘውታሪ አገላለጽ ሲጻፍ ታቦር፣ 1974/ ይህ ጽንሰ-ሀሳብ አንዳንድም ተፈጥሮአዊ አገላለጽ ይባላል። የአንድ ቋንቋ ተናጋሪ ንብረተሰብ አዘውትሮ የሚጠቀምበትን የአንድ ቋንቋ አገላለጽ ያመለክታል።
- ተስማሚነት፣ /አንደላይኛው፣/ ተስማሚነት ሲባል የትርጉም ሥራ ውጤት ተጠቃሚን የሚያመለክት ነው።
- ገልጽነት /በላቸው ኖርማን ቫርርን ጠቅሰው እንዳቀረቡት፣ 1997/
- ተመጣጣኝነት ሲጻፍ ታቦር፣ 1974/፣ ተመጣጣኝነት የሚያመለክተው ከፍች አካያ የቃላት፣ የሰዎች፣ የሰዎች፣ ወዘተ. ተመጣጣኝነትን የሚመለከት ነው።

በመጀመርያ በተረበጨ የትርጉም መመሪያ ላይ የተጨመረው የኢትዮጵያ ዶሌት /1509-46/ ነው። ዶሌት በአወርጋ የመካከለኛው ዘመን ተርጓሚና የትርጉም ሃያሲ ነው። ዶሌት በነበረበት ዘመን ተርጓሚ ሊናረው ስለሚገባ ችሎታ የሚከተሉትን ዝርዝር መመሪያዎች አቅርቦ ነጠር/ባሶኔት ማክጉኤሪ፣ 1980.54-56/

- የዋና ደራሲ ሀሳብ እና ስሜት መረዳት፣ ሊተረጎም በሚፈለገው ቋንቋ በምን ሁኔታ ሊመለስ እንደሚችል ገንዘብ መፍጠር፣
- በመገኛና በመተባባስ ቋንቋ የተሟላ ችሎታ ያለው መሆን፣
- ታላ ቦታ ለመተርጎም፣ በዚህ ምትክ የዋናውን ደራሲ ሀሳብ ሊያስገኝ በሚችል ስሜት መተካት፣

- ተዘውታሪ የሆነ የጽሑፍና የንግግር ቋንቋ መጠቀም፤
- በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የመገኛ ቋንቋ ሀሳብን ለማሸጋገር ትክክለኛ ቃላትን መምረጥና በትክክለኛ አገላለጽ ማደራጀት፤

ከትግብራ የወጡ መመሪያዎች ለተውጣጣ የትርጉም ንድፈ-ሀሳብ ምስረታ በግብአትነት ታክለዋል። ዋክሊፊቲ በመካከለኛው ዘመን የነበረ እና ሁለቱ መጽሐፍ ቅዱስን ከላቲን ቋንቋ ወደእንግሊዝኛ ቋንቋ /1380-1384፣ 1395-1996/የተረጎመ ባለሞያ ነበር፤ ዋክሊፊቲ ከሁለተኛው የመጽሐፍ ቅዱስ አት-መ-ጋር በትግብራው ሂደት ያካበታቸውን የሚከተሉትን መመሪያዎች በመግቢያው ላይ አሳትሞ ነበር።

የታወቁ ጽሑፎችን የሚተረጎሙ ሰዎች ማከናወን ስለሚገባቸው ተግባር፤ ቅድመ ትርጉም፤

ከጽሑፎች ጋር ተያይዘው የሚገኙትን ማናቸውንም ጥቃትን መግለጫዎች ማጥናት፤ ከጽሑፎች ጋር ግንኙነት ያላቸውን በተለያዩ ቦታዎች የሚገኙትን ማብራሪያዎች በማሰባሰብ ሊተረጎሙ የተፈለጉትን ጽሑፎች አንደገና ማደራጀት፤

በትርጉም ሂደት ላይ፤

የሚተረጎሙ ጽሑፎችን የቃላት አፈታት በሚመለከት ቅድመ ግንዛቤ በማበጀት የሰዋሰው ችሎታ ያላቸውን የእድሜ ባለጸጉች ማወያየት፤

ከትርጉም በጎላ፤

ከጎትመት በፊት በጎ ፈቃድ ካላቸው ሰዎች ጋር በመወያየት ማረመና ማስተካከል፤ ከካትፎርድ የትርጉም ንድፈ-ሀሳብ ውስጥ የተወሰደ

ካትፎርድ /1964/ ትርጉምን በሚመለከት የመግባቢያ መሣሪያዎች በሚል ሦስት ነገሮችን ያገለገል፤ እነዚህ ሦስት ነገሮች ድምጽ፣ ጽሑፋዊ እና ሁኔታዊ ነገሮች ናቸው። ከእነዚህ ነገሮች ድምጽ እና ጽሑፋዊ የሆኑ አንደኛዎቹ በመፈራረቅ የሚያገለግሉ ናቸው፤ ሁኔታዊ ነገሮች ከድምፅ ሆነ ከጽሑፍ ጋር ይገናኛሉ። በንግግርም ሆነ በጽሑፍ ተግባራዊ የሚሆኑ ነገሮች ትግባራዊ ሥጋልላናዊ ሁኔታ ተፈጥሮ ተግባታዊ ሁኔታ አንዲካሄድ ያደርጋሉ / ካትፎርድ፣ 1964፣3/

በዚህ የትርጉም ንድፈሀሳብ ውስጥ ካትፎርድ በሁለት-ዮሽነት ተቃራኒ አድርገው ሙሉ ትርጉምን ከከፊል ትርጉም ጋር አጠቃላይ ትርጉምን ከተወሰነ ትርጉም ጋር ያቀርባሉ /አንደላይኛው፣ 21/።

ከአ. ደብልዩ ስፔሊላ የትርጉም ንድፈሀሳብ የተወሰደ

ስፔሊላ ስለትርጉም የጥናት መስክ አመዳደብ ሲገልጹ ማናቸውም የመናገር እና የመጻፍ ሁኔታዎች በትርጉም ውስጥ እንደሚመደቡ፣ ትርጉም የተገባበት ባህሪ እንደሚይዝ፣ የተገባበት ባህሪ ደግሞ መልእክትን መቅረጽ፣ መያዝ እና ትርጉም/ፍች መስጠት እንደሆነ እና ይህ የተገባበት አካሄድ መልእክቱ የተገኘበትን ቅርጽ የሚጠበቅ ስለሆነ ትርጉም ከሀሳብ ተግባር ጋር እንደሚመደብ ይበረዘራሉ። ባሶጊት ምክትሌሪ ስፔሊላን ጠቅሰው፣ 1980፣65/በዚህ ላይ የስፔሊላ ሀሳብ ትርጉም በባህሪው የመደበኛ አጻጻፍ ቅርጽ ያለው በተገባበት መሣሪያነት የሚመደብ ነው።

ከኒ. ማርክስ የትርጉም ንድፈሀሳብ የተወሰደ

ኒ. ማርክስ በትርጉም ላይ የሚወሉትን የጽሑፍ ዓይነቶች ሲያቀርቡ የትርጉም ዓላማን መሰረት አድርገዋል። ለኒ. ማርክስ አንድ ተርጓሚ ጽንጽሑፍን የሚተረጎም ከሆነ የአተረጓጎም አካሄዱ አጠቃላይ ትርጉም ሆኖ በሥነጽሑፍ ውስጥ የሚገኙትን ማንኛውንም ዝርዝሮች ጠብቆ እንዲተረጎም የሚጠበቅበት ይሆናል።

ከሮፔርሶ ቲ. ቤል ንድፈሀሳብ የተወሰደ

ሮፔርሶ ቲ. ቤል /1991/ ሁለቱን የትርጉም ዓይነቶች የቃል በቃል ትርጉምንና ነፃ ትርጉም በግንባት እንዲሁ ሁለት የትርጉም ዓይነቶች ተግባራዊ ሲሆኑ በሃያሲያን የሚሰጠው አስተያየት የቃል በቃል ተርጓሚ ለዋናው ደራሲ የሚያደላ እኛ ነፃ የትርጉም ዓይነት ተከታይ ደግሞ ለደራሲ ታማኝ መሆንን የሚረሳና በምትኩ ለአገላለጽ ውበት ማስብን እንደሚያስከትል ይናገራሉ። በቤል የትርጉም ንድፈሀሳብ መሠረት ተርጓሚ ለዋናው ደራሲም ሆነ ለአገላለጽ ውበት የማያዳለበትን ሁኔታ ሊከተል ይችላል። ይህም የሚተረጎምበትን ዓላማ ወስኖ ሥራውን የሚያካሄድ ከሆነ ይህ ሁኔታ ተርጓሚ ዓላማዉን ተከትሎ ከገብ ለማድረስ የሚሰራ መሆኑን ያመለክታል። የተለያዩ ዓላማዎችን ተከትለው ትርጉም የሚያካሄዱ ሰዎች የሚለኩት ዓላማቸውን በማሳካታቸው ወይም ባለማሳካታቸው ይሆናል።

በሮፔርሶ ቲ. ቤል ንድፈሀሳብ ውስጥ ዓላማን መሠረት አድርገው የትርጉም ሥራ የሚያካሄዱ ሰዎች በትርጉም ሂደታቸው ውስጥ የሚመልሷቸው ተነጣጥለው የማይታዩ ጥያቄዎች አልባቸው።

ለርዕሰ ቤቱ በዓላማ የትርጉም ሥራ የሚያካሂድ ተርጓሚ ስድስት ጥያቄዎችን ይመልሳል ለንደላኛው፡፡17/

ምን? ይህ ጥያቄ የሚተረጎመውን ጽሑፍ ሀሳብ የሚያመለክት ነው። ለምን? የሚተረጎመው ጽሑፍ ሀሳብ/ይዘት ለምን ለሰፊ ለንደሆነ ተርጓሚው መለስ አለበት። ሌሎች ይዘቶች ካላቸው ጽሑፎች ለምን ይህን ይዘት እንደመረጠ ቀድሞ ሊያውቀው ይገባል።

መጀመሪያ የትርጉም ተግባር የሚካሄድበትን ጊዜ፣ ትርጉሙ ተጠናቆ ለአንባቢያን የሚቀርብበትን ጊዜ፣ አንባቢያን የሚያገቡበትን ጊዜ ሁሉ የሚመለከት ነው።

እንዲት? ሀሳቡ ወይም የሚተረጎመው ጉዳይ የተላለፈበትን ሁኔታ ሚያመለክት ነው። ተርጓሚ ይህን ሁኔታ ተጠንቅቆ ያጫናል።

እንዲት? የሚለው ጥያቄ በዋናው ደረሰ ለተረጎም የተፈለገው ጽሑፍ እንዴት ያለ እገላለጽ /ቴክኒክ/ ወዘተ. እንደሌለው ይህን የዋናውን ደረሰ የእገላለጽ መንገድ ተከትሎ ወደሚፈለገው ቋንቋ መመለስ እንዳለበት የሚያመለክት ነው።

የትርጉም ሀሳብ ማሸጋገሪያ ነው፤ ፀላብ ማሸጋገሪያም ስለሆነ ተግባራት ይሆናል። ተግባራቱ የትርጉም ሀሳብ እንደሚካሄድ ማሰብ ያስፈልጋል። አንባቢያን አትዮጵያውያን/ት/ ናቸውን? በኢትዮጵያ ልዩ ልዩ ጉዳዮች ሆነው ነው የሚያገቡት? ወዘተ. የሚሉትን ጥያቄዎች ሊያመለክት ይችላል።

ምን? የመልእክት አስተላለፊ ባህርያትንና የአንባቢያን ችሎታ እና አተባበል ጠባያቸውን የሚያመለክት ነው።

የትርጉም አትዮጵያ የጠቃሚ ነገሮች ማጠቃለያ፣ የረዥም ዘመናት ዕድገት። አተረጓጎም ምዘና የትርጉም በተጨማሪ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ መሰረት ነው።

ከላይ የተዘረዘሩት ንድፈ ሀሳቦች በዚህ መንገድ የተረጎሙ በተጨማሪ መንገድ የተመሰረተው ንድፈ ሀሳብ የተገኘ በዚህ መንገድ እንደሆነ ለማሳየት ነው።

ምዕራፍ ሦስት

የጥናቱ ዘዴ

ተርጓሚ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ሀሳብ /ጽሑፍ/ ወደ መጥለፊያ ቋንቋ ሀሳብ /ጽሑፍ/ እንዲሸጋገር ለማድረግ የሚኖረው የመቆጣጠሪያ ዘዴ የመገኛ ቋንቋ ሀሳብ /ጽሑፍ/ እና የመጥለፊያ ቋንቋ ሀሳብ /ጽሑፍ/ ተመጣጣኝነትን መጠበቅ ሲቻል ነው። በሁለት ቋንቋዎች የሀሳብ /የጽሑፍ/ ተመጣጣኝነትን ለመጠበቅ ዝርዝር የቋንቋ አካላት ውስጥ ገብቶ የሁለት ቋንቋዎች የቃላት፣ የሀረጎችና የአረፍተካዎችን ተመጣጣኝነት መጠበቅ ያስፈልጋል።

3.1. የተውጣጣ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ

የትልቁ አትሞቶያ የብዙ ነገዶች ማንበረሰብ፣ የረጅም ዘመናት እድገት፣ አተረጓጎም የተገመገመው በተውጣጣ የትርጉም ንድፈ ሀሳብ መሰረት ነው።

3.2. የመረጃ ምንጮች

በተለይ እንደ "Greater Ethiopia" ያሉ በተወሰነ ደረጃ ተመድበው ለተወሰነ ዓላማ የሚካሄዱ ጥናቶች የተለያዩ የሀሳብ ማገኛ ምንጮችን መሠረት አድርገው የሚካሄዱ ናቸው። ስለዚህ ጥናቱ የሚካሄድበት ጽሑፍም ሆነ ጥናቱን ለማካሄድ የሚረዱ ጽሑፎች /መጻሕፍት/ በምን ዓይነት አገልግሎት ላይ እንዳሉ መገለጽ አስፈላጊ ይሆናል።

በዚህ ጥናት ውስጥ "ትልቁ አትሞቶያ የብዙ ነገዶች ማንበረሰብ፣ የረጅም ዘመናት እድገት" የሚለው መጽሐፍ እና "Greater Ethiopia The Evolution of a Multiethnic Society" የሞላው ደራሲ መጽሐፍ ጥናው ጥናቱ የተመሠረተባቸው ስለሆነ የሚመደቡት በመጀመሪያ ደረጃ ምንጭነት ነው።

ሌሎች ትርጉምን በሚመለከት የተመረመሩት የተለያዩ ጽሑፎች /መጻሕፍት/ በሁለተኛ ደረጃ የሚገኙ መረጃዎች ናቸው።

3.3 የአጠናን ዘዴ፣ ንጽጽርና ገለጻ

የአተረጓጎምን ተገቢነት ለሚመለከት ክርማውያን ዘመን ጀምሮ በዋነኛነት ተግባራዊ ሆኖ ያገለገል የገበረው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያሉ ጽሑፎችንና በመጥለፊያ ቋንቋ ውስጥ የሚገኙ ጽሑፎችን ግንጸር ነው። ይህ ከትርጉም ትግበራዊ ከንቁኔ ውስጥ የተገኘ የአተረጓጎም ተገቢነትን የመመርመርያ ዘዴ ነው ግለት ነው። ይህ ባህላዊ ዘዴ ግን ባህላዊ በሆነበት ደረጃ የቀጠለ አይደለም። በትርጉም ዕድገት ጠለጥ የተመጣጣኝነት ንጽጽር የሚካሄደው ቃላትና ዐረፍተካዎች የቋንቋ ነጥቦችን ይዞ

ደራሲ ሀሳብ ሳይፋለስ /ሳይለወጥ/ ተስተካክሎ መተርጉሙንና አተረጓጎሙም አንባቢ የሚረዳበትን ግልጽ መንገድ ይዞ ለመካሄዱ ማረጋገጫ ለማስጠት ስለሆነ ነው።

ይህ ጥናት ከማንጻጸር ጋር አጣምሮ የሚጠቀምበት የአጠናን ዘዴ የገለጸ ዘዴን ነው። ገለጸው ትርጉምን በሚመለከት የተለያዩ መግለጫዎችን በአጠቃላይም ንድፈሀሳቦችን ለማመልከት ተግባር ላይ ውሏል። ከዚህም በተጨማሪ አስፈላጊ በሆኑ ቦታዎች በሙሉ የሀሳብ አቻነት በመጥለፊያ ጽሑፍ ውስጥ ለመኖሩ ወይም ላለመኖሩ፣ በመቀበያ ቋንቋ የቀረበውን ጽሑፍ አንባቢ መረዳት በሚችልባቸው መንገዶች ወይም መረዳት የማይችልባቸው መንገዶች ለመቅረቡ ለማሳየት ትንታኔ ተግባራዊ ሆኗል።

3.4. የማንጻጸር ደረጃ

አብዮታዊ ጊዜ ትርጉም በዋናነት በሁለት ቋንቋዎች መካከል የሚካሄድ ይሆናል፤ ይህም ሲባል ግን በሁለት ቋንቋዎች መካከል የሚካሄደውን ትርጉም ለማቃናት በሌሎች ቋንቋዎች ከተሰሩት የትርጉም ሥራዎች አስፈላጊ መረጃ መውሰድ የሚዘነጋ ይሆናል ማለት አይደለም። ስለዚህም በማንጻጸር ደረጃ በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ ያለ ጽሑፍ ሀሳብ ሙሉ ሳይቀነስ እንዳለ ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ጋር በቋንቋ አጠቃቀም ደረጃ፣ በሀሳብ እና በቅርጽ ደረጃ በእነዚህ ሁሉ ደረጃዎች ሊካሄድ ይችላል። በተለይ በዚህ ጥናት ደረጃ፣ ጥናቱን ለማከናወን ባለው የተወሰነ ጊዜ፣ በነገሮች ተደጋግሞ ምክንያት ሊኖር የሚችል አሰልፎ ሁኔታን ለማስወገድና ከዚህ ጥናት ገደብም ጋር ሲታሰብ የማንጻጸር ደረጃውን የማጥበብ ሁኔታ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል። ስለዚህ ይህ ጥናት ትርጉሙ የመገኛ ቋንቋ ሀሳብን ለመጠበቁና ለትርጉሙ አንባቢያን ግልጽ ሆኖ መተርጎሙን ለማሳየት በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ ያሉትን ጽሑፎች በሙሉ ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ጋር አያገጸጸርም። ከመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተወሰኑትን ክፍሎች በመውሰድ ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ከግጥሙት አቻዎቻቸው /Correspondence/ ጋር በማንጻጸር ትንታኔያዊ ገለጻ ያደርጋል።

3.5. ለማንጻጸር የወካይ ጽሑፎች አመራረጥ

በትርጉም ሂደት ላይ ተርጓሚው የዋናውን ደራሲ ሀሳብን አላዘነፈም ወይም አልለወጠም ለማለት ከዚህም ጋር የተተረጎመውን ጽሑፍ የሚያነብ ሰው ጽሑፉን በተላሎ ይረደዋል ለማለት በመጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ እና በመገኛ ቋንቋ ሙሉ ጽሑፎች ላይ ትኩረት በማድረግ የማንጻጸር ሥራ አድካሚ አሰልፎ ይሆናል። በትርጉም ሂስ ላይ መደረግ የሚገባውን በሚመለከት ኒውሚክስ የግሉት /1988:186/ በትርጉም ሂስ ላይ በሚኖረው የማንጻጸር ሥራ ላይ ለመረጣ ወካይነት ያላቸውን ክፍሎች ለይቶ አተረጓጎማቸውን በሚመለከት ከዋናው ጽሑፍ ጋር ማስተያየት ጥልቀት ያለው የአገጻጸር ትንተና ለማድረግ ይረዳል።

በጊዜ-ማርክስና ብዙ አጥኚዎች በሚያካሂዷቸው መሰል አሠራሮች ሀሳብ መሠረት ከ"ትልቋ ሊትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማንበረሰብ የረጅም ዘመናት እድገት" እና ከ"Greater Ethiopia the Evolution of a Multiethnic Society" ከመጀመሪያው፣ ከመካከል እና ከመጨረሻ የተወሰኑ የጽሑፍ ክፍሎችን በመውሰድ እና በማንጸጸር በአተረጓጉሙ በቃላትና በሰዎች አማካይነት የሀሳብ መዛናቀቅ እንዳለበት እና እንደሌለበት እና አንባቢያን ትርጉሙን እንብቦ ለመረዳት ምን ያህል ሊቀላቸው እንደሚችል ተንተና ይሰጥበታል።

3.6. የትርጉም ተመጣጣኝነት መለየት እና ማሳየት

ተመጣጣኝነት /Equivalence/ በትርጉም ውስጥ ከፍተኛ ቦታ አለው። በካትሮርድ አገላለጽ /1964:49/ የትርጉም ተመጣጣኝነት የሚታየው በሙሉ ትርጉም ውስጥ ነው። የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ወይም ሀሳብ እና የመተበያ ቋንቋ ጽሑፍ ወይም ሀሳብ የትርጉም ተመጣጣኝነት እንዳላቸው የሚገመቱት /ይህ አካሄድ ሥነልሰናዊ ሁኔታን የተከተለ ነው።/ በአንድ የተወሰነ ደረጃ ላይ አንዱ ሌላውን መተካት ሲችል ነው። ይህም ማለት የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ወይም ሀሳብ እና የመጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ ወይም ሀሳብ በአረፍተኛነት ደረጃ ላይ በአንድ ቋንቋ ውስጥ ያለ ሀሳብ በሌላ ቋንቋ ውስጥ ያለውን ሀሳብ ይተካዋል ማለት ነው። በአረፍተኛነት ደረጃ የሆነበት ምክንያት አረፍተኛነት በሰዎች ደረጃ በተወሰነ ሁኔታ አንድን ጉዳይ በመግለጽ ላይ ከንግግር አገልግሎት ጋር በተጥታ የተገናኘ ነው /አንደላይኛው/

ተመጣጣኝነት ከትርጉም ጋር አብሮ ይሄዳል ሲባል በትርጉም ሂደት ውስጥ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለን ሀሳብ ወደመመለሻ ቋንቋ ለማሸጋገር በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ከሚኖረው ቅርጽ የተረገጠውን ሀሳብ ለመሸከም የሚችል ቅርጽ መረጠን እና በአሱ መተካት ማለት ነው። በመተበያ ቋንቋ ውስጥ ባለው ሰዎችዎ ቅርጽ ውስጥ ቃላት፣ ሀረጎች እና አረፍተኛነቶች አሉ። የቃላቱ ቅርጽ ከቃል ክፍላቸው እና ከፍቻቸው አኳያ፣ የአረፍተኛነቶች ቅርጽ ከአረፍተኛነቶች አገባብና ፍች አኳያ ተመጣጣኝነታቸው ሊጠበቅ የሚችልበት ሁኔታ አለ(ቤል፣1991፣16) ።

ተርጓሚ በመጥለፊያ ቋንቋ ጽሑፍ ሀሳብ ውስጥ በተመጣጣኝነት የሚያወጣቸው ሀሳቦች አሉ። አንዳንድ በትርጉም ሂደቱ ውስጥ ተመጣጣኝነት ሳይጠበቅ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለው ሀሳብ ወደመተበያ ቋንቋ ውስጥ ሲሸጋገር በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ ሀሳብን የሚለውጥበት፣ የሚቀንስበት እና የሚጨምርበት ሁኔታ አለ። ለዚህ የተለያዩ ምክንያቶች ሊኖሩት ይችላል። ተርጓሚው በአሰራሩ ከተመጣጣኝነት ሁኔታ ወጥቶ የተለያዩ መንገዶችን ለመከተል የፈለገበት ምክንያት መታወቅ እንዳለበት ብዙ የትርጉም ምሁራን ይስማማሉ።

በዚህ መሰረት ይህ ዝገጅት በሚቀጥለው ምዕራፍ የዋናውን ደራሲ ጸሐፊ ጭምት ሀሳብ የሚያስቀጥልን ክፍል በማትረብ ወደ ትንተናው የሸጋገራል።

ምዕራፍ አራት

የመረጃ አቀራረብ ትንተና፤

የ"Greater Ethiopia" የዋናው ደራሲ ጽሑፍ ጭምቅ ሀሳብ፤ የተርጓሚው አመራረጥ እና የተተረጎመው የ"ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ የረጅም ዘመናት እድገት" ንጽጽር

የዚህ ምዕራፍ ዋናው ዓላማ የተተረጎመውን የዋናውን ደራሲ የ"Greater Ethiopia"ን መጽሐፍ ጭብጥ በአጭሩ በማስታወስ የናሙና ትንተናዎችን ንጽጽር ማትረብ ነው።

4.1. የዋና ደራሲ መጽሐፍ ጭምቅ ሀሳብ

"Greater Ethiopia" በመጀመሪያ የታተመው በ1974 /ሌ.ኤ.አ/ ሲሆን፤ ዳግመኛ መትድም /Preface/ እና ከ1974 ጀምሮ የኢትዮጵያ ቅናትን በሚመለከት የታተሙትን የተመረጡ ዝርዝር ዋቢ መጻሕፍት ታክሱብት በ2000 /ሌ.ኤ.አ/ ታተመ።

የመጽሐፉ ርእስ እንደሚያመለክተው /"Greater Ethiopia the Evolution of a Multiethnic Society"/ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ ሆና እነዚህ ነገዶች በየራሳቸው ነገድና ከተለያዩ ነገዶች ጋር አብሮ በመሥራትና አብሮ በመኖር ሁለት ሺ ዘመናት ያህል አሳልፈዋል። በተደመጡ የሁለት ሺ ያህል የቀይታ ዘመናት ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ መሆኗ የመበታተን ስጋት ያልተፈጠረባት ቢሆንም ወደጊላ ገን ይህ የመበታተን ስጋት መፈጠሩ አልተረጎመም። ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ ሆና የመበታተን ስጋት ሳይፈጠርባት በአንድነት ለመኖሯ የተለያዩ ተጨባጭ አስረጆች አሉ።

ኢትዮጵያ በጥቁር ሕዝብ ታሪክ ውስጥ የተለየ ሆና የሚቆጠረውን የአድዋን ጦርነት /1906/ ሌ.ኤ.አ በአገልግሎት ለገዛው አዝማችነት ስታካሂድ የተለያዩ የኢትዮጵያ ነገዶች ሳይነጣጠሱ በአንድነት ተጥገተው ርዳ ግድረጋቸው የተመዘገበ ነው። በአገሩ ጋይለሥላሴ ዘመን መንግሥትም /1936/ ኢትዮጵያ በአጣልገን መንግሥት የተደረገባትን ወረራ ልትመክት የቻለችውና ከአምስት ዓመት በጊላም በአሸናፊነት የወጣችው በኢትዮጵያ የተለያዩ ነገዶች ተሳትፎ እንደሆነ በታሪክነት ተመዘገቧል።

የትልቋ ኢትዮጵያ ጸሐፊ ኢትዮጵያ የተለያዩ ነገዶች ማኅበረሰብ የመሆኗን እውነታ በዝርዝር ሲያተርቡ ዓላማቸው ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ በመሆኗ አንድነቷ አስጊ በሆነ ሁኔታ ላይ መገኘቷን ለመገለጽ ሳይሆን ሁሃኛው ዓላማቸው ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማኅበረሰብ ሆና አንድነቷን

ጠብቃ የኖረች ሲሆን ይህችው አገር የተለያዩ ነገዶችን ይዞ እንዴት ዘመናዊ አንድነትን እንደምትመሠርት ለማሳየት ነው።

እነሆው 'ትልቋ ኢትዮጵያ' የሥነማንበረሰብ /Sociology/ መጽሐፍ ሲያዘጋጁ እንደኢትዮጵያ የጠቡ ነገዶች ማንበረሰብ የሆነ አገርች በታሪክ ክስተት ውስጥ በሃይታቸው ሊያጋጥሙባቸው የሚችሉትን ነገሮች የተለያዩ የሥነማንበረሰብ አጥኚዎችን በማጣቀስ በመጽሐፋቸው ትንታኔ ውስጥ አካተዋል።

ዶናልድ ልቪን የጠቡ ነገዶች ማንበረሰብ የሆነችው ኢትዮጵያ በአፄ ኃይለሥላሴ ዘመን መንግሥት በነገዶች መካከል ያለመስማማት መኖሩን ለማሳየት አንዳንድ የተፈጸሙትን ክስተቶች ጠቅሞታል። እነዚህም በ1962 /እ.አ.አ/ የኦሮሞ ተገንጣይ ነፃ አውጭ የእንቅስቃሴ ግንባር መፈጠሩ፣ በ1966 /እ.አ.አ/ የሚሜ ቀለማ ልማት ማንበር ለኦሮሞ ሕዝብ ልማት መቆርቆሩን ያሳወቀበት ሁኔታና ይህም እንቅስቃሴው በመንግሥት ሲታረገበት የሰሜን ባሌ የኦሮሞ ግንባር ለማቋቋም ምክንያት እንደሆነው፣ በጄኔራል ግንባር የትምህርት ተቋም /1960 እ.አ.አ/ የትግራይና የኦሮሞ ተግባራዊ ጉራ ለይተው የተደባደቡበት ሁኔታ እና በ1971 /እ.አ.አ/ የኦሮሞ ብሔርተኝነትን የሚገልጹ የሚባሉትን ጽሑፎች በድብቅ መሰራጨት መጀመራቸው ናቸው። ዶናልድ ልቪን በእነዚህ አሰራሮች እና በደረግ ሥርዓት ወትትም በኢትዮጵያ ነገዶች መካከል በታየው ከመጀመሪያው የሰፊና የጠነከሩ የተለያዩ ፖለቲካዊ እንቅስቃሴዎችን መሠረት በማድረግ በኢትዮጵያ ውስጥ ከደርግ ውድቀት በጋላ የተለያዩ ነገዶች መካከል የተከሰቱት አለመግባባቶች ድንገታዊ አለመሆናቸውንና በታሪክ ሃይት እያደጉ መልካቸውን እየለወጡ የመጡ መሆናቸውን ያብራራሉ።

በኢትዮጵያ የጠቡ ነገዶች ማንበረሰብ ውስጥ የነበሩ ጥቃትን ልዩነቶች እንዴት እያደጉ እና እየሰፉ እንደሌላ፣ እነዚህ በነገዶች መካከል የነበሩ ልዩነቶች የመብት ጥያቄ እንስተው በድብቅና በግልጽ እየተደራጁ በመሄዳቸው ምክንያት ዶናልድ ልቪን እንደሚከተለው ይገልጻል።

ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በጋላ የአፄ ኃይለሥላሴ መንግሥት የአስተዳደር መዋቅሩ ቢርከራሲው፣ ጥቅ ስለነበር በነገዶች መካከል የነበሩትን የልዩነት እንቅስቃሴዎች አምቆ እንደሚቆዩና ከዚህ በላይ ደግሞ እነዚህ በነገዶች መካከል አልፎ አልፎ ይታዩ የነበሩ የልዩነት እንቅስቃሴዎች የመንግሥቱ ቢርከራሲ ሆነ ብሎ ያጻፍናቸው ነበር። እነዚህ በተለይ በኃይለሥላሴ ዘመን መንግሥት በነገዶች መካከል የነበሩት የአለመስማማት ምልክቶች ይዳፈኑ እንጂ የማይጠፉ መሆናቸው ሲታሰብ በሌላ በኩል ደግሞ ከአፄ ኃይለሥላሴ የግዛት ዘመን በጋላ በኢትዮጵያ ነገዶች መካከል ለኖር የሚችሉ የኢትዮጵያ አንድነት ላይ ሲጋት ለኖር እንደሚችል አመለካከት ሆኗል። ይህ ሁኔታ ከአፄ ኃይለሥላሴ የግዛት ዘመን በጋላ ትልቋ ኢትዮጵያ የጠቡ ነገዶች ማንበረሰብ በአንድነቷ

ላይ የሚከተሉ አደጋዎች ለመኖራቸው ለመላካች ነበር። ሌቪን "በትልቋ ኢትዮጵያ" መጻፍ ዝግጅታቸው ትልቋ ኢትዮጵያ የጠቡ ነገዶች ማንበረሰብ የነገዶች አንድነት በአዲስ መንገድ እንዴት እንደሚመሠረት ለመላካች ሀሳቦች ያቀረቡበት ነው።

ይህን ሌቪን ኢትዮጵያን የመሠረቷት የተለያዩ ነገዶች ከጠቡ የአፍሪካም ሆነ የአውሮፓ ነገዶች የተለየ ባህሪያት እንዳላቸው በትልቋ ኢትዮጵያ ውስጥ ለመልክተዋል። እነዚህ የተለየ የነገዶች ባህሪያት የሚለዋቸውም፤

- ◇ የኢትዮጵያ ነገዶች በየነገዶቻቸው ውስጥ በግል እና ከሌሎች ነገዶችም ጋር በማንበር ተስማምተው የመኖራቸው፤
- ◇ የተለያዩ የኢትዮጵያ ነገዶች በአጠቃላይ ኢትዮጵያን በሚመለከት ድንበር በማስከበርም ሆነ በሌሎች ጉዳዮች ጠቃሚ የሆኑ ነገሮችን መሥራታቸው እንደዚሁ ሁሉም ጎሳዎች ባይሆኑም አንዳንዶቹ ጉሳዎች ጉጂ ሊሆኑ የሚችሉ ድርጊቶች መፈጸማቸው፤

ሌቪን የኢትዮጵያ ነገዶች ከሌሎች ነገዶች ይለዩባቸዋል ያልቻሉትን ነጥቦች ከዘረዘሩ በኋላ ለአዲሱ ኢትዮጵያ መሰራች ነገዶች ጠቃሚ እንደሆኑ የሚያስቧቸውን በአስፋት የእድገት ዘመናት ውስጥ በተለያዩ ምክንያቶች የተፈጸሙትን ጥሩ ያልሆኑ ድርጊቶችን መተስተስና ማገላት ለአዲሱ ኢትዮጵያ የእድገት መሠረት አስተዋጽኦ እንደሌለው እና ጠደያ መሠረት ለመጨመር እንድንት ገንቢ የሆኑ ነገሮችን ነቅሶ የማውጣትና የማላደግ ሁኔታ ጠቃሚ እንደሆነ ይመክራሉ።

ሌቪን በኢትዮጵያ ነገዶች ውስጥ በአዲስ ኃይለሥላሴ ዘመን መንግሥት መጨረሻ ላይ ይታይ የነበረውን ለሌላው ጋንት በሥነማንበረሰብ /Sociology/ ጥናት መሠረት የነገዶችን ለመረጋጋት ያባባሱት ሦስት ምክንያቶች እንደሆኑ ይጠቁማሉ። ሦስቱም ምክንያቶች የመጀመሪያው ግራና ቀኝ የማይመለከት አንድ ባቸና የአስተዳደር መስመር የተከተለ ማዕከል መኖሩ፤ በአካባቢው በፖለቲካ የተጻፈ ማዕከል መፈጠሩና ሦስተኛው የነገዶች ባህሪ ዝቅ እያለ በሌሎች ባህሎች እየተዋጠ መሄዱ እንደሆነ ይመለከታሉ። እነዚህ ሁኔታዎች ለአዲስ ኃይለሥላሴ መውደቅም አስተዋጽኦ አድርገዋል ይላሉ።

በይሁዳ ሌቪን ዝግጅት ውስጥ አንደተገለጸው በኢትዮጵያ ውስጥ በነገዶች መካከል ለሰውነት መታየት የጀመረው በአዲስ ኃይለሥላሴ ዘመን መንግሥት ቢሆንም ሊስፋፋ የቻለው ግን በደርግ የአስተዳደር ዘመን ስለመሆኑ የሚከተሉትን ሦስት ማስረጃዎች ያቀርባሉ። በደርግ የአገዛዝ ዘመን ውጭ ጉልተ የታየው የሦስት የፖለቲካ እንጃዎች እንቅስቃሴዎች መሆኑ፤ እነዚህም የኢርትራ ሃገ ለውጭ ገንባር፤ የትግራይ ሃገ ለውጭ ገንባርና የኦሮሞ ሃገ ለውጭ ገንባር መሆናቸው እነዚህን

ተከትሎ ብዙ ነገሮች ወደፖለቲካ የእንዳገኙ ግንባር መለወጣቸውና ጎላም ወደፖለቲካ ድርጅቶች ራሳቸውን የለወጡ መሆናቸውን ገልጸዋል።

ለዚህ ሊትዮጵያ የብዙ ነገሮች ማገበረሰብ ስለመሆንዋ፣ ነገር ግን የሊትዮጵያ ነገሮች በባህሪያቸው የተለዩ ስለመሆናቸው በገለጹበት ትንታኔ ውስጥ በሊትዮጵያ ነገሮች መካከል የታየው አለመስማማት አዲስ ክስተት እንዳልሆነ ሲገልጹ የሊትዮጵያ ነገሮች በአዲስ መንገድ እንድንገኝ የሚመሠርቱበት ሁኔታ በሥነማገበረሰብ ጥናት ውስጥ ሊታይ እንደሚችል ከሊፎርድ /1963/ ያተረቡትን ትንታኔ በደጋፊ ሀሳብነት ያቀርባሉ። ከሊፎርድ እንደሚሉት የአፍሪካና የእስያ ነገደ ብዙ ማገበረሰቦች አዲስ እንድንገኝ የሚፈጥሩበት ወደተባበሩት ነገሮች የማይግ "የተያያዙ አብዮቶች" ተብሎ እንደሚጠራ ያመለክታሉ። በከሊፎርድ ገለጻ መሠረትም ለዚህ የሚሉት የትልቋ ሊትዮጵያ የብዙ ነገሮች የረድም ጊዜ እድገት በነገሮች የእድገት ሂደት ውስጥ የአለና እድገቱ እንዴት እና ወዴት እንደሆነ በጽሑፋቸው ውስጥ ይገልጻሉ።

ዶናልድ ለዚህ በትልቋ ሊትዮጵያ መጻፋቸው በአንድ አገር ውስጥ የሚገኙ ወደዘመናዊነት እየተለወጡ የሚሂዱ ነገሮች የማያሳይዋቸውን ባህሪያት በዝርዝር በሚከተለው መንገድ ይተነትናሉ።

ወደዘመናዊነት እየተለወጡ የሚሂዱ ነገሮች በጠቅላላው በሁለት የፍላጎት ኃይሎች ይመሰላሉ። እነዚህ ሁለት የፍላጎት ኃይሎች እንዳቸው ብሉላኛው ኃይል ጋር ጥገኛ ያልሆኑ ወይም ራሳቸውን የፖሉ ናቸው። የእነዚህ የተለያዩ ነገሮች እያንዳንዳቸው ያላቸው ባህሪያት አስበሳቸው የሚታረኩ ሁለት ዓይነት ፍላጎት ያላቸው ሆነው ተመሳሳሉ የተሠሩ ናቸው። እነዚህ ወደ ዘመናዊነት እየተለወጡ የሚሂዱ ነገሮች እያንዳንዳቸው ያሏቸው የሚመሳሰሉ ፍላጎቶች የሚከተሉት ነው።

የመጀመሪያው እነዚህ ወደዘመናዊነት እየተለወጡ የሚሂዱ ነገሮች እያንዳንዳቸው የሚታወቁበት ባህሪ ምኞታቸው፣ ተግባራቸው፣ ተስፋቸው እና አስተሳሰባቸው ዋጋ ያለው ሆኖ ባለባቸው ኃላፊነት የመታወቅ ፍላጎት ያላቸው ሰዎች የተመሰሉበት ነው። ሁለተኛው የእነዚህ ነገሮች ባህሪ ደገፍ ተልግፋና ትልቅ የሆነ አዲስ መንገድ የመመሥረት ፍላጎት የተመሰሰበት ነው።

የመጀመሪያው ዓላማ የሚያመለክተው የመታወቅ ክፍተኛ ፍላጎት መኖርን ነው። ይህ ደግሞ ግንኙነትን የመረጠ ሂደት ነው። ግንኙነትን የመረጠ ሂደት ብቻውን የቆመ አይደለም፤ እጥፍ ሆኖ የሚታይ ነው። ግንኙነትን የመረጠ ሂደት አንደኛው ወይም ነጠላው በነገድ ውስጥ የመታወቅ ፍላጎት ነው። በገለፍ ውስጥ የተወሰነ ቦታ ለማግኘት ለራስ ነገዳዊ ማረጋገጫ የማግኘት ፍላጎት ነው።

ሁለተኛው ዓላማ ለእድገት ጥያቄ የጥቅረቢያ ምሳያ ነው። የእድገት ጥያቄው ደግሞ በውስጡ የአኗኗር ጥቅል ጥያቄን ይሟላል። በዚህ በሁለተኛው ውስጥ የተለያዩ ጥያቄዎች ታዘለዋል። በጣም

ጠቃሚ የሆነ ፖለቲካዊ እስተዳደር፣ ከፍተኛ የሆነ የማኅበራዊ ፍትህ መኖር እና ከፍተኛ የሆነ በዓለም ውስጥ ለመታወቅ የሚያስችል ጥያቄ ተርበወበታል።

እንደ ለቪን አመለካከት የኢትዮጵያ ነገዶች ወደዘመናዊነት እየተለወጡ የሚሄዱ ስለሆነ የመታወቅ እና ተልዕኛና ከፍተኛ መንግሥት የመመሥረት ፍላጎት አላቸው። እነዚህ ነገዶች ፍላጎቶቻቸው እየተሟሉ በበለጠ እንድንታቸው የተጠናከረ ብዙ ጠቃሚ ነገሮችን ለማስተናገድ የሚችሉ ነገዶችን ይመሰርታሉ።

4.2. የተርጓሚው አመራረጥ እና የአተረጓጎም ተሞክሮአቸው

ግሊየን ነትጎት "Greater Ethiopia"ን ለመተረጎም የተነሳሱበትን እና ተግባራዊ ያደረጉበትን ምክንያቶች በትርጉም መጽሐፍ መገቢያ ላይ በዘርዘር አመልክተዋል። በዚህም ብዙዎች ለሚሪወውያንና ለወርቻውያን የአፍሪካውያንን ባህል፣ ወግና የአኗኗር ሥርዓት የሚጽፉባቸውን መንገዶች በአጠቃላይ መንገድ እንስተዋል። በተርጓሚው አመዘጋገብ ብዙዎች ለሚሪወውያንና ለወርቻውያን ስለሚጽፉባቸው የአፍሪካውያን ጉዳዮች በጥልቀት አይረዱም። ቢረዱትም ባለቤቶች አፍሪካውያን በሚያከብሩበት እና በሚጠብቁበት መንገድ አይመዘገቡም። ገና ከመነሻቸው እነዚህ ፀሐፊያን ከስሱ ውጭ የሆኑትን ባህሎች፣ ወጎች፣ ልማዶችና ሥርዓቶች ዝቅ አድርጎ የመመልከት አስተሳሰብ በውስጣቸው አለ።

ለላው ብዙዎች ለወርቻውያንና ለሚሪወውያን ፀሐፊዎች በጽሑፍ ተመዘግበው የሚያገኛቸውን ሕዝቦቹ ጉዳዮች ከቆሞንገር አይቆጥሯቸውም። እውነታ ያለበት አድርገውም አይቀበሉትም። የአፍሪካውያን ባህሎች፣ ወጎች፣ ልማዶች እና ሥርዓቶች ደግሞ በአፈታሪክ መልክ ያሉ ናቸው። ብዙዎች አልተጻፉም።

በግሊየን ነትጎት ምዘና "Greater Ethiopia"ን የጻፉት ዶናልድ ለቪን ከእነዚህ ከተጠቀሱት ግድግዳዎች ለሚሪወውያንና ለወርቻውያን የተለዩ ናቸው። የሚለዩትም ለኢትዮጵያውያን ባህል፣ ወግ፣ ልማድና የአኗኗር ሥርዓቶች የተለዩ አከባሪት ስላላቸው ነው። ይህ ብቻም አይደለም የኢትዮጵያውያን ያልተጻፉ ለረታረቡት እውነታ እንዳላቸውና መጠናት እንደሚገባቸው ያምናሉ፤ ይቀበላሉም። ከዚህም በላይ የኢትዮጵያውያንን የተለያዩ ነገዶች ባህሎች፣ ወጎች፣ ልማዶችና ሥርዓቶች ለማጥናት ከኢትዮጵያውያን ጋር ተተላቅሎ አብሮ ኑር፣ የእነዚህን ጉዳዮች የጠለቀ ባህሪ መገንዘብ እንደሚቻል ስለተገነዘቡ ከኢትዮጵያውያን ጋር አብረው ኑረው የኢትዮጵያን ባህል፣ ወግ፣ ልማድ፣ ሥርዓትና ቋንቋዎች ለገንዘብተዋል። ስለዚህ ለቪን "Greater Ethiopia" በማለት ያዘጋጁትን መጽሐፍ ብዙ ኢትዮጵያውያን እንዲያገቡ ወደአግርኛ ለመተርጎም መረጡ።

ከዚህ ሁሉ በላይ ደግሞ ሚሊዮን ነትንት "Greater Ethiopia"ን እንዲተረጎሙ ያደረጋቸው የመጽሐፍ ይዘት ነው። የመጽሐፍ ይዘት የኢትዮጵያ የተለያዩ ነገዶች ባህሪን የሚያሳይ ነው። የኢትዮጵያ የተለያዩ ነገዶች ባህሪ የእያንዳንዱ ነገድ የእስከበስ የአኗኗር ባህሪና የህይወት ነገድ ከሌላው ነገድ ጋር ያለው አብሮ የመኖር ሁኔታ ለረጅም ጊዜ አንድነት እና ስምምነት ያለው ነው። ይህ ሥነ-ጥንታዊ /Sociology/ ጉዳይ ትምህርታዊ ጉዳይ በመሆኑ ተርጓሚው ብዙዎች ኢትዮጵያውያን በተለሉ በሚረዱት ቋንቋ ተተርጉሞ ቢያገኙት እና ቢያገቡት ከፍተኛ ትምህርት ሊያገኙበት ይችላሉ ብለው ያምናሉ።

የሚሊዮን ነትንትን የትርጉም ልምድ በሚመለከት ሚሊዮን ነትንት ሺክስፐር በፀሐፊው ተውኔትነታቸው የሚታወቁበትን "ሮሜዎና ጆልዮት" /Romeo and Juliet/ን ለመተርጉም ሁለተኛ ስው ነበሩ። ይህ የትርጉም ሥራቸው ጎን አልታተመም፤ ወይም በመድረክ ላይ አልታዩም። ከተጠቀሰው ከመጀመሪያ ሥራቸው ለላ አሰፋ ገብረማርያም ተሰማ የዊሊያም ሺክስፐርን "ጄ.ሲ.የስ ቱሳር" /Julius Casier/ን የዊሊያም ሺክስፐር ጄ.ሲ.የስ ቱሳር ታሪካዊ አሳዛኝ ተውኔት" ብለው ሲተረጎሙ ሚሊዮን ነትንት ተባባሪ ተርጓሚ ነበሩ /ተፈሪ መኮንን፣ 1996 እ.ኤ.አ/

4.3. የናሙና አንድ የቃላት (የሐረጎች) አተረጓጎም

በናሙናዎች ውስጥ የሚደረገው ትንተና በትርጉሙ ውስጥ ምን ያህል የትርጉም ተመጣጣኝነት እንደተፈጠረ ለማሳየት ነው። የትርጉም ተመጣጣኝነት ለመፍጠር ያለው ሁኔታ በሥነልሰናዊ ሥርዓት ላይ ቢኖር የተመሰረተ አይደለም። በተለይ ኢትዮጵያውያን እንዴት በተርጓሚ ላይ ለፈጠር እንደሚችሉ ለማሳየት ነው (ጥናት፣ 1992፣ 7-8)።

የናሙና አንድ የቃላት (ሐረጎች) የፍቺ ተመጣጣኝነት ማሳያ የንጽጽር ትንተና ዓላማ በናሙና አንድ ውስጥ ከሚገኙት ቃላት (ሐረጎች) ውስጥ ምን ያህል ተመጣጣኝ ፍቺ እንደ ማያሳዩ መለየት ነው። የሚተረጎሙ ሰንጠረዥ በናሙና አንድ ውስጥ የሚገኙትን የቃላት (የሐረጎች) አጠቃላይ ቁጥር ያሳያል።

በናሙና አንድ የቃላት (የሐረጎች) አጠቃላይ ቁጥር ማሳያ (ሰንጠረዥ አንድ)

የናሙና አንድ የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ የቃላት (የሐረጎች) አጠቃላይ ቁጥር	የናሙና አንድ የመተባበያ ቋንቋ ጽሑፍ አጠቃላይ የቃላት (የሐረጎች) ቁጥር	የመተባበያ ስሌት	የመገኛ ስሌት
1114	904	100%	100%

በ"Greater Ethiopia" በኖሙና አንድ ዉስጥ ክፍች አንጻር ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ዉስጥ ወደ መቀበያ ቋንቋ ሲሸገር ምትክ ወይም እቅድ እንዲሆን የተሰጡት ቃላት(ሐረጎች) የሚከተለው ዓይነት አጠቃቀም ይታይባቸዋል።

4.3.1. "...to no purpose ....." (Levine, 1974,12) የተተካው "... መትኖ እንደሌለው ...." /ሚሊዮን ነትንት: 1993:13 / ተብሎ ነው። /አንዳንድ ቦታ ላይ ሐረጉን በመመዘን ተጥሎ በመገኛና በመጥለፊያ ቋንቋ ውስጥ የገቡት ቃላት ተነጥለው ወጥተው ተተንትነዋል።/ ከመገኛ ቋንቋ ውስጥ "..... to no purpose ....." ተለይቶ ሲወጣ /የቃል ክፍሉ ስም ነው/ በእንግሊዝኛ ቋንቋ ውስጥ ባለው አገባቡ ".... መትኖ ..." የሚለው ቃል በፍች ተመጣጣኝ አይሆነውም። "መትኖ" የሚለው ቃል ፍቺው "በረከት" ግለት ነው።

በእንግሊዝኛ ቋንቋ መሠረቱ ገን 'ዋጋ': 'ጥትም' የሚሉት ፍችዎች በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ባለው አገባብ መሠረት ቢሰጡት ተመጣጣኝ ይሆን ነበር። በአገባቡ መሠረትም የፍች ተመጣጣኝነት እንዲያስገኝ "... to no purpose ..." የሚለው ሐረግ "... ዋጋ እንደሌለው ..."፣ "ጥትም እንደሌለው" ተብሎ ሊገለጽ ይችል ነበር።

• 4.3.2. "... inherited ..." (ibid.) ይህ ቃል ግስ የሆነ የቃል ክፍል ነው። ወደ መቀበያው ቋንቋ በትርጉም ሲሸገር "... አገኝ ..." /አንዳይኛው/ በሚለው ሐረግ የተተካ ነው። ሐረጉ ክፍች አኳያ "inherited" ለሚለው ቃል ተመጣጣኝ አይሆንም፤ አይተካውምም። በዚህም መሠረት ለእንግሊዝኛው ቃል በአለው አገባብ መሠረት "አገኝ" የሚለው ሐረግ ተመጣጣኝ ሊሆነው ይችል ነበር።

4.3.3. "... (erroneously)...." (ibid) በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ በትንፋ ውስጥ ተመዘግቧል። በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተዘጋጅቶ የዚህ ቃል መዘለል የዋናው ደራሲ ህሳብ እንዲለውጥ ያደርገዋል። ለዚህ 'በሰህተት' የሚለውን ቃል ሲያስገቡ ፖርቶጋላዊው ሉዊስ ኡራታ "ሐበሻ" የሚለውን ቃል ሲገለጽ ተሳስቷል /ተሳስቶ ነበር/ ለግለት ፈልገው ነው።

• 4.3.4. "... Prompted ..." (ibid.) ከሌሊን የእንግሊዝኛ ቋንቋ አጠቃቀም /የቃሉ ክፍል ግስ ሆኖ/ 'አገጥጥ' የሚለው የፍች ተመጣጣኝነት ይኖረዋል። ወደአማርኛ ቋንቋ በተመለሰው ውስጥ 'የተሸተደረሙት' የሚለው ቃል "prompted" ለሚለው ቃል መመለሻ ሆኗል። "አገጥጥ" እና 'የተሸተደረሙት' የሚሉት ሁለቱ ቃላት ገን የፍች ልዩነት አላቸዉ። "አገጥጥ" የሚለው ቃል የት ቦታ ሙጠቱን እንደክረሰት በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ይህን ቃል የያዘውን አረፍተኛና በመመለሻው ቋንቋ የቃሉ አገጥጥ የሆነው ከግምገማታቸው ጋር ተጠቅሰዋል።

"It was the last of these victories in particular, that at Adwa in 1896, which called Ethiopia to world attention and prompted

European states to set up diplomatic missions in Addis Ababa"/Ibid.,/ "ኢትዮጵያ የዓለምን ልዩነት፣ የተረፈችው የአጠርጋ መንግስታት በኢትዮጵያ ዋና ከተማ በአዲስ አበባ የዲፕሎማቲክ መልክተኞች ለግድግድ የተሸተደረሙት ከዚህ በላይ በመጨረሻው በተነገረው ድል በአደዋ ላይ በ1888 በተገኘው ድል ነጻ /ሚሊዮን፣1993፣13/።

• « The defeat of the Italians at Adwa initiated a decade of negotiations with European powers in which nine border treaties were signed » (Ibid.,)

“በአደዋ ላይ የአጠርጋ መሸነፍ አሥር ዓመታት ያህል የፈጀ የውልና የስምምነት ድርድር ከአውሮፓ ጋራ ጋር ሲደረግ ቆይቶ ዘጠኝ የድንበር ውሎች ተፈርመዋል” /አንደላይኛው፣/።

“... የውልና የስምምነት ...” የሚል በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የለም። በዚህ ቦታ ከእንግሊዘኛው የመገኛ ጽሑፍ ጋር እንዲሰማማ “አደዋ ላይ የአጠርጋ መሸነፍ አሥር ዓመታት ያህል የፈጀ ድርድር እንዲካሄድ አስደረገ” እንዲካሄድ” የሚለው ቃል የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ያለ ሀሳብ ወደአማርኛ ጽሑፍ ሲመለስ ሀሳቡ እንዲሟላ ያደርጋል።/ ይኸው ድርድር ከአውሮፓ ጋር ሲካሄድ ቆይቶ ...” እያለ ሊተገልግል ይችላል።

4.3.5. “from that time...” (Levine, 1974,12) “ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ”፣ ይህ ቃል በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ጊዜን ለማመልከት የገባ ነው። የተደመ ጊዜን ያመለክታል። በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ “ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ...” /ሚሊዮን፣1993፣13/ ተብሎ ተተርጉሟል። የፍች አቻነትም ሆነ ተመጣጣኝነት የለውም። ይህ በመስተዋድድ ውስጥ የሚመደበው የሐረግ ክፍል በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ ሀሳብን ወደ መተባበሪያ ቋንቋ ሲሸጋገር እንዲለወጥ አድርጓል።

• “Nnamdi Azikiwe perceived it in this manner: ....” (Levine 1974,13) በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተተኮረበት ቃል “perceived” የሚለው ነው። በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የተሰጠው ፍቺ አገባቡ ፕሮጀክሽን መሪ ናምዲ አዚክዌ እንደመዘገቡት ...” /ሚሊዮን፣ 1993፣14/

4.3.6. “Perceived” የቃል ክፍል ገስ ነው። “እንደመዘገቡት” የሚለው አቻዊ ተመጣጣኝ አይሆነውም። ለቃሉ አቻዊ ተመጣጣኝ ፍች የሚሆነው “የተረዱት” ወይም የተገነዘቡት የሚል ነው።

• 4.3.7. “... Vestige ...” (Levine, 1974,13) ቃሉ ከስም ክፍል ነው። ይህ “vestige” የሚለው ቃል ወደአማርኛ ሲመለስ የተተካው “... የተረፈች የተስፋ ችቦ ...” /ሚሊዮን፣ 1993፣14/ በሚል ነው። በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ “vestige” የሚለው ቃሉ አገባባዊ ፍችው “ቀሪ የምልክት አካል” ለማለት የገባ ነው። “የተስፋ ችቦ” ዘይቤያዊ ነው። ተርጓሚ መደበኛ አጻጻፍን ወደ ሥነጽሑፍ ደረጃ የመለወጥ ችሎታ እንዳለው በባህላዊው ትርጉም ገደረሀሳብ የሚደገፍ እንደሆነ ተጠቅሷልና ተርጓሚው ይህን ተከትለው “ቀሪ የምልክት አካል” ለሚለው “የተረፈች የተስፋ ችቦ” ተመጣጣኝ

ይሆንዋል ብለው አቅርበዋል። ከዚህም ጋር ትጽብ ተምሳሌታዊ ነው /ዓለማዊው ሞገስ፣ 1954/ "የብ
ተምሳሌት ሲሆን 'የተሰፋ' ደግሞ ትጽብ ነው። ይህ የትርጉም ለሳሊኒ ግን ወደ ሥነጽሑፋዊ ሁኔታ
ወደ ዘይቤዎች ሳይገባውም የትርጉም ለሳሊኒ ቢተገልግል ጥሩ ነበር።

• 4.3.8. "... Forefathers ..." (ibid., 19) ለዚህ ቃል በመመለሻ ቋንቋ የተሰጠው ምትክ "...
አባቶችና አያቶች ..." /አንደኛው/ የሚል ነው። ምንም እንኳን የዚህ የተሰጠው ስም የሆነ የቃል
ክፍል ስራታዊ ፍቺ ለመስጠት ታስቦ ሲሆን ይችላል ቢባልም አገገግዊ ሂደቱ ውስጥ ያለው የፍቺ
ተመጣጣኝነቱ የጠበቀ እንዲሆን "አያቶች እና ትድመ አያቶች" የሚል በፍቺ አቻ የሚሆን ተመጣጣኝ
ሐረግ ቢሰጠው የተሻለ ነበር።

4.3.9. ... represents ... (ibid.,) /ግሰ የሆነ የቃል ክፍል ነው።/ አገገግ መደብን በሆነ አገላለጽ "It
represents the type of government which the forefathers of Africans established on
this content ..." (ibid.,) የሚል ነው። በዚህ መሠረት ወደአማርኛ ሲመለስ አገገግዊ ፍቺው
'የሚወክል' የሚል ተመጣጣኝ የቃል ፍቺ ሊሰጠው ይችላል። ወደ አማርኛ ሲመለስ ግን የተሰጠው
'... ሐውልት...' /ሚሊዮን፣ 1993፣14/ የሚል ነው። ወደ መመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር ሙሉ አገገግ
'የላይኛው'ን አባቶችና በዚህ አህጉር አቋቋመውት ለነበረው ሥርዓተ መንግሥት ሐውልት ነች።"
/አንደኛው/ ተብሎ ነው።

ግንም እንኳን አንደኛው ያሉ አንዳንድ የትርጉም ሊቃውንት በባህላዊው የተርጓሚ መብት
ባይሰጡትም ተርጓሚ ተፋውን ጽሑፍ ወደሥነጽሑፍነት እንደሚለውጥ፣ ይህም ተርጓሚ
ሊኖረው የሚገባ ችሎታ እንደሆነ በተደጋጋሚ የተጠቀሰ ነው /ባሶኒት ምክንያት/1980፣65/።

በዚህም መሠረት ተርጓሚው የጥናውን ደራሲ ሀሳብ ወደአማርኛ ቋንቋ ሲመለስ የተጠቀሰውን
ገደረሀሳብ ተከትሎ የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ደረጃውን ከፍ ለማድረግ በመገኛ ቋንቋ "represents"
የሚለውን ወደአማርኛው ሲመለስ "ይወክላል" ማለት የሚቻለውን "ሐውልት ብለውታል ። ይህም
ዘይቤ ለግላጽ ነው። የዘይቤው ግድነት ተምሳሌታዊ ነው" /ባርሃኑ ገበየሁ፣ 1999፣325-347/
በዚህ ተገትና ተርጓሚው ፊት ባለው ቢሄድም በዚህ መንገድ አስበውት ይሆናል። የአሰቡት
ተምሳሌታዊ ዘይቤ ግን በመገኛ ጽሑፍ ከተሰጠ ሀሳብ ይርቃል። በዚህም ላይ ከመደብን የትርጉም
አሰጣጥ ለሳሊኒ ባይወጡ ደግ ነበር።

4.3.10. "... descendants ..." (Levine, 1974,13) ቃሉ በስም የቃል ክፍል የሚመደብ ነው። ለዚህ
ቃል የተሰጠው ተመጣጣኝ ፍቺ "... ወራሽነታዊ ..." /ሚሊዮን፣ 1993፣14/ የሚል ነው። በመገኛ
ጽሑፍና በመመለሻ ጽሑፍ ውስጥ ያሉት የቃል ክፍላቸው ተመሳሳይ ነው። በፍቺ ተመጣጣኝነት ግን

"descendants" ለሚለው የሀሳብ መገኛ ቃል "ወራሾቻቸው" ከማለት "የትውልድ ተከታዮቻቸው" ቢባል የፍች ተመጣጣኝነቱ የተሰማግ ይሆናል።

• 4.3.11. "... response ..." የተጠቀሰው ቃል በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ያለው አገባብ "Jomo Kenyatta spoke for many Africans when he projected Ethiopia's response to this invasion: ..." (Levine, 1974, 13) የሚል ነው። በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበው "... እንዴት እንደተቀበለችው ..." /ሚሊዮን፣1993፣14/ ይላል። በዚህ መሠረት "... response" የሚለው ቃል "እንዴት እንደተቀበለችው" በሚለው ሐረግ የተተካ ነው። የተሰጠው ተመጣጣኝ ፍች "ተቀበለች" አይደለም፤ ነገር ግን በአገባቡ መሠረት "እንዴት እንደተቀበለችው ከሚል ይልቅ" የሰጠችው ምላሽ የሚለው የፍች ተመጣጣኝነት አለው። ለዚህም መሠረት የሚሆነው "response" የሚለው ተነጥሎ ሊውባ ምላሽ የሚለው ተመጣጣኝ ፍችው እንደሆነ ያመለክታል።

4.3.12. "... Abyssinia ...." የቃሉ ሙሉ አገባብ ሲታይ "Together with J.B Danquah of the Gold Coast, Mohammed Said of Somaliland, George Padmore of Jamaica, and others, Kenyatta formed the International 'African friends of Abyssinia,..." (Levine,1974,13-14) እንደተጠቀሰው ያለ ነው። በመመለሻው ጽሑፍ ውስጥ ያለው "ኬንያታ ከጎልድ ኮስቲ /አሁን ጋና/ ከጄ. ቢ. ዳንዩ፣ ከሱግሊ ምድሩ ከመሃመድ ሰይዲ፣ ከጃማካው ከጆርጅ ፖድሞርና ከሌሎችም ተባባሪዎች ጋር ሆነው 'የአፍሪካ ዓለም አቀፍ የኢትዮጵያ ወዳጆች' የሚባል ድርጅት አቋቋሙ።" /ሚሊዮን፣ 1993፣14፣ በዚህ ውስጥ "Abyssinia" የሚለው ስም "ኢትዮጵያ" በሚለው በአቋቋሙ ተተክቷል። "Abyssinia" የሚለው ስም በወቅቱ ድርጅቱ የተመሠረተበት ስለሆነ መለወጥ አስፈላጊ አይደለም። በዚህ በተጨማሪ "ሱግሊንድ" የሚለውም ቃል የቦታ ስም እንደመሆኑ ለውጥ የሚያሻገር አይደለም። "Abyssinia" የሚለው ስም እንደሆነ ግር ያሰኛል ተብሎ ከታሰበ "ኢትዮጵያ" ማለት እንደሆነ ግርጌ ግስታወሻ ወይም በትንፋ ውስጥ የሚሰጥ ግስታወሻ ሊሰጠው ይችላል።

• በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበው "Assertions of black pride in the United States in the 1920s occasionally took the form of a yearning to return to Africa" (Levine, 1973,14) የተጠቀሰው አረፍተነገር ወደአማርኛ የተተረጎመው በሚከተለው መንገድ ነው። "በ1920 ገደማ ጥቅርቶች መብታቸውን ለማስከበር ሲታገሉ አልፎ አልፎ ወደ አፍሪካ ተገብው ኢትዮጵያ ውስጥ ሰፍረው ነበር" /ሚሊዮን፣1993፣15/ እነዚህ (ከመገኛ እና ከመመለሻ) ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የወጡ አረፍተነገሮች ሊንጸጹ የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ሀሳብ/ፍች ተለወጧል። የሚከተለው የመተበያ ቋንቋ ፀረፍተ ነገር በፍች ተመጣጣኝ ሊሆን ይችላል። በ1920ዎቹ ውስጥ አልፎ አልፎ በአሜሪካ ውስጥ

ተግባራዊ ለማድረግ በያሰቸገርም ለጥቁርነት የከራራት ማረጋገጫ ሆኖ የነበረው ወደ አፍሪካ የመመለስ ከፍተኛ ፍላጎት የማሳደር ሁኔታ ነበር።

• "A group of black Americans did in fact journey back to Africa in that decade and settled in Ethiopia. Unlike Afro-Americans who went to other parts of Africa, they went not as missionaries, to convert and to teach, but in search of a homeland, to assimilate Ethiopian culture and establish roots (Levine, 1973,14)

ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ለተወሰዱት ለተጠቀሱት ሁለት አረፍተኛዎች በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ በምትኩ እንደ አረፍተኛ ተርጓሚ፤ ያለው አስተያየት ሁለት በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የቀረቡት አረፍተኛዎች በአንድ አረፍተኛ ሊተረጎሙ አይችሉም ለማለት አይደለም። በዚህ በአማርኛ ቋንቋ መመለሻ እንደ አረፍተኛ ውስጥ በመገኛ ቋንቋ በሁለት አረፍተኛዎች ከቀረበው ጽሑፍ ውስጥ የጉደለ ሀሳብ እንዳለ ለማሳየት የቀረበ ነው። "ወደለሱች የአፍሪካ አገሮች ሕደው እንደነበሩት የጥቁር አግሪካ ግለሰብ ለማጥመትና ለማስተማር ሳይሆን እነርሱ የሕዳራት መኖሪያ አገር ራሳቸውን ለማግኘት ለተገኙት ተላምደው ስር ለመስደድ ነበር" /ሚሊዮን፣ 1993፣15/።

በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ከተጠቀሱት ሁለት አረፍተኛዎች ውስጥ የመጀመሪያው አረፍተኛ እንዳለ ወደአማርኛ ቋንቋ አልተተረጎመም፤ ተዘጋጅ። ይህ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተርጉሞ ወደአማርኛ ቋንቋ ሳይመለስ የቀረው አረፍተኛ እንደሚከተለው ሊተረጎም ይችላል። "በዚህ አሠርት ዓመታት ውስጥ እንደ የጥቁር አግሪካውያን ቡድን ወደአፍሪካ ተገብ በኢትዮጵያ ውስጥ ሰፍሯል"

4.3.13. "An editorial in Opportunity: A journal of Negro Life ..." (Levine, 1974,14) የግለሰብ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተገለጸ ሐረግ ወደአማርኛ ቋንቋ ጽሑፍ በሚከተለው መንገድ ተመልሷል። "አፖስቶሎች የጥቁር ሕይወት ዜና ..." /ሚሊዮን፣ 1993፣15/ እንዳለ ሲታይ "An editorial ..." የግለሰብ ቃል ተዘጋጅ። ይህ ቃል ርእሰ አንቀጽ ሊባል ይችላል። እንዳለ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበውን በመመለሻ ጽሑፍ ውስጥ አግልቶ ለመጥቀስ "አፖስቶሎች በሚባለው የጥቁር ሕይወት ጋዜጣ ርእሰ አንቀጽ ውስጥ ..." በዚህ አመዘጋገብ ላይ ለገለጸ የተረጋገጠው "አፖስቶሎች" የጋዜጣው ስም ነው። ጋዜጣው፣ የጥቁር ሕይወት ጋዜጣ ነው። /የጥቁር ሕይወትን አኗኗር በግራምስነት መገለጫ ይሰጣል።/

4.3.14. "... Unparalleled ..." (Levine, 1974,14) ወደአማርኛ በተመለሰው ጽሑፍ ውስጥ "በዚህ ቀደም ተጥክር በግያውት ..." /ሚሊዮን፣ 1993፣15/ በሚል ሐረግ ተመልሷል። ተመጣጣኝ ፍቺ ለማስገኘት እንዲችል ገን ይህ ሐረግ "ከወዳዳሪ በማይገኝለት" በሚለው ሐረግ ቢተካ ተመጣጣኝ ይሆናል።

4.3.15. " ... descent ..." (Levine, 1974,15) የሚለው በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ስም የቃል ክፍል ሆኖ ወደአማርኛ ሲመለስ "... ደቃ ..." /ሚሊዮን፣1993፣15/ በሚል ወደአማርኛ ተመልሷል። አገገዊ ተመጣጣኝ ፍችን ለመጠበቅ ዝርዝር ቢባል የተፈለገውን ሀሳብ ሊያመለክት ይችላል።

"...a turning point..." (Levine, 1974,15) ስማዊ ንዑስ ሐረግ ሆኖ ወደአማርኛ ሲመለስ የተተካው ጥቃሪክ መታጠሪያ /ሚሊዮን፣1993፣15/ ተብሎ ነው። ቃሉ እንዳለ ሲታይ ቃል ቦታ የተተረጎመ ይመስላል፤ ምን ለማለት እንደተፈለገ አይታወቅም፤ አገገዊ ፍችውን የጠበቀ ተመጣጣኝ ፍች ለማስገኘት እንዲቻል "እዲስ የቃሪክ አቅጣጫ" ቢባል የተፈለገውን ሀሳብ ለማመልከት ያስችላል።

4.3.16. "... self-determination ..." (Levine, 1974,14) የሚለው በስም የቃል ክፍል ውስጥ የሚመደብ ሆኖ ወደአማርኛ ሲመለስ "...የራስ መቻል ..." /ሚሊዮን፣ 1993፣15/ የሚል ፍች ተሰጥቶታል። የዚህ ቃል አገገዊ ተመጣጣኝ ፍችው ግን የራስን ጉዳይ በራስ መወሰን" ቢባል የፍች ተመጣጣኝነትን ያስከትላል።

ገጽፊጽ ትንተና የተደረገባቸዉ በኖሙና አንድ ዉስጥ ወደ መቀበያ ቋንቋ ሲሸጋገሩ የፍች ተመጣጣኝነታቸዉን ያልጠበቁ ቃላት (ሐረጎች) በሚከተለዉ ሰንጠረዥ ዉስጥ አጥረዉ ተርበዋል።

በኖሙና አንድ ዉስጥ ተመጣጣኝ ፍችን የማያላዩ የቃላት /ሐረጎች/ የፍች ተመጣጣኝነት የንጽጽር ትንተና ግላይ ጭቅ/ሰንጠረዥ ሁለት/

በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ ቃላት /ሐረጎች/ በኖሙና ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙባቸው ገጾች	በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ ቃላት /ሐረጎች/ ቁጥር	በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ ቃላት /ሐረጎች/ ቁጥር በመቶኛ
12	10	0.89%
13	7	0.62%
14	25	2.24%
15	4	0.36%
ጠቅላላ ደጋፊ	46	4.13%

4.4. የኛውና አንድ የዐረፍተነገሮች አተረጓጎም

በኛውና አንድ የዐረፍተነገሮች አተረጓጎም ማሳያ ዓላማ፣ ከመገኛ ቋንቋ ጽሁፍ ወስጥ ወደ መተህ ቋንቋ ሲሸጋገሩ በአገገባቸው አለመስተካከል ምክንያት የፍች ተመጣጣኝነትን የማያሳዩትን ለመለየት ነጠ። የሚከተለው ሰንጠረዥ በአጠቃላይ በኛውና አንድ ወስጥ ያሉትን የዐረፍተነገሮች ቁጥር የሚያሳይ ነጠ።

በኛውና አንድ ወስጥ ያሉትን አጠቃላይ የዐረፍተነገሮች ቁጥር የሚያሳይ ሰንጠረዥ (ሰንጠረዥ ሦስት)

የኛውና አንድ የመገኛ ቋንቋ ጽሁፍ አጠቃላይ የአረፍተነገሮች ቁጥር	የመገኛ ስሌት	የኛውና አንድ የመተህ ቋንቋ ጽሁፍ አጠቃላይ የአረፍተነገሮች ቁጥር	የመገኛ ስሌት
36	100%	50	100%

መደበኛ ተመጣጣኝነት የሚያመለክተው፣ ከመገኛ ቋንቋ ወደመተህ ቋንቋ በሚተረጎም ጽሁፍ ወስጥ የመገኛ ቋንቋ ጽሁፍ ሰዋሰው ተመጣጣኝነትን በመጠበቅ መተርጎም የሚቻልበት ሁኔታን መከተልን የሚያመለክት ነጠ። /ፎኔኔ ደከር 2004፣ 8-9/። የሰዋሰው ተመጣጣኝነትን በሚመለከት የመገኛና የመተህ ቋንቋዎች ጽሁፎች የሰዋሰው አካላት ተመጣጥኖ በበለጠ ሁኔታ የፍች ተመጣጣኝነትን ለማስገኘት እንደሚያስችልና የሰዋሰው ተመጣጣኝነት ከቃላት ተመጣጣኝነት የሚበልጥ መሆኑን ያሳያል። /1980፣ 25/ የፖፖሊካ ህሊብ ይህንን እንደሚያረጋግጥ ጠቅሞል። የሚከተለው ከመተህ ቋንቋ ጽሁፍ ወስጥ በተወሰዱት አረፍተነገሮች ላይ የተደረገ ትንተና ይህን ያሳያል።

4.4.1. "The ancients also had 'a conception of Ethiopia as a proud and independent country." (Levine, 1974, 12) የሚለው ወደአማርኛ ሲመለስ የተተካው "ጥንታውያን፣ እትዩሉያን የሚሰጧት እንደኩሩና ነፃ አገር ነበር" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 12/። በነዚህ ሁለት አረፍተነገሮች መካከል ያለው ሰዋሰዋዊ ተመጣጣኝነት ያለመጠበቅ የሚታየው የመጀመሪያው በመስተአፍር ምክንያት ነው።

• የመጀመሪያው በመተህ ቋንቋ ጽሁፍ ወስጥ በመገኛ ቋንቋ ከተረበደ የተለወጠ መስተአፍር አለ። በመገኛ ቋንቋ ጽሁፍ ወስጥ ያለ የታወቀ ነገር ጠቋሚ መስተአፍር /ባዬ ይማም፣ 2000፣ 97-101/ ጌታሁን አማረ፣ 1989፣ 80-83/ተቆጠ ተርጉሞች "The" አገናዛቢ መስተአፍር (definite article) ነው። ወደአማርኛ ሲመለስ "ጥንታውያን" በማለት ፈንታ "ጥንታውያን-ም" መባል ነበረበት።

በመተባባሥ ቋንቋ ውስጥ ተተንሶ በጥቅሉ "ጥንታዊያን" ይላል፤ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ግን ከጥንታዊያን ውስጥ የተወሰነ-ት ለማለት ነው።

• "also" ተውሳክ ገሥ የሆነ ቃል ነው። በአማርኛ "በተጨማሪ" የሚል ፍቺ ሊሰጠው ይችላል። ይህም ቃል በመተባባሥ ቋንቋ ምትክ ስለተሰጠውም።

• "as" በመገኛ ቋንቋ አገባቡ ከትጽል በፊት በመግባቱ ምክንያት ተውሳክ ግስ ነው። በመሙላቱም ቋንቋ "as" የተተካው "እንደ" የሚለው ነው፤ ይህ ትክክል ነው። በመመለሻው ቋንቋ "እንደኩሩ" የሚለው መስተዋድዳዊ ሐረግ ነው/ባዩ፣2000፣284-292፣ ጌታሁን፣1989፣161-166/ በተረጎመው መመለሻ ቋንቋ ውስጥ ግን "እንደኩሩ" የተመሠረተው ያለቦታው ስለሆነ አረፍተነገሩ ግልጽ ሆኖ እንዳይተርጎም አድርጎታል፤ መስተዋድዳዊ ሐረግ "እንደኩሩ" በመመሥረቱ ፈንታ ግላዊ ሐረግ "እንደበረኝ" ተመሥርቶ ቢሆን አረፍተነገሩን አገባቢ በተላላ ሲረዳው ይችላል። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ሊገኝ የሚችለው አረፍተነገር "ጥንታዊያን ኢትዮጵያን የሚያስጧት ኩሩና ነፃ አገር እንደነበረች ነው" የሚል ሊሆን ይችላል።

4.4.2. For Cambyses, making in upon them with mighty forces, was in danger both to have lost his life and his whole army" (Levine, 1974,12) "ካምቤስ ኃይለኛ ጦር ሠራዊቱ ለሰዘትቶ በክርሱ ላይ መገመቱ ለሱም ለራሱም ነፍስ መጥፋት ሆነ፤ ለሠራዊቱም መደገሰስ አደገኛ ነበር" /ሚሊዮን፣1993፣12/። በመጀመሪያው ወደአማርኛ በተመለሰው አረፈተነገር ውስጥ "... ለሱም ለራሱም ነፍስ መጥፋት ሆነ።" የሚለው ክፍል "... ለሱም ለራሱም ..." ሁለት መስተዋድዳዊ ሐረጎች ወጥተዋል። በመገኛው ቋንቋ ውስጥ ለእነዚህ ሁለት መስተዋድዳዊ ሐረጎች መመሥረት ግንባታ ለሉኝ ነገሮች ቢኖሩም ሁለቱም ባለቤቱን ካምቤስን ለማመልከት የገቡ ለይደለፍ አንጻ ካምቤስን፣ ለላው ደገም ሠራዊቱን ለማመልከት የገቡ ናቸው። ለዚህ አስረጅ የሚሆነው በመገኛው ቋንቋ ጽሑፍ "both" የሚለው ነው።

ለላው በመመለሻው ቋንቋ የመጀመሪያ አረፍተነገር ውስጥ "ሆነ" የሚለው ግስ ነው። "ሆነ" የሚለውን ለይደለፍ። "... የመሆን ገሶች ትጽላዊ ወይም ስማዊ ሐረግ የሚፈልጉ መሆናቸው ነው። ... የመሆን ገስ መሙያዎች ሁዋኝን ባለቤት በእቻነት ሲገልጹ፣ ....."/ባዩ ይማም፣ 2000፣269-290/

በመተባባሥ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ከመሆን ገስ በፊት በመሙያነት ያለው "ነፍስ መጥፋት" የሚለው በዚህ ላይ የሚለውን ለይደለፍ፣ ስለዚህ ይህን የመሆን ገስን ለውጦ በመትኩ መደበኛ ገስ መተካት የአረፍተነገሩን አገባቢ በተላላ እንዲረዳው ያደርጋል። በ"ሆነ" ፀታ "አስከተለ" ቢተካ ነፍስ መጥፋት ተላቢ ስለሚሆን የተተካ ተላቢ ምልክት "ንን ይወስዳል /እንደላይኛው፣ 261-

269/። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለው አረፍተኛ ግምብስ ኃይለኛ ጦር ሠራዊት አስከትቶ በእነርሱ ላይ መዝሙቱ በራሱም ነፍስ መጥፋትን አስከተለበት። ወደሚለው ይለወጣል። "... በት" የባለቤት አጻጻፍን ያመለክታል። "በእሱ ላይ" መስተቀድዳዊ ሐረግ ነው።

በመገኛ ቋንቋ ውስጥ አንድ አረፍተኛ ሆኖ ወደመቀበያ ቋንቋ ሲመለስ ሁለተኛ አረፍተኛ ሆኖ የወጣው 'ለሠራዊቱም መደምሰስ አደገኛ ነበር' የሚለው የግምብስ ሠራዊት ለመደምሰሱ ወይም ለመደምሰሱ ቀርጥ አድርጎ የሚያሳይ አይደለም። የእንግሊዘኛው አረፍተኛ የሚለው 'እሱም' ሕይወቱን ለማጣቱ እና ሠራዊቱም በጠቅላላ ለመደምሰሱ ይህ /ወደእነርሱ/ወደኢትዮጵያ በነፃ ገና ኃይል መዝሙቱ/ ምክንያት ሆነ። የሚል ነው። ሀሳቡ ወደአማርኛ ሲመለስ ይህን በግልጽ ግላዮት አልቻለም።

4.4.3. In the middle of the fourth century A.D the Axsumites made their last and decisive invasion of Kush and destroyed its capital at Meron." (Livine, 1974, 12) የሚለው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ አረፍተኛ ወደአማርኛ የተመለሰው "በአራተኛው ምዕተ-ዓመት አጋማሽ ላይ እኩሳግውያን ወሳኝነትና የመጨረሻውን ወረራ በኩሽ አካሄደው ዋና ከተማዋን ሚርንን አጠፋት ሚሊዮን፣ 1993፣ 13/ ። በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ያለው አረፍተኛ አሻሚነት አለው። "እኩሳግውያን ኩሽን ለማጥፋት የመጨረሻውን እና ወሳኝ የሆነውን ዘመቻቸውን በአራተኛው ምዕተ-ዓመት አጋማሽ ላይ አካሄዱና የኩሽን ዋና ከተማ ሚርንን አጠፋት።" አሻሚነቱን ያስከተለው በተገታ የመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ የአገባብ ሥርዓትን እንዳለ በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ የግሊግር ሂደትን የተከተለ አተረጓጎም በመከተል ነው። የአማርኛ ቋንቋን የአገባብ ሥርዓት እንዲከተል የተሰበሰበ አረፍተኛ ውስጥ የአረፍተኛ ባለቤት፣ ተጥሎ በአረፍተኛ ውስጥ የገቡት ሁለት ተጥተኛ ተሳቢዎች፣ ተጥሎ ተውሳክ ግላዊ ሐረግ፣ ተጥሎ ሦስተኛው ጥገኛ ሐረግ፣ በመጨረሻ ግላሬያ አንቀጽ መጥቷል። ይህ የውስብስብ አረፍተኛ ሥርዓትን የተከተለ ነው ገጽ፣ 2000፣ 369-420/

4.4.4. Thus a seventeenth century Portuguese historian Luis De Urreta, explained (erroneously) the meaning of the name Abyssinia by saying that Abassia meant " a free and independent people (in Arabic, Turkish, and the language of the Ethiopian), who had never recognized a foreign king; such is the land of Ethiopia, as we shall relates" (Levine, 1973,12) የሚለው ወደአማርኛ ሲመለስ " ስለዚህ ነው የ17ኛው ምዕተ ዓመት የተረከ ሊት የገባው ፖርቱጋዊ ሉዊስ ደሪታ ሐሰኝ የሚለው ቃል ትርጉም /በዐረብኛ በቱርክኛ

በኢትዮጵያ ቋንቋዎች/ የባዕድ ንጉሥ ግዛት የማታወቅ ነገና ራስ ገዝ ማለት ነው፤ ኢትዮጵያ የፖ-ትባለው አገርም ልክ እንደምንገራችሁ ነች፤ እያለ የሚገልጸው... /ሚሊዮን፣ 1993፣ 13/።

"... Language of the Ethiopians"

በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ "... Language of the Ethiopians" የሚለው በመተበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ "... በኢትዮጵያ ቋንቋዎች" ይላል። በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ እንደተመዘገበው ግለት የገበረበት "በኢትዮጵያውያን ቋንቋ" ነው። ምናልባት ይህን ሀሳብ ያቀረበው ፖርቱጋላዊ ሉዊስ ደ ኡራታ በገምቱ ውስጥ ያለው አንድ ቋንቋ ብቻ ሊሆን ይችላል።

"... Who had never recognized a foreign king...." ተብሎ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበው ሐረግ ወደአማርኛ ሲመለስ "... የባዕድ ንጉሥ ግዛት የማታወቅ ...." የተባለው አሻራ ነው። አንባቢ "በንጉሥ የሚገዛውን ሌላውን አገር የማታወቅ ብሎ ሲረዳ ይችላል። በዚህ ቦታ" በባዕድ ንጉሥ ተገዝታ የማታወቅ" ሊባል ይችላል።

"Such is the land of Ethiopia, as we shall relate." የሚለው በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበው በመተበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ "...ኢትዮጵያ የፖ-ትባለው አገርም ልክ እንደምንገራችሁ ነች እያለ የሚገልጸው።"

በመተበያ ቋንቋ ውስጥ "... እያለ የሚገልጸው" የሚለው ፖርቱጋላዊው ሉዊስ ደ ኡራታ መናገርን ለመገለጽ ተርጉሟል። የዲሞክራሲ ነው። በዚህ ውጭ ባለው አረፍተኛ ግን በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበው ሀሳብ "... ኢትዮጵያ የፖ-ትባለው አገርም ልክ እንደምንገራችሁ ነች" የሚል አይደለም። የተባለው በተመጣጣኝነት ሊቀርብ የሚችለው "እኛ የኢትዮጵያ መሬት እንዲህ ያልላችሁም እንደዚህ ግዛትም አንችላለን።" በሚል ነበር።

4.4.5. While peoples all over Africa were being subjugated by foreign powers, Ethiopians were winning victories over a series of invaders (Levine, 1973,12) ይህ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበው በመመለሻው ቋንቋ "የአፍሪካ አገሮች በመላው በባዕድ ጋያን ተገባር ስር እየወደቁ በሚሄዱበት ወቅት ኢትዮጵያውያን ተከታትሎ የመጣባቸውን ወረራ ሁሉ ድል በመገባት ነበሩ" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 13/

በመተበያው ቋንቋ በተመዘገበው ጽሑፍ ውስጥ ሁለት ቦታ ላይ ግርታን የሚፈጥሩ ነገሮች አሉ። የመረመሪያው "... ወረራ..." የሚለው ቃል ነው። ይህ የቃል ክፍሉ ስም የሆነ ነው። የሚመከተው ወይም በጦር የሚመለሰው ወራሪ ጦር ስለሚሆን፤ ይህ ስም የሆነው የቃል ክፍል

ትጽል በሆነው 'ወራሪዎች' በሚለው የብዙ ቁጥር አመልካች ቃል በለወጥ በእንግሊዘኛው ".... Invaders" የሚለውን ቃል በተመጣጣኝነት ሊተካ ይችላል።

ለላው "... ድል በመገላት ነበሩ" ለእንግሊዝ ግር ሊያሰኝ ይችላል። ግርታን የሚፈጥረው በአገባቡ መሠረት 'በመገላት' የሚለው መስተዋድዳዊ ሐረግ ነው። ይህ መስተዋድዳዊ ሐረግ ወደገላጭ ሐረግ ተለውጦ "... እየነሡ ..." በሚለው ከተተካ ግን ይስተካካላል።

4.4.6." It was the last of these victories in particular, that at Adwa in 1896 which called Ethiopia to world attention and prompted European states to set up diplomatic missions in Addis Ababa (Levine, 1974,12/ የሚል በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሰፈረው አረፈተኝ በመመለሻው ቋንቋ ውስጥ የተመዘገበው "ኢትዮጵያ የዓለምን እውቅና ያተረፈችው የአውሮፖ ስርዓት መገንጠያ በኢትዮጵያ ዋና ከተማ በአዲስ አበባ የዲፕሎማቲክ መልክተኞች ለግንባታ የተሸተደረሙት ከዚህ በላይ በመጨረሻው በተነገረው ድል በአድዋ ላይ በ1888 በተገኘው የጦር ድል ነው /ሚሊዮን፣ 1993፣13/።"

በመተባበሩ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተረጎመን ሀሳብ ግልጽ እንዳይሆን ያደረገ የተደገመ ሀሳብ "... ከዚህ በላይ በመጨረሻ በተነገረው ድል በአድዋ ላይ በ1888 በተገኘው የጦር ድል ነው" ይህ አረፈተኝ መሰል የያዘው ሀሳብ ድግግሞሽ የሆነ ቃላትን ነው፤ ከዚህም በላይ በውስጡ የያዘው ሀሳብ ትክክል አይደለም፤ አረፈተኝ ሰዋሰዋዊም አይደለም።

በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ያለው አረፈተኝ ዋና ጉዳይ ኢትዮጵያ በአድዋ ላይ ያገኘችው ድል በአድዋ በሌላው ላይ ያገኘችው ድል/ አውሮፖውያን በኢትዮጵያ ላይ የነበራቸውን አተያይ እንደለወጠ የሚያሳይ ነው። ስለዚህ ተረጎሚው በአረፈተኝ ውስጥ ዋናውን ጉዳይ ለማሳየት የሚችል የቃላት የአገባብ ስርዓት መመሥረት ነበረባቸው። በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ በአውሮፖውያን አቆጣጠር የተሰጠውም ዘመን /1896/ መለወጥ አስፈላጊ አይደለም፤ ከዚህ በፊት ባሉት ኮሌሎች ላይ ተረጎሚው ዘመናትን ከአውሮፖውያን ወደኢትዮጵያውያን አቆጣጠር አልለወጠም።

በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ "... which called Ethiopia to world attention ..." የሚለው በመተባበሩ ጽሑፍ "...ኢትዮጵያ የዓለምን እውቅና ያተረፈችው ..." ተብሎ ተተርጉሟል። 'attention' ለሚለው 'እውቅና ግትረኛ' ተብሎ ቢታሰብ አይስማማውም፤ ስለዚህ "attention" የሚለው ትኩረት ግጥም ተብሎ ተተርጉሞ በአገባቡም መሠረት "ኢትዮጵያ የዓለምን ትኩረት ያገኘችው" ተብሎ ወደአግርኛ ቢመለስ ይስተካካላል።

ይህ አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የተሰተካከለ ሰዎችን አካሄድን ይዞ እንዲጓዝ፣ የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍን ሀሳብ ለመጠበቅና ለአንባቢያን ግልጽ ሆኖ እንዲቀርብ የሚከተለው አንድ ወይም ሌላ የመመለሻ መንገድ ሊሆን ይችላል። "በተለይ ከድሎች ሁሉ በመጨረሻ ላይ እትዮጵያውያን በ1896 በአድዋ ላይ ያገኙት ድል፣ እትዮጵያ የዓለምን ትኩረት እንድትስብና አውሮፓውያን መንግሥታት በአዲስ አበባ ላይ ዲኛሎማሲያዊ ተልእኮአዊ ጉዳዮችን ለማቋቋም እንዲሰማሩ አደረገ።"

4.4.7. ... The defeat of the Italians at Adwa initiated a decade of negotiations with European powers in which nine border treaties were signed." (Levine, 1974, 12) የሚለው ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተወሰደው አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ የተሰጠው ትርጉም "በአድዋ ላይ የኢጣልያ መሸነፍ፣ አሥር ዓመታት ያህል የራጃ የውልና የስምምነት ድርድር ከአውሮፓ ኃይሎች ጋር ሲደረግ ቆይቶ፣ ዘጠኝ የድንበር ውሎች ተፈርመዋል።" /ሚሊዮን 1993፣13/ ። በመመለሻው ቋንቋ ውስጥ የተጨመረው "... የውልና የስምምነት ..." የሚል በመገኛ ቋንቋ ውስጥ አይገኝም፣ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተጨመረውን ሐረግ የሚያስገኝ ሰዎችን አካሄድ ስለሌለው ያልተጠቀሰውን በማስወጣት "በአድዋ ላይ የኢጣልያ መሸነፍ፣ ከአውሮፓውያን ኃይሎች ጋር ለአሥር ዓመታት የቀጠለ ድርድር አስከትሎ በዚህ ድርድር በእትዮጵያና በኢጣልያ መንግስታት መካከል ዘጠኝ የውልና ውሎች ተፈርመዋል።" ሊባል ይችላል።

4.4.8. In 1892, the efforts of some Bantu Christian leaders to emancipate themselves from the authority of European missions led to the formation of an independent Black South African Denomination named the Ethiopian Church" (Levine, 1974, 12-13). ይህ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኝ አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ "በ1892 ላይ የደቡብ አፍሪካ የባንቲ ክርስቲና መሪዎች ከአውሮፓውያን የሃይማኖት ሥልጣን ስር ለመለየት ሲፈልጉ 'የእትዮጵያ ቤተክርስቲያን' ብለው የሰየሙት ነጻ የሆነ የደቡብ አፍሪካ የፖስቲሎን ቤተ ጳሎት አቋቋሙ" /ሚሊዮን፣1993፣13/።

• "... The efforts of some ..." በመመለሻው ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የለም። ይህ ሐረግ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ከተጠቀሰው ተጣይ ሐረግ "... Bantu Christian leaders ..." ከሚለው ጋር አብሮ የተጠቀሰ ስለሆነ ወደ መተባበሪያ ቋንቋም ሲመለስ "በአንዳንዶች የባንቲ ክርስቲያን መሪዎች ጥረት" እያለ ሊተገልጽ ይችላል።

• "... The authority of European missions..." የሚለው ወደ መመለሻው ቋንቋ ሲሸጋገር "... ከአውሮፓውያን የሃይማኖት ሥልጣን ..." እንዲለ እንባቢን ግር እንዲለው ሊያደርገው ይችላል።

ምን ይጎድለዋል ለሚለው? "... Missions..." የሚለው ቃል ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር "... የተልእኮ..." የሚል ገላጭ ይጉድለዋል። ስለዚህም "... ከአውሮፖውያን የተልእኮ ግድግዳት ሥልጣን ..." ቢባል የተሻለ ግልጽነት ሊኖረው ይችላል።

• "... Black South African..." በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ "... Black..." የሚል ገላጭ ቃል አለ። ይህ ቃል ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር ጉድላል "መጉደሉ ምንም አይደለም" የሚያሰኝ አይደለም። ምክንያቱም በመገኛ ቋንቋ ውስጥ "... ለጥቁር ደቡብ አፍሪካውያን ..." የሚል ሀሳብ ስለገባ ነው።

• "... Leaders of the Ethiopian church movement..." (Levine, 1974,13) በመገኛ ቋንቋ ውስጥ አገዛዥ ሆኖ የቀረበ ሐረግ ነው። ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር "የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን" ንትናቱ መረዎች ..." /ሚያዝያ 1993:13/ ተብሎ ነው። በዚህ ውስጥ ገላጫና ተገላጭ ቦታቸው ተለዋውሏል። "ንትናቱ" በዚህ ቦታ "Movement" የሚለውን ይመልሳል። መሪ የሚሆነው «መረዎች» የሚለው ቃል አይደለም፤ በተለይ "ንትናቱ"ን መስርተው በ"ንትናቱ" የሚጠሩ የተለዩ መረዎችን ስለሚጠሩ መሪው ቃል "ንትናቱ" የሚለው እንዲ "መረዎች" የሚለው ቃል አይደለም።

4.4.9. The victory at Adwa stimulated the energies of South African blacks in the early years of the Ethiopian movement" (Levine, 1974,13) በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በዚህ ግድንት የተጠቀሰው አረፍተኛ ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር "በደቡብ አፍሪካ" የኢትዮጵያ ንትናቱ" የተባለው ደርጅት ገና ሊጋ በነበረበት ጊዜ፤ አድዋ ላይ የተገኘው ድል የደቡብ አፍሪካን ጥቁሮች ኃይል አንቀሳቅሶት ነበር" /ሚያዝያ 1993:13/ በመገኛ እና በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፎች ውስጥ ያሉት አረፍተኛ ሊንጻጸሩ አንድ ሐረግ እና አንድ ቃል በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ግልጽነት የላቸውም። ይህ ግለት ደግሞ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በቀረበው አረፍተኛ የተገለጸው ሀሳብ ወደ መመለሻ ቋንቋ የተሻገረውን አረፍተኛ አንጻራትን እንዳይረዱት ያደርጋል። በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ በቀረበው አረፍተኛ የኢትዮጵያ ንትናቱ" የሚለው ሐረግ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ "... The Ethiopia Movement" የሚለው ነው። ይህ ከመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተፈለገው ሐረግ ቃል በቃል ሲተረጎም ገን የኢትዮጵያ ንትናቱ" ቢል ምን ለማለት እንደተፈለገ ግልጽ አይሆንም። ስለዚህ "በደቡብ አፍሪካ የተቋቋመ የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያ መረዎች ንትናቱ" ተብሎ ቢመዘገብ ግልጽ ይሆናል። ሁለተኛው ቃል "... the energies of South African Blacks..." በሚለው ውስጥ "energies" የሚለው ከአገባው ጋር ሲጠቀስ "... የደቡብ አፍሪካን ጥቁሮች ኃይል አንቀሳቅሶት ነበር" ነው የተባለው። ይህን ከማለት ይልቅ "... ለደቡብ አፍሪካ ጥቁሮች ጉልበት ሰጣቸው" ቢል ሀሳብን በመመለሻ ቋንቋ የአረፍተኛ አገባብ ውስጥ የታሰበ እና ለመረዳት ቀና የሆነ ያደርገዋል።

4.4.10.* One of the principal leaders, James Dwane, wrote Emperor Menlik asking him to look into the condition of Christian Africans in Egypt and the Sudan, and attempted to collect funds to support this cause" (Levine, 1974,13). የሚለው የአማርኛ ትርጉሙ "ጆምስ ዳዋኒ የተባለ ከዋናዎቹ መሪዎች አንዱ ለአጼ መኒልክ ደብዳቤ ጽፎ በግብፅና በሱዳን ስለሚገኙት የአፍሪካ ክርስቲያኖች ጉዳይና ሁኔታ መባቱ እንዲሆኗቸው ከመጠየቁም በላይ ይህንን ጉዳይ በመደገፍ ገንዘብ ለመስብሰብ ሞክሮ ነበር" /ሚሊዮን፣ 1993፣13-14/።

በዚህ በመገኛ ቋንቋ እና በመጥለፊያ ቋንቋ በተረጎሙት አረፈተነገሮች የሰዋሰው ፍች አመላካችነት ንጽጽር ላይ " ... to look into the condition of Christian Africans in Egypt and the Sudan, ... " የሚለው ሐረግ በጅምላው "... በግብፅና በሱዳን ስለሚገኙት የአፍሪካ ክርስቲያኖች ጉዳይና ሁኔታ መባቱ እንዲሆናቸው ..." አይልም። ስለዚህም ሐረጉ የሚሰጠው ፍች "በግብፅና በሱዳን ስለሚገኙት የአፍሪካ ክርስቲያኖች ጉዳይ እንዴት እንደሆነ እንዲከታተሉ ወይም ክትትል እንዲያደርጉ" የሚል ነው። በተለይ "መባቱ እንዲሆናቸው" የሚለውን በአንግሊዘኛው የተሰጠውን ሐረግ ሊያስገኝ አይችልም።

4.4.11.* The image of independent Ethiopia spread so widely among the Zulus and other tribes that by 1935-36 nightly prayer meetings on behalf of Ethiopia in Natal and Zululand attracted thousands of new followers, and churches were founded with such names as the Melchizedek Ethiopian Catholic church and the Coptic Ethiopian Orthodox Church Orthodox of Abyssinia". (Levine, 1974,13).ይህ በመገኛ ቋንቋ የተረጎሙት እንደ ረዥም አረፍተነገር ነው። የአረፍተነገር አገጣቡ ተጠብቆ ሀሳቡን በተመጣጣኝ ሁኔታ ማሸጋገር እስኪቻል ድረስ በመመለሻው ቋንቋ በሁለት አረፍተነገሮች ሆኖ መቅረብ ይችላል። በዚህም መሠረት ወደአማርኛ ቋንቋ የተመለሰው "ንጹህ ሊትዮጵያ ሥዕል ንሊና ዝና በዙሉዎችና በሌሎችም ነገዶች ዘንድ እድገት ስለተሰፋፋ በ1935 በአጣልያ ወረራ ጊዜ «መልክ ጺዴት የሊትዮጵያ ካቶሊክ ቤተክርስቲያንና የኦርቶዶክሳዊት የሐዘቫ ሊትዮጵያ ቤተክርስቲያን" የተባሉ አዳዲስ ቤተክርስቲያናት አቋቋሙ። በናታልና በዙሉ ምድር በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ምእመናን በየዓመቱ እየተሰበሰቡ ለሊትዮጵያ ደህንነት የጸሎት ጉባዔ ያደርጉ ነበር። /ሚሊዮን፣1993፣14/

በመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር ውስጥ የተገለጹት ነገሮች ሦስት ሆነው ሠስቱም ነገሮች አንዱ ለሌላው መመሥረት ምክንያት እየሆነ የወጡ ወይም የተፈጠሩ ናቸው። በዚህም የመጀመሪያው ምክንያትና ውጤት የጊዜ ሊትዮጵያ ሥዕል ንሊና በዙሉዎች ዘንድ በመስፋፋቱ ምክንያት ለሊትዮጵያ ከ1935-36 የምሽት የጸሎት ስብሰባ ተካሂዷል። ለሊትዮጵያ በናታልና በዙሉ ምድር የተደረገው የምሽት የጸሎት

ሰብሰባ ደገጥ በራሱ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ተከታዮችን አፈራ። ብዙ ተከታዮችም በመገኘታቸው ምክንያት በመልክ ጸደቅ የኢትዮጵያ ካቶሊክ እና በኢትዮጵያ የአብዛኛ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን የሚባሉ ቤተክርስቲያኖች ተቋቋሙ። ይህን እንደሚከተለው መመለስ ይቻላል። «የነጻይቱ ኢትዮጵያ ሥዕል ኅሊና በዙፍቶች፣ በሌሎች ጎሳዎች ዘንድ በስፋት በመዳረሱ ምክንያት በ1935-36 ለኢትዮጵያ በናታልና በዙፍቶች የተዘጋጀው የጸሎት ሰብሰባ ብዙ ተከታዮችን ከማፍራቱም በላይ መልክዴዴት የኢትዮጵያ ካቶሊክ ቤተክርስቲያንና የአብሲኒያ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ተመሰረቱ።»

4.4.12. "Ethiopia the independent was likewise an image to reckon with among black Americans in the West Indies and the United States." (Levine, 1974,14). ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ አረፍተኛ ቦተወሰን ሁኔታ ነጻይቱ ኢትዮጵያን እንደዚሁ ሥዕል ኅሊናዋን የዌስት ኢንዲስ እና የአሜሪካውያን ጥቁር ምን ዕቃ እንደሚሰጥባት በአጽንዖት ለመግለጽ የገባ ነው። በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ያለ አረፍተኛ ይህን አጽንዖት ያሳያል ወይ? "የነጻይቱ ኢትዮጵያ ሥዕል ኅሊና በአሜሪካና በዌስት ኢንዲስ ጥቁር ዘንድ ዋጋ ነበረው/ሚለዩን፣ 1993፣ 14/። በመመለሻው ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ያለው የቃላት አይራደር ሥርዓት ይህን በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ያለውን አጽንዖት ማሳየት አልቻለም፤ ስለዚህ "ኢትዮጵያ፣ ነጻይቱ፣ በዌስት ኢንዲስ እና በአሜሪካ የሚኖሩት ጥቁር አሜሪካኖች በተመሳሳይ መንገድ ሥዕል ኅሊናዋን የሚገነዘቧት ነበረች። ይህን አጽንዖት ለማሳየት ማንነትን የሚገልጹ ድጋሚ ሰሞች አሉ፤ ከድጋሚ ድምጹ ጋር ደገጥ ከሥርዓተ ገዢ ውስጥ ነጠላ ሰረዝ አጽንዖቱን ለማሳየት አገልግሎት ላይ ውሏል።"

4.4.13. "Some of these took the name of "Ethiopians"..... (Levine, 1974,14) በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በዚህ መልክ የተመዘገበው አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የተሰጠው ምትክ አረፍተኛ ሃላዚህ ማንበሮች የአንጻንዶቹ ስም "ኢትዮጵያዊ" የሚል ቅጽል ነበረው" /ሚለዩን፣ 1993፣ 14/። ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተመዘገበው ስዋሰዋዊ አረፍተኛ በመመለሻ የሚሆነው ብዙዎች ማንበሮች አንጻንዶቹ የኢትዮጵያውያንን ስም ወይም መጠሪያ ወሰዱ" የሚለው ነው።

4.4.14. "Assertions of black pride in the united states in the 1920s occasionally took the form of a yearning to return to Africa. A group of black Americans did in fact journey back to Africa in that decade and settled in Ethiopia (Levine, 1974,142). ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ እንዲህ ባለአገባብ በሁለት አረፍተኛ የተገለጸው አረፍተኛ ወደአማርኛ ቋንቋ ተመልሶ የተረበው መጀመሪያ ሀሳቡ ተተገሶ ነው፤ እንዲያውም የመጀመሪያው አረፍተኛ እንዳለ ተቆጣጥሮ ተርጉሟል። ሁለቱም በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረቡት አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ጸሐፊው ውስጥ የሰረዙት ከ1920 ጥቁር መብታቸውን ለማስከበር ሲታገሱ አልፎ አልፎ ወደአፍሪካ ተገዙው

ኢትዮጵያ ውስጥ ሰፍረው ነበር። /ሚያዝያ 1993፣ 15። በሚሊ አንድ አረፍተኛ ነው። እንደዚህ ሊሆን የቻለው በአተረጓጎም ሂደት ውስጥ ትኩረት የማግኘት ሁኔታና አረፍተኛዎቹ የያዙትን ሀሳብ የመረዳት ተርጓሚ ሊሆን ይችላል። እነዚህ ሁለት አረፍተኛዎች ሰዋሰዋዊ የኖች ተመጣጣኝነትን ጠብቀው ሊመዘገቡ ይችላሉ ከነበረባቸው መንገዶች አንዱ "በ1920ዎቹ በአሜሪካ እንደ የጥቁርነት ኩራት ማረጋገጫ ሆኖ የተወሰደው አልፎ አልፎ ይገለጽ የነበረው በከፍተኛ ደረጃ ወደ አፍሪካ የመመለስ ፍላጎት የማሳየት ሁኔታ ነበር፤ በአርግጥም በእነዚያ አሠራር ዓመታት ውስጥ የተወሰኑ ጥቁር አሜሪካውያን በቡድን ወደአፍሪካ ተገዙው ኢትዮጵያ ውስጥ ሰፍረው ነበር።" የሚል ሊሆን የችላል።

4.4.15. An editorial in opportunity: A Journal of Negro Life observed that Ethiopia has become the spiritual fatherland of Negroes throughout the world, and Bahia to Birmingham, and from New York to Nigeria, peoples of African descent have been stirred unparalleled unity of thought" (Levine, 1974,14). ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የሰፈረው ረዥም አረፍተኛ ከቀደመት አረፍተኛዎች ወደአማርኛ አተረጋጎም ጋር ሲነጻጸር የተሻለ ከመገኛ ቋንቋ ወደ መመለሻ ቋንቋ የሀሳብ አሸጋገር ሂደት ይታይበታል፤ ያም ሆኖ አንዳንዶች ሰዋሰዋዊ አገልግሎት ገን የጥናውን ደራሲ ሀሳብ መለወጥን የማስከተል ሂደት አላቸው። በመገኛ ቋንቋው የተረፈው የጥናው ደራሲ አረፍተኛ ወደአማርኛ የተተረጎመው "አፖርቹኒቲ" የተባለ የጥቁርነት ሕይወት ዜና ጋዜጣ እንደገለጸው ኢትዮጵያ በመላው ዓለም ላይ የጥቁር ሕዝቦች የመንፈሳዊ አባት እንደ ሆኗል፤ ከባላይ እስከ በርሚጋንግም፤ ከኒው ዮርክ እስከ ናይጄርና የአፍሪካ ደም ያለባቸው ሁሉ ከዚህ ቀደም ተጥክሮ በማያውቅ የአስተሳሰብ አንድነት ተተስቶላል" /ሚያዝያ 1993፣ 15። በመመለሻው ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ እንደሚታየው በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ያለው ሀሳብ ነጥብ በነጥብ ለመመለስ መክፈት የተደረገበት እካሄድ ይታያል።/ይህ በመመለሻው መጽሐፍ ውስጥ የአለ እካሄድ ነው።

መደመሪያ ሀሳብ የሰፈረበት ጋዜጣ የአለው መጠሪያ፤ ቀጥሎ ደግሞ የተጠቀሰው ዜና የሰፈረበት ቦታ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመዘገቦ የሚገኝበትን ወደመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ለማሸጋገር አገባቡ ተመጣጣኝ የአልሆነበት ሁኔታ አለ። በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመዘገቦ እንደሚገኘው የጋዜጣው ስም "አፖርቹኒቲ" የጥቁርነት ሕይወት ጋዜጣ በባል በአገባቡ ተመጣጣኝ ይሆናል። ከዚህ ጋር የተያያዘው ሌላው ደግሞ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ በዓለም ውስጥ ያሉት ጥቁርነት የስከተሉት የሀሳብ አንድነትን ጉዳይ የሚገለጸው የተመዘገበው በጋዜጣው ርእስ አንተጽ ላይ ነው።

4.4.16." George Edmund Haynes asserted that "Ethiopia, 'proud and free', has become to thinking Negroes of African descent the symbol of the aspirations of black people for independence, for self-determination, and the assimilation of all that is best in modern civilization." (Levine, 1974, 14) የሚለው አረፍተኛ አገባብ የያዘው ሀሳብ በተመጣጣኝነት

ወደመተኪያ ቋንቋ መሸጋገርን ለማሳየት እቻ እንዲሆንለት ወደአማርኛ ቋንቋ ተመልሶ የተረበው አረፍተኛ "ጆርጅ ኢድመንድ ሃይንስ የተባለ ጥቁር አሜሪካዊ እንደተናገረው <ከ-ሩዋ እና ነጻዎ ኢትዮጵያ አፍሪካዊ ደም ላላቸው ለጥቁሮች የነጻነት የራስ መቻል ከዘመናዊ ሥልጣኔ መልካም መልካም> የመቅሰምና የንቃተ ጎሊና ምልክት ሆናለች" ብሏል" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 15/።

ገጽጽ-ዊ ትንታኔው በዚህ ክፍል በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የአረፍተኛ አገባብ መጠበቅ ምን ያህል የሞኘውን ደረሰ ሀሳብ በተመጣጣኝ ደረጃ ለማሸጋገርም ሆነ የመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ አንባቢ በተላላ እንዲረዳው ለግድረግ ማስቻሉን የሚያሳይ ነው። ወደዚህ ሁኔታ ለመግባት ግን አንዳንድ የተጨመሩ ቃላት አሉ። የቃላት መጨመር ደግሞ ሀሳብንም ይጨምራል። ይህ ብቻ ሳይሆን አንዳንድ ቃላት የፍች ተመጣጣኝነታቸው ምን ያህል ተጠብቋል? የሚያስኙ ጥያቄዎችም ስላሉ እነዚህ የትንታኔ ትድግ አገኘተዋል።

በመተኪያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ጆርጅ ኢድመንድ ሃይንስ በተጥታ ጥቁር አሜሪካዊ ለመሆኑ የተገለጸ ነገር የለም። ምናልባት የተጠቀሰው ሰው አፍሪካዊ መሆኑን መገለጽ የተገባ ሊሆን ይችላል። ነገር ግን በገርጌ ማስታወሻ ጆርጅ ኢድመንድ ሃይንስ አፍሪካዊ ለመሆኑ ሌላም ስለሰውዬው ተጨማሪ መግለጫ ካለ ይህን የግንዛቤ ማስታወሻ ማመልከት ይቻላል። በተለይ በትርጉም ላይ አንባቢ ግራ እንዳይጋባ የሚረደገውን አንዱ መንገድ አሰራሪ ሆኖ ሲገኝ ከሚጠቀስ ነገር ጋር የግርጌ ማስታወሻ /በትንፋ ውስጥ አገናኗል ማስታወሻ መስጠት ይቻላል/ ማቅረብ ነው።

"... the symbol of the aspirations ..." ለሚለው "የንቃተ ጎሊና ምልክት" ተብሎ በተመጣጣኝነት ለተረበው ፍች በተለይ "aspiration" የሚለው "የንቃተ ጎሊና" ሊሆን አይችልም። "ምኞት፣ ተስፋ" መሆን ይችላል። ስለዚህ የተስፋ ምልክት ፣ /ጥሩ ነገር የማግኘት/ ምኞት ምልክት ሊሆን ይችላል።

"asserted ..." ለሚለው ቃልም "እንደተናገረው" የሚለው መመለሻ ሊሆንለት አይችልም። በእንደተናገረው ምትክ "እንደረገጠው" የሚለው ተመጣጣኝ መመለሻ ይሆናል።

የመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ የሚሆነው "ጆርጅ ኢድመንድ ሃይንስ የተባለ ጥቁር አሜሪካዊ እንደተናገረው ...." ብሎ ነው። የሚጨርሰው ደግሞ "... ብሏል..." የሚል ነው። በአረፍተኛ አገባብ ግለሴትነት የታሰበውና የአረፍተኛ ማሰሪያ ሆኖ የገባው "... ብሏል" የሚለው አይስማማውም። ይህን የአረፍተኛ አገባብ ለማስገምገም አማራጮች አሉት። አረፍተኛ "እኩል እንደተናገረው" ብሎ

ከጀመረ "... ሀሳቡ/ጉዳዩ እንዲህ ያለ ነው" ብሎ የሚደመድም ይሆናል። ሌላው መንገድ ደግሞ "ጆርጅ ለድመጋድ ሃይገስ የተባለ ጥቁር አሜሪካዊ ..." ብሎ ጀምሮ ተርጓሚው እንዳደረገት ".... ብሏል" ማለት ይቻላል።

በዚህ በመጀመሪያው ናሙና የሰዋሰው /የአረፍተነገር አገባብ/ የፍች ተመጣጣኝነት የአነጻጽሮ ትንተና ከቃላት ከፍለ ተንተና ሰፍቶ ተገኝቷል። የሰዋሰው/የአረፍተነገሮች የአገባብ/ የፍች ተመጣጣኝነት ገጽጽራዊ ተንተና፣ ተርጓሚ ምን ያህል በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የአለውን የዋናውን ደራሲ ሀሳብ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ተመጣጣኝነቱን ጠብቆ መመለሱን ለማሳየት ያስችላል። ከዚህም ጋር በተያያዘ በመተበያ ቋንቋ ውስጥ የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍን ሀሳብ በተመጣጣኝነት ለመያዝም የሚመሠረቱት አረፍተነገሮች ለመተበያ ቋንቋ አገባብያን ግልጽነታቸው ምን ያህል እንደሆነ ለማሳየት ያስችላል። (የሚከተለው ሰንጠረዥ ይያይዛል)

4.5. የናሙና ሁለት የቃላት (የሐረጎች) እና የዐረፍተነገሮች አተረጓጎም

የናሙና ሁለት የቃላት (የሐረጎች) እና የዐረፍተነገሮች በፍች ተመጣጣኝነት ትንተና ግላማ፡ በአሰሪደነት የናሙና አንድን ትንተና ለማጠናከር የተካሄደ ነው። የሚከተለው ሰንጠረዥ በናሙና ሁለት ውስጥ ያሉትን አጠቃላይ ቃላት(ሐረጎች) እና ዐረፍተነገሮች ያመለክታል።

በናሙና ሁለት ውስጥ በመገኛና በመተበያ ቋንቋዎች ጽሑፎች ውስጥ የሚገኙ ቃላት/ሐረጎች/ እና አረፍተነገሮችን በቁጥርና በመቶኛ ማሳያ፡-/ሰንጠረዥ አራት/

የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ የቃላት ቁጥር	በመቶኛ	የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ የአረፍተነገሮች ቁጥር	በመቶኛ	የመተበያ ቋንቋ ጽሑፍ የቃላት ቁጥር	በመቶኛ	የመተበያ ቋንቋ ጽሑፍ የአረፍተነገሮች ቁጥር	በመቶኛ
2022	100%	78	100%	1661	100%	96	100%

4.5.1. "... the question which opened this book ..." (Levine, 1974,87)

ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተጠቀሰው ሐረግ በመተበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተተካው "... በዚህ መጽሐፍ መጀመሪያ ላይ የተነገረው ጥያቄ..." /ሚሊዮን፣1993፣78/ ተብሎ ነው። በመገኛ ቋንቋ ስተረቤዳ የሐረግ ፍች መመለሻ መሆን የሚችለው "ለመጻፍ መዘጋጀት መነሻ የሆነው ጥያቄ ..." ግለት ሊሆን ይችላል። ነገር ግን በተርጓሚው የተሰጠው "በዚህ መጽሐፍ መጀመሪያ ላይ ለተነገረው ጥያቄ የሚለው ለሀረግ ተመጣጣኝ ፍች ሊሆን ይችላል"።

45.2. "The answer thus far has been a genetic one" (Levine, 1974,87). በሚል በመገኛ ጽሑፍ ዉስጥ የተረበዉ በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ዉስጥ «እስካሁን ድረስ ለጥያቄዉ መልስ ለማግኘት የተጠበቀበት ዘዴ የንገሩን ታሪክ ሐረግ በመምዘዝ ወይም የንገሩን ታሪክ ፈለግ በመከተል ነዉ» (ሚሊዮን፣ 1993፣ 78)። በሁለቱ ቋንቋዎች የተረቡት አረፍተነገሮች ሲነጻጸሩ በመቀበያ ቋንቋ ዉስጥ ያለዉ ሀሳብ በመገኛ ቋንቋ ዉስጥ ያለዉን በተጥታ አያመለክትም። ይህን በተጥታ ለማመልከት እንዲችል «እስካሁን የሌለ መልስ ትውልድ ነዉ ማለት ይቻላል።» በተደመዉ አንቀጽ መጨረሻ ላይ በመገኛ ቋንቋ ዉስጥ «...Ethiopia possessed a traditional order...» ስለሚል «traditional order...» የሚለዉን «ባህላዊ ሥርዓት» ማለት ስለሚቻል የሚተጥለዉ አንቀጽ የመጀመርያዉ ዐረፍተነገር ስለ ባህላዊ ሥርዓት ስለሚገልጽ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ዉስጥ ከተረበዉ ሀሳብ ጋር ተመጣጣኝ ይሆናል።

4.5.3 ".... inflict a punishing defeat on Italy in 1896 ..." (Levine, 1974,87) የሚለው የተመለሰው "... በ1896 ላይ ኢጣልያን አድዋ ላይ አይተጡ ትጣት ድል በመንሳቷ ..." /ሚሊዮን 1993፣ 78/ አንድ ቃል በመገደብ ሀሳቡ ምን ማለት እንደሆነ ለመረዳት ያስቸግራል፤ ይህም ቃል "... ተጥታ ..." የሚለው ነው። አገባቡ "በ1896 ላይ ኢጣልያን አድዋ ላይ አይተጡ ትጣት ተጥታ ድል በመንሳቷ ..." ተብሎ ሊሟላ ይችላል።

4.5.4 ".... Because of a sequence of development that had occurred over three thousand years ..." (Levine, 1974,87) በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ዉስጥ የተረበዉ ይህ ሐረግ በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ዉስጥ የፍች ተመጣጣኝነትን ለማስጠበቅ የተተካው "... በአለፉት ሦስት ሺህ ዓመታት ውስጥ በአትጥቆ ውስጥ በትክታታ ይ የተከሰቱ ሁኔታዎች በመኖራቸው ነበር" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 78/ ። በመመለሻው ቋንቋ ሐረግ /ዐቢይ ሐረግ/ ውስጥ "a sequence of development" ምትክ አላገኘም። በ "a sequence of development" ምትክ "የተከሰቱ ሁኔታዎች" ተብሎ ነው የተጠቀሰው፤ ይህ ግን "ተከታታይ እድገት" ሊባል የሚችለውን ሊተካው አይችልም። ("ሰለነበረ ነበር" ... "ነበር" ብቻ ይባላል።)

4.5.5 "... second many of these peoples became integrated into a single plyethnic imperial system through the efforts of the Aksumites and later the Amhara, who established a single political authority over vast territories (Levine, 1974,87) የሚለው በመገኛ ቋንቋ ዉስጥ የሰረጸው የአረፍተነገር ሀሳብ ተለውጧል። በመመለሻው ቋንቋ ዉስጥ ያለው አረፍተነገር የሚለው "ሁለተኛ ከእኩሰግውያን በኋላ፤ በአማርኛ ብርታትና ጥረት ነገደ ብዙንን የሆነው ጠትላው ሕዝብ በአንድ ንጉሣዊ ሥርዓት ሥር እንዲጠቃለል አድርገው ሰፊና ትልቅ

የገቡትን ክፍል ሀገሮች በአንድ የፖለቲካ ሥልጣን ሥር እንዲሰበሰቡ ማድረጋቸው" /ሚሊዮን፣1993፣78/፤ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የሰፈረውና በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የሰፈረው ሁለቱ አረፍተኛዎች በፍቅር ተመጣጣኝነታቸው ሲነጻጸሩ በተለይ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛዎች ውስጥ "...through the efforts of the Aksumites and later the Amhara," የሚለው ሐረግ "ሁለተኛ፣ ከአክሱምያውያን በኋላ፣ በአማርኛ ብርታትና ጥረት..." ብሎ ወደመመለሻ ቋንቋ መመለስ አያስችልም። "በአክሱምያውያን ተደጋጋሚ ጥረት ጊላም በአማርኛ መባል ይገባል ነበር።

4.5.6. "... who both stimulated and participated in the national resurgence..." (Levine, 1974, 87) በማለት በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተገለጸው ሐረግ በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ "... ብሔር ትግግሉን ለመመለስ በመተኮስም በመሳተፍም...." /ሚሊዮን፣1993፣78/ በማለት ቀርቧል። ሲሴር / 4ቱል ዘ/ ተርጓሚ አዳዲስ ቃላትን እንደሚፈጥር፣ ይህ አዳዲስ ቃላትን የመፍጠርና የመጠቀም ባህሪ ደግሞ የተርጓሚ ብቻ ሳይሆን የዋና ደራሲም እንደሆነ ሀሳብ ካቀረቡ በኋላ ተርጓሚ መጠቀም የሚገባው በጣም ጥቂት አዳዲስ ቃላት እንደሆነ ይመክራሉ። በዚህ መሠረት ከመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ አንጻር 'ቤኤረ ትግግሉ' የሚለውን ሐረግ ከአንጻሩ ጋር አያይዞ ለመረዳት ቀላል አይሆንለትም። ተርጓሚው 'ቤኤረ ትግግሉ' ሲሉ ማለት የፈለጉት "በአንድ የፖለቲካ ሥልጣን ሥር የተሰባሰበ" ወይም "በአንድ ንጉሣዊ ሥርዓት የሚገኙ ማለታቸው ይሆናል፤ አንጻር ይህን ማለታቸውን እንዲረዳቸው የግርግር ማስታወሻ ያስፈልጋቸዋል ነበር።

4.5.7. "For the comparative student of societies, however, such an answer often serves chiefly to raise other kinds of questions" (Levine, 1974,87). በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በዚህ መገንዘብ ሰነድ ለሚገኘው አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ መጥለፊያ የተደረገው "ማንበረሰብን እየአወዳደረ ለሚሆነው መምህር ግን እንደዚህ ያለው ሁኔታ ብዙ ጊዜ አጥጋቢ ካለመሆኑም በላይ ሌሎች ጥያቄዎች ይቀሰቅሱበታል" /ሚሊዮን፣1993፣78/። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በተረባ አረፍተኛ እና በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ በተረባ አረፍተኛ የፍቅር ንጽጽር ላይ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ "Student" የሚለው ቃል ወደመቀበያ አረፍተኛ ሲሸጋገር "ተማሪ" በማለት ረገታ መምህር ተቀቧል። ሌላው በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ የለለ "አጥጋቢ ካለመሆኑም በላይ" የሚል ሐረግ ተጨምሮበታል። "For the comparative student of societies," የሚለው በተለይ የተወሰነ መሆንን የሚያመለክት መስተላቻ አለው። "ማንበረሰብን እየአወዳደረ አጥኝ ለሆነው ተማሪ" እንደማለት ነው። "የታሪክ ተማሪ፣ የቋንቋ ተማሪ፣ ማንበረሰብን እየአወዳደረ አጥኝ ለሆነ ተማሪ " እንደማለት ነው።

4.5.8. "Instead of seeking the genetic explanation of particular phenomenon comparativists are likely to be more concerned with explaining it in terms of generalized abstract properties" (Levine, 1974,87). በሚል በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ለቀረበ አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ተመጣጣኝ የሆነ ፍችን ለማስገኘት የተሰጠው አረፍተኛ ስለዚህ የአንድን ሁኔታ ታሪካዊ መንስሌ በመሻት ረታ የማንበረሰብ አወዳዳሪ ምሁር ጠቅላላ በሆነ ዘዴና ማንኛው ወደመገለጹ ያደላል። /ሚሊዮን፣1993፣78/ የሚል ነው። በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ የቀረበው "Comparativists" የሚለው ቃል ማንበረሰብን አየአወዳዳሪ ለሚያጠኑ ምሁራን ማለት ይቻላል። በመገኛ ቋንቋ ቃሉ በአጠቃላይ መልኩ ስለቀረበ «የማንበረሰብ አወዳዳሪ ምሁራን» ማለት ለጥሰጥሮ ስህተት ያስከትላል።

4.5.9. "To carry out this mode of explanation we must identify certain factors (dependent variables) whose variations can be linked to other factors (independent variables) in a determinate way" (Levine, 1974,87-88). በዚህ መልክ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ለቀረበው አረፍተኛ የፍች ተመጣጣኝነትን ይዞ መመለሻ እንዲሆን በመመለሻ ቋንቋ የቀረበው አረፍተኛ "እንደዚህ ያለውን አሰሪጅ ገለጻ ለማድረግ በመደበኛ ዋና ዋና ሰበቦች /independent variables/ ሊከመሩ የሚችሉትን ጥገኛ ሰበቦች (dependent variables) በማያሻማ መንገድ ለይተን ማወቅ አለብን።" /ሚሊዮን፣1993፣78/ የሚል ነው። በመጀመሪያ፣ በመተበያ ቋንቋ ውስጥ "independent variables" የተባሉት በ"ዋና ሰበቦች"፣ "dependent variables" የተባሉት ደግሞ በ"ጥገኛ ሰበቦች" መተካታቸው ጥሩ ነው። ወደሌሎች በመሸጋገር የመጀመሪያው በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ የተመዘገበው "To carry out this mode of explanation" የሚለው ሐረግ ወደመመለሻ ቋንቋ የተሸጋገረው "እንደዚህ ያለውን አሰሪጅ ገለጻ ለማድረግ ..." በሚል ነው። ምንም እንኳን እንባቢ እንደን ሐረግ ከአረፍተኛ ሃሳብ የሚያነብ /ለመረዳት የሚሞክር ሊሆን ቢችልም/ ግን በአረፍተኛ መጀመሪያ ላይ እንዲህ ያለውን ሐረግ ሲያገኝ ሊደናገር ይችላል። ይህ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ በመንሻ ላይ የተገለጸው አረፍተኛ "እንዲህ ያለ ጠባይ ያለውን ገለጻ..." ሊባል ይችላል። ከዚህ ጋር በተያያዘ "Mode of explanation" በማለት በመገኛ ቋንቋ የቀረበውን ሐረግ "አሰሪጅ ገለጻ" ባሉ ወደሌሎች መመለስ ፍች አዘል ሊሆን እንዳይችል ያደርገዋል።

4.5.10. A set of dependent variables can readily be generated in the present inquiry by raising questions about formative experiences in Ethiopian history which have been outlined (Levine, 1974,88). ይህ አረፍተኛ ከመገኛ ቋንቋ የተወሰደ ነው። ወደመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ የተሻገረው "በአሁኑ ፖርፖራችን ስለታወቀው ስለሊትዮጵያ ታሪክ ዋና ዋና አጀማመርና

አስተዳደግ አንዳንድ ጥያቄዎችን በማንሳት (ጥገኛ ሰበቦችን ለመፍጠር ይቻላል" (ሚ.ሊ.ዮን፣ 1993፣ 78-79)።

ከመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተወሰደው አረፍተኛ ክፍል ከመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ከተወሰደው አረፍተኛ ጋር ሲነጻጸር የተወሰኑ ሐረጎች የያዙትን ፍች በሚመለከት ለፍች ተመጣጣኝ ስለመሆናቸው የሚከተሉት ትንተናዎች ተርጉሟል።

• "A set of dependent variables can readily be generated...." የሚለው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለው ሐረግ በመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ "... ጥገኛ ሰበቦችን መፍጠር ይቻላል..." የሚል ነው። በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ "A set of dependent variables" የሚለው "ጥገኛ ሰበቦችን ብቻ" የሚል አይደለም፤ ስለዚህ የተሰጠው የመመለሻ ሐረግ በፍች ተመጣጣኝ አይሆንም፤ በፍች ተመጣጣኝ ሊሆን የሚችለው "የጥገኛ ሰበቦች ምድብ" የሚል ሊሆን ይችላል። ተገሎም በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ የተመዘገበው "... can readily be generated" የሚለው በመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ የተመለሰው "... መፍጠር ይቻላል" የሚል ነው። ይህም የፍች ተመጣጣኝነትን ሊጠብቅ አይችልም። የፍች ተመጣጣኝነትን ሊጠብቅ የሚችለው የመመለሻ ሐረግ "በተላላው ሊወጣ ይችላል" የሚለው ሊሆን ይችላል። በዚህ በመገኛ ቋንቋ በተረፈው አረፍተኛ ውስጥ ወደመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ ሲሸጋገሩ የፍች ተመጣጣኝነታቸው ያልተጠበቁ ሌሎች ሐረጎችም አሉ። "... by raising questions about formative experiences in Ethiopian history.." የሚለው በመተባበያ ቋንቋ ውስጥ አቻ የተደረገለት "... ስለኢትዮጵያ ታሪክ ዋና ዋና አጀማመርና አስተዳደግ አንዳንድ ጥያቄዎችን በማንሳት....." የሚል ነው። ይህ መመለሻ ሐረግ የፍች ተመጣጣኝነቱ ባለመጠበቅ የሀሳብ ለውጥንም ስለአስከተለ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ያቀረውን ሀሳብ ለቋል። በመገኛ ቋንቋ ሐረግ ውስጥ እንዲያስተላልፍ የተረጋገጠውን ሀሳብ ለውጧል። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ በፍች ተመጣጣኝ ሆኖ ሊወጣ የሚችለው ሐረግ "በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የአለውን መደበኛ ተግባርን በሚመለከት ጥያቄዎችን በማንሳት.." በሚል ተመጣጣኝ ሆኖ ሊተካ ይችላል። ለጥያቄ ማገኝ ምክንያት የሚሆነው ጉዳይ "... ስለኢትዮጵያ ታሪክ ዋና ዋና አጀማመርና አስተዳደግ አይደለም።" በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የተመዘገበው የኢትዮጵያን ሕዝብ መደበኛ ተግባርን የሚመለከት ነው። በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ "... which have been outlined." የሚለው ሐረግ በመተባበያ ቋንቋ ውስጥ አቻ የሐረግ ፍች አልተሰጠውም። የፍች ተመጣጣኝነቱን የጠበቀ የሐረግ መመለሻ እነዚህ ተመዝግቦታል/ ተርጎሞታል/ በሚል ዓይነት ምትክ ሊደረግለት ይችላል።

4.5.11. "Four aspects of that account seem particularly problematic" (Levine, 1974,88). ለሚለው ከመገኛ ቋንቋ ውስጥ ለተወሰደው አረፍተኛነገር በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ "በዚህ የምርምር ዘዴ የተገኘው ታሪክ አራት ገጽታዎቹ ገራ አጋቢ ወይም አስቸጋሪ ይመስላሉ" /ሚ.ሊ.ዮን፣ 1993፣ 79/ በሚል አረፍተኛነገር ተተክቷል። በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ በመመለሻነት የቀረበው አረፍተኛነገር ሲታይ "በዚህ ምርምር ዘዴ የተገኘው ታሪክ" የሚለው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የለም። አለመኖሩ ብቻ አይደለም 'Four aspects of the account' ወይመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር መሆን የሚችለው "የዚያ ዝርዝር አራት ገጽታዎች" የሚለውን ሀሳብ ስለሚለውጥ በተርጓሚው የተጨመረው ሐረግ የዋና ደራሲውን ሀሳብ ሊለውጥ ይችላል።

4.5.12. "... with roughly comparable technologies" (Levine, 1974,88) የሚለው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የቀረበው ሐረግ "ተወዳዳሪ ቴክኖሎጂ..." በሚል ተመልሷል። የመመለሻው ሐረግ የፍች ተመጣጣኝነትን እንዲጠብቅ የተዘነጋው "with roughly" የሚለው "ከሞላ ጉደል" በማለት ቢታከልበት የሐረግ የፍች ተመጣጣኝነት ሊጠብቅ ይችላል።

4.5.13. "Two scholars have already made observations which touch on this question" (Levine, 1974,88). በዚህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ለተመዘገበው አረፍተኛነገር በመቀበያ ቋንቋ ሲመለስ የተሰጠው 'ይህን ጥያቄ በመላሰስ ሁለት ምሁራን አመለካከታቸውን አቀርበዋል' /ሚ.ሊ.ዮን፣ 1993፣ 79/ የሚል አረፍተኛነገር ነው። ይህ አመለካከት የፍች ተመጣጣኝነትን ለማሟላት የሚገድለው ነገር አለ። 'ይህን ጥያቄ በሚመለከት ሁለት ሊቃውንት ምልክታ አካሂዷል።' በመባል ሊስተካከል ይችላል። በተርጓሚው ለመመለሻ በተሰጠው አረፍተኛነገርና በገጽገጽ ትንተና ላይ በቀረበ አረፍተኛነገር መካከል የፍች ተመጣጣኝነት ልዩነት አለ። ከመገኛ ጽሑፍ ውስጥ የቀረበው አረፍተኛነገር ጥያቄውን በሚመለከት ሁለት ሊቃውንት ምልክታ እንዳካሂዱ እንጂ "... አመለካከታቸውን አቀርበዋል" የሚል የለም።

4.5.14. "What gave the Amhara the capacity to carry out their political expansion so successfully?" (Levine, 1974,88). የሚለው ከመገኛ ጽሑፍ ውስጥ የቀረበ አረፍተኛነገር ነው። በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ የተደረገው መመለሻ "... የአማራን አገዛዝ መዘርጋት እንዲሳካ ያስቻለው ምንድነው" /ሚ.ሊ.ዮን፣ 1993፣ 79/ በመመለሻ ቋንቋ የተሰጠው የማሸጋገሪያ ሀሳብ በመገኛ ቋንቋ የተሰጠውን አረፍተኛነገር አያመለክትም ግለት አይደለም፤ ነገር ግን እንደኛ ደራሲው በአጽንዖት ለግትረብ የረለጉትን ሀሳብ አጽንዖቱን ይተንሳል፤ ለላው ደግሞ ለመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ አንባቢ ሀሳብ ግልጽ ሊሆንለት አይችል ይሆናል። ስለዚህ "አማርኛ በፖለቲካ መስፋፋትን ያን ያህል በአሸናፊነት

እንዲወጡ ኃይል የሰጣቸው ማን ነው /ኃይል ከየት አገኙ? ቢባል የፍች ተመጣጣኝነቱ አጽንኦትንና ግልጽነትን ጠብቆ ሊወጣ ይችላል።

4.5.15. "What enabled the Oromo to defeat the Amhara so regularly in the sixteenth and seventeenth centuries" (Levine,1974,88)? በዚህ አረፍተኛነት ውስጥ "regularly" የሚለው ቃል ያገኘው መመለሻ "አዘውትር" /ሚሊዮን፣1993፣79/ የሚል ነው። በአገገባዊ ፍች "regularly" ለሚለው ተመጣጣኝ ሊሆን የሚችለው "በተከታታይ" ወይም "በተደጋጋሚ" የሚል ነው። አገላለጹ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ "የዘወትር ልብስ፣ የዘወትር ምግብ፣ የዘወትር መጠጥ" ይባላል። ለጦርነት ደግሞ "ተከታታይ ጦርነት፣ ተደጋጋሚ ጦርነት ተደርጎ" ሊባል ይችላል። ከፍች አኳያ ይህን እንዲጠብቅ ማድረግ መቻል ማለት ነው።

4.5.16. "Yet I have already shown that the Jihad did not cause enough disruption to leave the Amhara helpless before the new invader" (Levine,1974,89) በመመለሻው አረፍተኛነት የቀረበው፣ "ሆኖም በግራኝ ወረራ ምክንያት አማራ ይህን ያህል መበታተንና በርቱ ጉዳት እንዳልደረሰበት ጠቀሜላለሁ" /ሚሊዮን፣1993፣80/ በመገኛ ቋንቋ የቀረበው አረፍተኛነት ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር የተዘለለ አንድ ሐረግ አለ። ይህ ሐረግ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛነት ውስጥ "... before the new invader" የሚለው ነው። ይህን ሐረግ ወደመገኛ ቋንቋ ሲሸጋገር "ከአዲሱ ወራሪ በፊት" ማለት ይቻላል። "አዲሱ ወራሪ" ኦሮሞዎችን ማለት እንደሆነ ማጣቀስ ይቻላል።/

4.5.17. "Indeed, this factor is not even mentioned by our most valuable contemporary source, an Amhara monk named Bahrey who wrote a History of the ... in the 1590s". (Levine, 1974, 89). ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የቀረበ አረፍተኛነት በመተበያ ቋንቋ ውስጥ የተመለሰው "በእውነቱ ይህ ጉዳይ ጠቃሚ በመሆኑ፣ በጊዜው የነበረው ባሕርይ የተባለው የአማራው መነኩሴ "የ... ታሪክ" በሚል ጽሑፍ በ1590 ገደማ ሲጽፍ፣ ይህንን እኔ ያናሳሁትን ጠያቂ በትልቅ ጭንቀት አንሰቶታል" /ሚሊዮን፣1993፣80/ የሚል ነው። ይህ ወደአማርኛ ቋንቋ የተመለሰው አረፍተኛነት ወደመተበያ ቋንቋ ሲሸጋገር የተለወጠ ሀሳብ አለው።

ዶናልድ ለቪን የሚሉት "በ1950ዎቹ የ... ታሪክ በማለት የጻፉት በዘመናዊ ምንጭነት ጠቃሚ መረጃ ያቀረቡ የነበሩት የአማራው መነኩሴ አባ ባህርይ ኦሮሞው፣ አማራውን የአሸነፈበትን ምክንያት አልጠቀሱትም" ነው። ተጥለው ለቪን የሚሉት እሳቸው ያነሱትን "በወቅቱ ለምን ኦሮሞው አማራውን አሸነፈ?" የሚለውን ጥያቄ እንኳ አባ ባህርይ "How is it that the ... defeat us, though we are numerous and well supplied with arms?" ሲሉ ታምኖና አግራሞት ባለው ሁኔታ አንሰተውታል

ይላል። እነዚህ አረፍተኛዎች በቅደም ተከተል የተጠቀሱ ስለሆነ ተርጓሚው የመጀመሪያውንና ሁለተኛውን አረፍተኛ ተላቅሎታል፤ ተላቅሎትም ወደአማርኛ የተመለሰው አረፍተኛ አንደኛ በመመለሻ ቋንቋ ተመጣጣኝ የሚሆን ፍቺ አለያዘም፤ ሁለተኛ በመገኛ ቋንቋ የተረበው አረፍተኛ ሀሳብ ትክክል እና ግልጽ አልሆነም።

4.5.18 "The Yejju Galla Dynasty was undisputed master of the core provinces of Amhara and Begemdir" (Levine, 1974, 90) በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተመዘገበው ከላይ የተረበው አረፍተኛ ወደመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ የተሸጋገረው "የየጁ እርሞዎች ግዛት መሥርተው የመሃል አገር የቤገምድርና የአማራ፣ የማይወተሱ፣ የማይከሰሱ ባለቤቶች ሆኑ" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 81/ በሚል ነው። በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የተረበው አረፍተኛ ሰዋሰው /የቃላት ድርድራ ሥርዓት/ ትክክል ስለሆነ አረፍተኛ ግልጽነት አጥቷል። ሰዋሰው፣ /የቃላት ድርድራ ሥርዓት/ ሲስተካከል "የየጁ እርሞዎች የመሃል አገርን የቤገምድርና የአማራ ግዛት መሥርተው የማይወተሱ እና የማይከሰሱ ባለቤቶች ሆኑ" ይሆናል።

4.5.19. "External Muslim threats were being revived" (Levine, 1995, 90). በመገኛ ቋንቋ ጸሐፊው ውስጥ የተረበ አረፍተኛ ነው፤ ወደ መመለሻ ቋንቋ ጸሐፊው ሲሸጋገር አረፍተኛ የተተካው "አስልምና የውጭ ጫና እያገረሸበት ነበር" /ሚሊዮን ነቅንቅ፣ 1993፣ 81/ በመገኛና በመመለሻ ቋንቋዎች ውስጥ ያሉት አረፍተኛዎች በፍቺ ተመጣጣኝነታቸው ሲነጻጸሩ የሐረግ የፍቺ ስህተት ይታያል። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለው አረፍተኛ የያዘው ሐረግ "External Muslim threats..." የሚለው አገር ነዘር እንጂ ሁለት ነዘሮች ስለሆኑ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ እንደሁለት ነዘር የተቆጠረው "የውጭ አስልምና ጫና" ተብሎ ሲስተካከል ይቻላል።

4.5.20. "Selective affiliation with other groups was not the only response possible in their satiation" (Levine, 1974, 90). የሚለው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበ አረፍተኛ ወደመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ ሲሸጋገር "እርሞዎች የነበራቸው ምርጫ ከልዩ ልዩ ማንበረሰብ ጋር መዋሐድና መተሳሰር ብቻ አልነበረም" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 81/ ተብሏል። በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ 'selective affiliation with other groups...' የሚለው ሐረግ ወደመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ሲሸጋገር "... ከልዩ ልዩ ማንበረሰብ ጋር መዋሐድና መተሳሰር ...." ይላል። "selective affiliation" ግን ከልዩ ልዩ ማንበረሰብ ጋር መዋሐድና መተሳሰር" ማለት አይደለም፤ "ከተመረጡ ማንበረሰቦች/ጡድኖች ጋር" ማለት ነው።

4.5.21. "How can these differences in effective capacities be explained" (Levine, 1974, 91)? በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ጥያቄደ ሆኖ የተረበ ነው፤ ወደመመለሻ ቋንቋ የተሸጋገረው "እንደዚህ

ያሉትን ልዩነቶችና ችሎታዎች በጋራ ወይም በወል እንዴት መግለጽ ይቻላል" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 81/7 ተብሎ ነው። በዚህ ጥያቄዎ ለተራረብ ውስጥ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበው ሀሳብ በመጠኑ ተለውጧል። ይህ በመተባበያ ቋንቋ ውስጥ ፍቻዊ ተመጣጣኝነትን እንዲጠብቅ "እነዚህን ልዩነቶች በአጠቃላይ ችሎታነት እንዴት መግለጽ ይቻላል?" ተብሎ ሲገለጽ ይችላል። ዋናው ደራሲ የሚሉት "እነዚህን ልዩነቶች" እንጂ "እንደዚህ የሉትን ልዩነቶችና ችሎታዎች" አይደለም።

4.5.22. "Without presuming to account for all of the variation in question, I shall seek to identify certain "Structural" properties of the traditional social systems of the two peoples which can be shown to have promoted or inhibited the capacities in question" (Levine, 1974, 91). ይህ ረዘም ያለ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበው አረፍተኛ ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር የሚከተለውን መልክ ይጻፋል። "ይህንን ሁሉ ሁኔታ ለመተረክ ሳልቃጣ የሁለቱን ሕዝቦች ልማዳዊ የግንባራ ሥርዓት የተባሉትን ችሎታዎች ለማደፋፈርም ሆነ ለማክላከል የቻለውን የግንባራ ወቅታዊ ይዘታ በመነጠል ለይቺ እገልጻለሁ" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 81/። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበው አረፍተኛ እና ወደመተባበያ ቋንቋ የተመለሰው አረፍተኛ የፍች ተመጣጣኝነት ለማሳየት ሲጸጸር በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ያሉ ሐረጎች ነገር ግን ወደመመለሻ ቋንቋ ያልተሸጋገሩ ይገኛሉ።

"... for all of the variation in question ..." ይህ ሐረግ ወደአማርኛ ቋንቋ ሲመለስ "በጥያቄነት የተረቡትን ሁሉንም ልዩነቶች" ሊባል ይችላል። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበው ከተጠቀሰው ሐረግ ተጥሎ ያለው የአረፍተኛ ክፍል ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር ሁለት ችግሮች የሚታይበት ነው። የአረፍተኛ ክፍል ተመጣጣኝ በሆነ ፍች ወደመመለሻ ቋንቋ አልተሸጋገረም፤ ሌላው መመለሻ እንዲሆን የተረበው ክፍልም ግልጽነት የለውም። በመገኛ ቋንቋ የተረበው የአረፍተኛ-መላ ክፍል "በጥያቄዋ ውስጥ የሚገኙትን ሁሉንም ልዩነቶች ለመዘርዘር ሳልቃጣ በጥያቄነት የተረቡትን የሁለቱን ሕዝቦች እንደገና ልዩነቶችንና ችሎታዎችን ያራመዱትን ወይም የገቡትን የልማዳዊ ሥርዓት ክፍሎችን ለመለየት አረጋጋለሁ አለብኝ።"

በተርጉሚ የተረበው "..... የሁለቱን ሕዝቦች ልማዳዊ የግንባራ ሥርዓት የተባሉትን ችሎታዎች ለማደፋፈርም ሆነ ለማክላከል የቻለውን የግንባራ ወቅታዊ ይዘታ በመነጠል ለይቺ እገልጻለሁ።" የግል ነጻ። ዋናው ደራሲ በዚህ በተረበው ዕረፍተኛ ውስጥ የሁለቱን ሕዝቦች ችሎታዎች ለማዳደር የግንባራ ሥርዓት ፍቻዊ አይልጥጥም፤ ችሎታዎቹንም የወለዱቸው የግንባራ ወቅታዊ ይዘታ እው አይሉም።

4.5.23. "Generally speaking, "structure" refers to those aspects of phenomena which cannot be described or understood solely with reference to the properties of elementary units" (Levine, 1974, 91). ይህ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበ አረፍተኛ ነው። በመተባበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ይህ አረፍተኛ የተመለሰው «በጠቅላላው-ውቅር» የሚለው ጽንሰ ሐሳብ የሚገልጸው በተለይ የውጥን ባሕርያችን በመጥቀስ፣ ለመግለጽም ሆነ ለማስተዋል የማይቻለውን ልዩ ሁኔታ ብቻ ነው። /ሚሊዮን፣ 1993፣ 81/ ተብሎ ነው።

በመገኛ ቋንቋም ሆነ በመመለሻው ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ እንደ ዋና ቃል አለ። በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ መግለጫ የሚረዳው ዋና ቃል "Structure" የሚለው ነው። በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ "ውቅር" የሚለው የመመለሻ ቃል ተሰጥቶታል። የመመለሻ ቃሉ "ውቅር" መሆኑ ተርፎ "መዋቅር" ቢሆን ለፍች ተመጣጣኝነት በቃና ነበር። "ውቅር/ቅ/ 1. የጣራ ውጥን፣ ጅምር። 2. የተወተረ ለድንጋይ ወፍሮ.../።" /የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማዕከል፣ 2001፣ 408/ በዚህም ለካሄደ "ውቅር" ለሀሳብ አያገለግልም፤ ለቀላቀስ ነገሮች ሊያገለግል ይችላል፤ ስለዚህ የመመለሻው ቃል "መዋቅር" መሆን ነበረበት። ከቃሉ ተጥሎ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ መሸጋገሪያ የሆነው አረፍተኛ የፍች ተመጣጣኝነት የለውም፤ ምን ሀሳብ እንደያዘም ግልጽ አይደለም። ስለዚህ የመመለሻው አረፍተኛ "በአጠቃላይ እነጋገር 'መዋቅር' የሚያመለክተው የክስተቶችን ምንነት በሚመለከት የተላል ትንጣቶችን እንደ ሌላ ብቻ በመጥቀስ ለመግለጽ ወይም ለመረዳት የማይቻል መሆኑን የሚያመለክት ነው" ሊባል ይችላል።

4.5.24. "In order to avoid the complexities of attending to the full range of structural issues, I shall limit my analysis to three types of structural properties ..." (Levine, 1974, 91). በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ይህ የተመዘገበው ዐቢይ ሐረግ ወደመተባበያ ቋንቋ የተመለሰው "ስለዚህ ሌሎቹን ትርጉም ለዘሎች ሁሉ በመተው ትንተናዬን በሦስት የመዋቅር ባሕርያች ላይ ብቻ እውስጥሁ" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 82/። በሚለው አረፍተኛ ነው። በዚህ በመመለሻው አረፍተኛ ውስጥ በመገኛ ቋንቋ ከተረፈው ዐረፍተኛ ውስጥ እንዳንድ ሐረጎች፣ ሐረጎቹም የያዙት እንዳንድ ሀሳቦች ተተንሰዋል። የተቆረጡ ነገሮች ስላሉ የተረፈው መመለሻው አረፍተኛ ከፍች አኳያ ስሜት አይሰጥም፤ ስለዚህ ይህ በመገኛ ቋንቋ ሐረግ ላይ የተመሰረተው በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ ሙሉ አረፍተኛ ሆኖ የወጣው መስተካከል ከሚቻልባቸው ነገሮች ውስጥ እንደ መንገድ "መዋቅራዊ ጉዳዮችን በስፋት በመመለከት የሚያጋጥሙን ሠውስጠብ ነገሮች ለማስወገድ ስል ትንተናዬን በሦስት መዋቅራዊ ትርጉሜድ ላይ መወሰን አለብኝ እላለሁ።" ሊሆን ይችላል።

4.5.25. "It can delineate the properties of a system as a whole, the nature of the relations between a whole and its parts, or the character of relations between a whole and its parts,..." (Levine, 1974, 91). ይህ በመገኛ ቋንቋ የተረበው ሐረግ በውስጡ "Whole" የሚል ቃል በሦስት ዐቃዎች ተጠትሟል። ይህ ቃል ወደመመለሻው ቋንቋ ሲመለስ በተመጣጣኝ ምትክነት የተመረጠለት ቃል ሁለት ዐቃ ላይ "በድፍን...በድፍን" /ሚሊዮን፣1993፣82/ የሚል ነው "በድፍን" ".... Whole" የሚለውን ቃል ፍች ሊይዝ ቢችልም ተበልኛ ነው፤ መደበኛ አይደለም፤ ለቃሉ የተለመደውና መደበኛ የሆነው መመለሻ "አጠቃላይ ... አጠቃላይ" የሚል ሊሆን ይችላል።

4.5.26. "First I shall consider ....." (Levine, 1974, 91) የሚለው በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ "አንድኛ የማስላስለው ... " /ሚሊዮን፣ 1993፣ 82/ ተብሎ ተመልሷል። በመመለሻ ቋንቋ ሐረግ ውስጥ የተመዘገበው "የማስላስለው" የሚለው ቃል በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተሰጠውን "Consider" የሚለውን ቃል የፍች ተመጣጣኝነትን በሚያስገኝ መንገድ አይተካውም፤ ስለዚህ ይህ ቃል በመገኛ ቋንቋ ሐረግ ውስጥ ባለው የአገባብ ሁኔታ "First I shall consider..." "መጀመሪያ...ማየት አለብኝ" ብሎ ለማሰብም ሆነ ለማንበብ በሚያስችል ሁኔታ የፍች ተመጣጣኝነትን ሊጠብቅ እንዲችል ሆኖ ሊተካ ይችላል።

4.5.27. "Second, I shall deal with part whole relations by considering one aspect of the institutional order, namely, the extent to which different institutionalized role-complexes perform specialized functions for the total system" (Levine, 1974,91). ይህ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተመዘገበ አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ እንደሚከተለው ተሸጋግሯል። "ሁለተኛ የምመለከተው በድፍንና በክሬሎ መካከል የአለውን ግንኙነትና ዝምድና በተለይ የተቋም ሥርዓቱን ወይም ለጠቅላላው ሥርዓተ ማንበር ይጠቅማሉ የተባሉትን ልዩ የተቋም ዓለማዎች/ገቦች/ ይሆናል" /ሚሊዮን፣1993፣82/

በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበው አረፍተኛ በተለይ ዋናው ደራሲ የክፍሎችንና የአጠቃላዮች ዝምድና ምን ዓይነት እንደሆነ የሚያሳዩበትን መንገድ የገለጹበት ነው። ይህ ሀሳብ ወደመቀበያ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ሲሸጋገር የዋናውን ደራሲ ሀሳብ ለመረዳት በማያስችል መንገድ የተሸጋገረ ነው። ይህም ማለት የመገኛ ቋንቋ እና የመመለሻ ቋንቋ አረፍተኞች በፍች ተመጣጣኝነታቸው ሲነጻጸሩ የመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የአለው አረፍተኛ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ የአለውን ሀሳብ በግልጽ አያስተላልፍም፤ ስለዚህም የመገኛ እና የመመለሻ ቋንቋ አረፍተኞች ተመጣጣኝነት በሚከተለው አረፍተኛ ሊታይ ሊታይ ይችላል።

"ሁለተኛ፣ በክፍልና አጠቃላይ ሥርዓት የሚኖራቸው ግንኙነት፣ የሚለውን የአሠራር መንገድ በመከተል የአንድን ተቋማዊ ሥርዓት አንድ ገጽታ በመውሰድ በዚህ ተቋማዊ ሥርዓት ገጽታ አማካይነት የተለያዩ ተቋማዊ ሥርዓቶች በአላቸው ውስብስብ የሥራ ድርሻ ክንዋኔ ለአጠቃላይ ሥርዓት የሚያበረክቱትን የተለያዩ ትግራት እገልጻለሁ።"

4.5.28. "Third, I shall examine relations among parts by considering the typical ways in which interaction processes are patterned" (Levine, 1974, 91). የመገኛ ቋንቋ ጸሐፊ አረፍተኛ ይህ ሲሆን በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ "ሦስተኛ የምመረምረው በክፍሎች መሀል የሚገኙትን ግንኙነቶችና ዝምድናዎች እርስ በርሳቸው የመተማመናቸውንና የመመሳሰላቸው ሂደት ምን ዓይነት ትርጽ እንደሚፈጥር ይሆናል" /ሚሊዮን፣ 1993፣82/። በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ደራሲው እመረምራለሁ የሚሉት በክፍሎች መካከል የሉትን ግንኙነቶች /አንድ ነገር ብቻ/ ነው። በመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ግን ደራሲው የአልአሉት ነገር ግን ሊሳመዱ የሚችሉ ጉዳዮች ተጨምሯል። ተርጓሚው ተጨማሪ ተዛማጅ ነገሮችን በማካተታቸው የዋናውን ደራሲ ሀሳብ ግልጽ እንደሚያደርግ ገምተው ይሆናል፤ የሆነው ግን ተቃራኒው ነው። የዋናው ደራሲ ሀሳብ ግልጽ በመሆን ፈንታ ውስብስብ ሆኗል። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የቀረበው አረፍተኛ የያዘውን ሀሳብ በሚከተለው መንገድ ወደመቀበያ ቋንቋ አረፍተኛ ማሸጋገር ይቻላል። "ሦስተኛ፣ የተግባራት ሂደቶች የተደራጀበትን የታወቁ መንገዶች በመከተል በክፍልፋዮች መካከል ያሉትን ግንኙነቶች እመረምራለሁ።"

4.5.29. After close look at one complex within the Amhara, cultural system in the next chapter, this structural analysis of the two systems will be carried out in chapter 8 and 9. How that analysis contributes to answering the four questions raised above will be considered in chapter 10, and in the concluding chapter I will discuss the significance of all this for understanding the evolution of Ethiopian society (Levine, 1974, 91). ይህ በመገኛ ቋንቋ የቀረበ አንቀጽ ወደመቀበያ ቋንቋ የተሸጋገረው በሚከተለው መንገድ ነበር። "የአማራን የባህል ሥርዓተ ምስጢር በሚተገለጹ ምዕራፍ ላይ አትኩረን ከተመለከትን በኋላ የአማራንና የኦሮሞን የባህል ሥርዓት በምዕራፍ ስምንት እና በምዕራፍ ዘጠኝ እናወዳድራለን። ያ ትንተና ቀደም ብለው ለተነሱት አራት ጥያቄዎች መልስ ለማቅረብ እንዴት እንደሚረዳ የሚተቸው በመዕራፍ አስር ይሆናል። በመጨረሻው ምዕራፍ ደግሞ ብዙም ብዙም ለውጥ /Evolution/ የተባለውን በውል ለማስተዋል ደረዳ ዘንድ የዚህን ሁሉ ትርጉምና ምስጢር አስረዳለሁ" /ሚሊዮን 1993፣82/። ቀደም ብሎ እንደተመለከተው በመገኛ ቋንቋ እና በመመለሻ ቋንቋ የቀረቡት አንቀጾች በፍቺ ተመጣጣኝነት

ሲንጸጸሩ ይለያያሉ። ልዩነታቸው እንዴት እንደሆነ ክፍች ተመጣጣኝነት ንጽጽር አኳያ በመገኛ ቋንቋ የተረበውን እንቀጽ በሚከተለው መላሽ እንቀጽ መመልከት ይቻላል።

“በሚተገለጹ ምዕራፍ ከአማራው ባህላዊ ሥርዓት ውስጥ የእንደኛውን ባህል ውስብስብ ባህሪ በዝርዝር ከተመለከትን በጌላ በምዕራፍ ስምንትና በምዕራፍ ዘጠኝ ውስጥ የሁለቱ ሥርዓቶች መዋቅራዊ ትንተና ይካሄዳል። በአሥረኛው ምዕራፍ ውስጥ ቀደም ሲል የተነሡትን አራቱን ጥያቄዎች ለመመለስ የተረቡት ትንተናዎች ምን ያህል አስተዋጽኦ እንዳደረጉ ለማሳየት ማገናዘቢያ ይሰጥባቸዋል። በግጠታሰያው ምዕራፍ ውስጥ የኢትዮጵያ ማንበረሰብ የረጅም ጉዞ እድገትን ለመረዳት የተረቡት ትንተናዎች እንዴት ያለ ጠቀሚታ እንዳላቸው እዘረዝራለሁ”

በመገኛ ቋንቋ እንቀጽ ውስጥ የተረበውን የደራሲውን ሀሳብ መሠረት በማድረግ ተርጓሚው ወደመመለሻ ቋንቋ በማሸጋገር የተረቡትን አንቀጽ እና ንጽጽሩ የፍች ተመጣጣኝነትን እንዳልጠበቀ ለማሳየት የተረበውን ወደአማርኛ የተመለሰ እንቀጽ መመልከት ይቻላል። በሁለቱ በመመለሻ ቋንቋ በተረቡት እንቀጾች መካከል የፍች ተመጣጣኝነት ልዩነት ይታያል።

በቃላት (ቤሐረጎች) እና በዐረፍተነገሮች በናሙና ሁለት ላይ የፍች ተመጣጣኝነትን ለማሳየት የተደረገው ንጽጽራዊ ትንተና እንደ ናሙና እንደ ሁሉ ተጨማሪ ቃላት(ሐረጎች) እና ዐረፍተነገሮች የፍች ተመጣጣኝነታቸው እንዳልተጠበቀ ያሳያል። የሚከተሉት ሁለት ተከታታይ ሰንጠረዦች ይህንን ያመለክታሉ።

በናሙና ሁለት ውስጥ ተመጣጣኝ ፍችን የማያሳዩ የቃላት/የሐረጎች/ የንጽጽር ትንተና ማሳያ ጭምት/ሰንጠረዥ አምስት/

በመተባበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ ቃላት /ሐረጎች/ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙባቸው ገጾች	በመተባበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ ቃላት /ሐረጎች/ ቁጥር	በመቶኛ ያላቸው ስሌት
87	22	1.09%
87-88	3	0.15%
88	40	1.98%
89	12	0.84%
90	5	0.25%
91	55	2.72%
ጠቅላላ ድምር	142	7.02%

በናሙና ሁለት ውስጥ በአረፍተነገር አገባብ አለመስተካከል ምክንያት የፍች ተመጣጣኝነት ያላሳዩ አረፍተነገሮች የንጽጽር ትንተና ማሳያ ጭምት/ሰንጠረዥ ስድስት/

በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ አረፍተኛዎች በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙባቸው ገጾች	በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ አረፍተኛዎች ቁጥር	በመቶኛ ያላቸው ስሌት
87	2	0.89%
87-88	1	0.62%
88	1	1.28%
89	1	1.28%
90	2	2.56%
91	5	6.41%
ጠቅላላ ድምር	12	15.37%

ከላይ የተረቡት ሁለቱ ሰንጠረዦች የትንታኔውን ዝርዝር ጭምቅ የያዙ ስለሆነ ተከታትለው ተርቦሞላ። በዚህም መሰረት የመዝናኛው የቃላት (የሐረጎች) ፍች ጭምቅ የሚያሳይ ሲሆን ሁለተኛው ጭምቅ በአረፍተ ነገሮች አገባብ አስመስተካከል የፍች ተመጣጥኖ ያልጠበቁትን አረፍተኛዎች ያሳያል።

4.6. የናሙና ሦስት ቃላት (ሐረጎች) እና ዐረፍተኛዎች አተረጓጎም

የናሙና ሦስት ቃላት (የሐረጎች) እና የዐረፍተኛዎች አተረጓጎም ትንተና ዓላማ የቀደሙትን በናሙና አንድናሁለት የተረቡትን መረጃዎች ለማጠናከር ሲባል ነው። የሚከተለው ሰንጠረዥ በናሙና ሦስት ውስጥ ያሉትን አጠቃላይ ቃላት (ሐረጎች) ቁጥር ያሳያል።

በናሙና ሦስት ውስጥ በመገኛና በመቀበያ ቋንቋዎች ጽሑፎች ውስጥ የሚገኙ ቃላት/ሐረጎች/ እና አረፍተ ነገሮችን በቁጥር እና በመቶኛ ማሳያ/ሰንጠረዥ ሰጥቶ/

የናሙና ሦስት የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ የቃላት ቁጥር	በመቶኛ	የናሙና ሦስት የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ የአረፍተኛዎች ቁጥር	በመቶኛ	የናሙና ሦስት የመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ የቃላት ቁጥር	በመቶኛ	የናሙና ሦስት የመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ የአረፍተኛዎች ቁጥር	በመቶኛ
729	100%	29	100%	601	100%	31	100%

በናሙና ሦስትነት ከመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የተወሰደው ከገጽ 183-185 ያለው "The evolution Ethiopian society" በሚል ንዑስ ርእስ የተረበው ነው። ከመመለሻ ቋንቋ ውስጥም የዚህ የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ አቻ እንዲሆን ታስቦ ከገጽ 165-167 'የኢትዮጵያ ማንበረሰብ ዘገምተኛ ለውጥ' በሚል ንዑስ ርእስ የተመዘገበው ጽሑፍ

ተመርጧል። በሁለቱ ንዑሳን ርእሶች ከመገኛ ቋንቋ እና ከመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የተወሰዱት ጽሑፎች በአተረጓጎም ላይ በተወሰኑ ቃላትና በአረፍተነገር አገባብ ላይ የሚያስገኙት የፍቺ ተመጣጣኝነት ምን ያህል እቶ እንደሆነ በገጽገጽ ለማሳየት የሚከተለው ትንተና ተካሂዷል።

4.6.1. "I hope this chapter has demonstrated the utility of supplementing the prevailing scholarly images of Ethiopia with one derived from the perspective of modern evolutionary theory (Levine, 1974,183). ይህ በመገኛ ቋንቋ የቀረበው አረፍተነገር ወደመመለሻ ቋንቋ ሲሸጋገር "ይህ ምዕራፍ ከዘመናዊ የለውጥ ጽንሰ ሐሳብ የተገኘውን ነባሩን የኢትዮጵያ ምሁራዊ ሥዕል ንቢና ተጨማሪ አድርጎ ማቅረብ ጥቅም ያለው መሆኑን እንዳሳየ ተስፋ አሰኝ" (ሚሊዮን፣ 1993፣ 165)። በዚህ አረፍተነገር ላይ ያለው ትንተና ትኩረቱ በተናጠል በቃላት ላይ አይደለም፣ በሀሳብ ላይ ነው። በመመለሻ ጽሑፍ የሚለን "የኢትዮጵያ ምሁራዊ ሥዕል ንቢና ከዘመናዊ የለውጥ ንድፈሀሳብ የተገኘው ነው" ይላል። በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ግን "የኢትዮጵያ ምሁራዊ ሥዕል ንቢና" ከዚህ የተገኘ ነው አይልም፣ ስለዚህ በመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር ውስጥ የኢትዮጵያ ምሁራዊ ሥዕል ንቢናን በሚመለከት ምን እንደተገለጸ ለማወቅ ወደመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር መመለስ አስፈላጊ ይሆናል። የመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር ወደመመለሻ ቋንቋው ሲሸጋገር የሚለው "ይህ ምዕራፍ እየተስፋፋ የሂደውን የኢትዮጵያን ምሁራዊ ሥዕል ንቢና ከዘመናዊው አመለካከት ከተገኘው የረጅም ዘመናት እድገት ንድፈሀሳብ ጋር አያይዞ ማየቱ ከፍተኛ አገልግሎት ያለው መሆኑን እንዳሳየ ተስፋ አድርጋል"። በተርጓሚው ከተሰጠው መመለሻ አረፍተነገር እና በዚህ ትንተና ውስጥ በቀረበው የመመለሻ አረፍተነገር መካከል ልዩነት አለ፣ የተርጓሚው የመመለሻ አረፍተነገር በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ከቀረበው አረፍተነገር በሀሳብ ይለያል፣ በትንተናው ውስጥ የቀረበው ወደአማርኛ ቋንቋ የተመለሰው አረፍተነገር ግን ከመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር ጋር በሀሳብ ተመጣጣኝ ነው።

4.6.2. "I will now review the major strands of the argument of this book in order to articulate some of the implications of that scholarly image" (Levine, 1974, 183). ይህ በመገኛ ቋንቋ የቀረበው አረፍተነገር በሚከተለው የመመለሻ ቋንቋ አረፍተነገር ተተክቷል። "የዚያን የምሁራን ሥዕል ንቢና ትርጉም ለመዘርዘር አሁን የዚህን መጽሐፍ ዋና ዋና የክርክር ነጥቦች እደራጅራለሁ" (ሚሊዮን፣ 1993፣ 165)። "of that scholarly image" የሚለው የመገኛ ቋንቋ ሐረግ "የዚያን የምሁራን ሥዕል ንቢና" ተብሏል፣ እንደኛ "የዚያን የምሁራን" የሚለው ሐረግ አይገባባዊ /አሰጥሰዋዊ ሐረግ/ ነው። በመገኛ ቋንቋ ሐረጉ ይህን የሚል ቢሆን እንኳ መመለሻው ሐረግ ሰጥሰዋዊ /አገባባዊ/ እንዲሆን ሊባል የሚችለው "የዚያን የምሁራን" ነው። በመገኛ ቋንቋ ሐረግ ውስጥ ግን የሐረጉ ሀሳብ "የዚያን የምሁራን" የሚያሰኝ አይደለም። ከመገኛ ቋንቋ ሐረግ በመነሳት ሀሳቡን

ወደመመለሻው ሐረግ ለማምጣት "የዚያ ምሁራዊ ሥዕል ንሊና" ሲባል ይችላል። "ምሁራዊ ሥዕል ንሊና" ጽንሰሀሳብ እንደ ሰዎች አይደለም። ስለዚህ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የቀረበው አረፍተነገር ሀሳብ በመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር ሀሳብ ጋር ተመጣጣኝ ፍቺ የያዘ አይደለም። የመመለሻ ቋንቋ አረፍተነገር የያዘውን ሀሳብ መረዳትም ያስቸግራል። በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የቀረበውን አረፍተነገር ሀሳብ እንደተጠበቀ ወደ መመለሻ ቋንቋ አረፍተነገር ለማሸጋገር "እኔ አሁን የዚያን የምሁራዊ ሥዕል ንሊና ጽንሰ ሀሳብ እንዳንድ ትርጓሜዎች ግልጽ ለማድረግ በዋናነት አስቸጋሪ የሆኑትን የዚህን መጽሐፍ የመከራከሪያ ነጥቦች እከልሳለሁ።" የሚለው አረፍተነገር እንደ መንገድ ሊሆን ይችላል።

4.6.3 "In answering the question of how Ethiopia survived as an independent state until the 1930s, we found that a series of determinate formative historical episodes led up to that achievement (genetic explanation)" (Levine, 1974, 183). ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለ አረፍተነገር ወደመተባበያ ቋንቋ ውስጥ የተላለፈው በሚተገለገው አረፍተነገር ነው። "ኢትዮጵያ እስከ 1930 ገደማ ድረስ ነጻ መንግሥት ሆና እንዴት ልትቆይ ቻለች? ተብሎ ለተጠየቀው ጥያቄ ተከታታይ የሆኑ የጀገንነትና የብልህነት ታሪካዊ ድርጊት ሃይቶች ድልን ሊያገኙ ቻሉ፤ የሚል መልስ ተገኝ ለዘር አገላለጽ" /ሚሊዮን፣1993፣165-166/። በመተባበያ ቋንቋ ውስጥ ካለው ጥያቄ ሳይሆን በመልሱ ክፍል የፍቺ ተመጣጣኝነትን ለማስገኘት ያልቻለው "... የጀገንነትና የብልህነት ታሪካዊ ድርጊት ሃይቶች ... ለዘር አገላለጽ" የሚለው ነው። ይህ ሐረግ በመገኛ ቋንቋ " a series of determinate formative historical episodes ... (genetic explanation)" ለሚለው የፍቺ ተመጣጣኝነትን አያስገኝም። ለዚህ ተመጣጣኝ ፍቺ ሊያስገኝ የሚችል የመመለሻ ሐረግ "ወላኝ ተከታታይ የሆኑ ታሪካዊ ድርጊቶች" የሚለው ሊሆን ይችላል። በተለይ በመመለሻው ቋንቋ ሐረግ ውስጥ "የጀገንነትና የብልህነት" የሚሉት በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ያለው ሐረግ በዘርዘር ቢቀርብ ኖሮ ሊጠቀሱ የሚችሉ ችሎታዎች ይሆናሉ፤ በቀረበው አረፍተነገር ውስጥ ግን "ጀገንነትና ብልህነት" አልተገለጹም።

ሌላው በመተባበያ ቋንቋ ውስጥ "ለዘር አገላለጽ" ተብሎ የተመዘገበው "(genetic explanation)" ለሚለው ነው። ይህም እንዳለ አሻሚ ስለሚሆን ለአንባቢ ግርታን ይፈጥራል። ስለዚህ "የትውልድ እምነትን ተከትሎ የተደረገ አገላለጽ" ቢባል ግልጽነትን ሊያገኝ ይችላል። በዚህ ላይ "የትውልድ እምነት፣ ጽናቱ እና ድርጊቱ እንዲህ ያለ ክብር" የሚያሰኝ ሁኔታን ለማሰብ የሚያስችል የግርጌ ግስታወሻ ያስፈልገዋል።

4.6.4. "Aksum and its successor states provided a basis for the development of a political community. (Levine, 1974, 184) የሚለው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተገለጸው አረፍተነገር

በመመለሻ ቋንቋው ያገኘው የተመጣጣኝ የፍች ምትክ "አክሱምና ከአርሲ የወረሱት መንግሥታት የማንበረሰቡን የፖለቲካ እድገት መሰረት ጣሉ" (ሚሊዮን፣ 1993፣ 166)። የሚል ነው። በተለይ "..... ከአርሲ የወረሱት መንግሥታት ..... የሚለው ከአርሲ ምን የወረሱት?" የሚል ጥያቄ ከማስከተሉ በስተተር የተወሰነ ሀሳብ የሚያስገኝ አይደለም። ይህ የሆነው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ "Successor" የሚለው ምትክ ከሚለው ሀሳብ ጋር የተመሳሰለ ተመጣጣኝ ፍች ስላላገኘ ነው። ስለዚህ "አክሱምን የተኩት መንግሥታት" ቢባል ተመጣጣኝ የፍች ምትክ የሚያስገኝ ይሆናል፤ ለአንባቢም ግልጽ ስላሚሆን ጥያቄ አያስከትልም።

4.6.5. "... a society at a higher level ..." (Levine, 1974, 184) የሚለው በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበው ሐረግ "... ልዩ የምሁራን መደብ ..." /ሚሊዮን፣1993/ ተብሎ በመተባበያ ሐረግ በፍች ተመጣጣኝነት ተተክቷል። በመገኛ ቋንቋ ሐረግ ውስጥ አገባባዊ ፍችውን ጠብቆ የተመዘገበው ቃል "... Society ..." የሚለው በመመለሻው ቋንቋ ሐረግ ውስጥ "... ምሁራን ..." የሚል አያስገኝም፤ ስለዚህ "ማንበረሰብ" ቢባል በፍች ተመጣጣኝ ሊሆን የሚችል ቃል ይሆናል። በመመለሻ /በመተባበያ ሐረግነትም "... ልዩ የምሁራን መደብ ..." በማለት ፈንታ "በከፍተኛ ደረጃ ላይ የሚገኝ ማንበረሰብ" ለግለት ያስችላል።

4.6.6. "Its expansion continues today as increasing numbers of Ethiopians from other traditions attach themselves to the national center or assimilate the Amharic language and other aspects of Amhara culture" (Levine, 1974, 184). ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተመዘገበ አረፍተኛ ወደመመለሻ ቋንቋው ውስጥ ሲሸጋገር "በጣም በርካታ የሆኑ ኢትዮጵያውያን ከሌሎች ልማቶች ወደቤሔራዊ ማዕከል" እየተጠጉ ስለሆነ ወይም የአማርኛ ቋንቋንና ሌላውንም የአማራ ባህል እየለመዱ ስለሆነ፤ መስፋፋቱ አሁንም እየተጠለ ነው" /ሚሊዮን፣1993፣166/። በመተባበያ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ አንደኛ "Other traditions" ለሚለው ሐረግ የተሰጠው "ከሌሎች ልማቶች" የሚለው በአገባባዊ ፍችው የፍች ተመጣጣኝነትን አያስገኝም፤ ስለዚህ "ከሌሎች ባህሎች" ቢባል ይህን አገባባዊ ፍች በሚጣጣም ሁኔታ ሊመልስ ይችላል።

የተረበውን የመተባበያ ቋንቋ አረፍተኛ ግልጽ እንዳይሆን ያደረገው ለላው ጉዳይ በአረፍተኛ ለመሠራረት ውስጥ የቃላቱ ቅደም ተከተላዊ ጽርደራ ሁኔታ ነው። በአረፍተኛ ውስጥ የሉት ቃሎች አረፍተኛ ትኩረት ባደረገበት ሀሳብ ላይ ተመሥርተው ቅደም ተከተላቸው ቢለወጥ "በሌሎች ባህሎች ውስጥ የሚገኙ በጣም በርካታ የሆኑ ኢትዮጵያውያን ወደቤሔራዊ ማዕከል እየተጠጉ ስለሄዱ ወይም የአማርኛ ቋንቋንና ሌላውንም የአማራ ባህል እየለመዱ ስለሆነ፤ መስፋፋቱ አሁንም እየተጠለ ነው" የሚል ይሆናል። በክሬል ቅደም ተከተሉ የተለወጠው የመመለሻ ቋንቋው አረፍተኛ አገባብ ሙያ ስለ

ተለወጠ ነጩ። ቀደም ሲል መስተዋድዳዊ ሐረግ ሆኖ በተሳቢው ክፍል ውስጥ የነበረው "ክሌሎች ባህሎች" የሚለው መስተዋድዳዊ ሐረግንቴን ሳይተው ከተሳቢ ክፍል ወደባለቤት ክፍል ተሸጋግሮ በገላጊነት እንዲያገለግል ተደርጓል።

4.6.7. "However, stabilization of Amhara society at the level of a first order of internal specialization, in the form of a patrimonial empire seriously limited the extent to which Amhara kings could keep up the process of expansion or even administer the regions nominally under their control" (Levine, 1974, 184). ይህ አረፍተኛ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ እያ ያገኘው በሚከተለው መንገድ ነው። "ነገር ግን የአማራ ማኅበረሰብ በውስጣዊ ሥልጠና በመጀመሪያ እርከን ላይ መረጋጋት ቢችልም፣ በባለባታዊ ሥርዓት የሚተዳደር በመሆኑ የአማራ ነገሥታት የመስፋፋቱን ሂደት ለመቀጠል ወይም ደግሞ በስም በቁጥጥራቸው ሥር የነበሩትን ክፍል ሀዘኙ ማስተዳደር አቃታቸው" /ሚሊዮን፣1993፣166/።

ይህ በመገኛ ቋንቋ የተመዘገበውን አረፍተኛ ለመመለሻ በአማርኛ ቋንቋ ተሸጋግሮ የቀረበው አረፍተኛ የመገኛ ቋንቋ ሀሳብ ተመጣጣኝነትን የጠበቀ አይደለም። በመተበያ ቋንቋ ውስጥ የቀረበው አረፍተኛ ውስጥ የተለወጠ እና የተቀነሰ ሀሳብም አለ። በመገኛ ቋንቋ በቀረበው አረፍተኛ ከቀረበው ሀሳብ የተለወጠው ተስተካክሎ፣ የተቀነሰውም ተጨምሮ እንደሚከተለው ሊቀርብ ይችላል። "ያም ሆኖ የአማራው ማኅበረሰብ በውርሳዊ ግዛት ዓይነት በመጀመሪያ ተራ ያገኘው ደረጃዊ ውስጣዊ ሥልጣኔ የአማራ ነገሥታት የመስፋፋት ሂደታቸውን ማራመድ እስኪሳናቸው ወይም ለስም ያህል በቁጥጥራቸው ሥር የነበሩትን እካባቢዎች ማስተዳደር እስኪያቃታቸው ድረስ የነበራቸው መረጋጋት በግም የተወሰነ ነበር።" በዚህ በማሻሻያነት በቀረበው የመመለሻ አረፍተኛ ውስጥ ".... በመጀመሪያው እርከን ላይ መረጋጋት ቢችልም በባለባታዊ ሥርዓት የሚተዳደር በመሆኑ ....." የሚል ሐረግ የለም፤ ምክንያቱም ይህን ሐረግ የሚያመለክት ሀሳብ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ ስለማይገኝ ነው።

4.6.8. "From the sixteenth century onward, there appeared a new pattern which greatly affected the whole evolutionary situation of Greater Ethiopia" (Levine, 1974, 184). ይህ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የቀረበው አረፍተኛ በሚተገለጹ መንገድ ወደመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ ተሸጋግሮ ተርጓል። "ከ16ኛው ምዕተ ዓመት ጀምሮ ወደፊት አዲስ የሆነ ሁኔታ በመከሰቱ የጠቅላላውን የትልቋ አትጥጥን የለውጥ ሁኔታ ለዋወጠው" /ሚሊዮን፣1993፣167/። ይህ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ የቀረበ አረፍተኛ ከዚህ በፊት እንደታዩት የመመለሻ አረፍተኛ የመገኛ ሀሳብ

መተካኝ ወይም መሰውጥ የሚታይበት አይደለም፤ ተርጓሚው ቃል በቃል ሀሳቡን ወደመቀበያ ቋንቋ ለመመለስ ስለረዘቡ የመመለሻው ቋንቋ ቃላት አጠቃቀም እንግዳና ድግግሞሽ አለበት።

"ከ16ኛው ምዕተ ዓመት ጀምሮ ወደፊት ..." "ወደፊት" የሚለው ሐረግ በአገባቡ ባለበት ቦታ ላይ ከፍቶ አካያ ለመረዳት ያስቸግራል። በዚህ ሐረግ ምትክ "በተጣዮቹ ጊዜያት" ቢባል ግልጽ በሆነ መንገድ የተረጋገጠ ሀሳብ ለማሸጋገር ያስችላል። "... አዲስ የሆነ ሁኔታ በመከሰቱ..." በሚለው ዉስጥ የግያሰረዳን ቃል አለ፤ ይኸውም "... የሆነ ..." የሚለው ነው፤ "አዲስ ሁኔታ በመከሰቱ" ማለት ይቻላል።

"... የጠቅላላውን የትልቋ ኢትዮጵያን የለውጥ ሁኔታ ለዋወጠው" የሚለው ሐረግ "... Which greatly affected the whole evolutionary situation of Greater Ethiopia" የሚለውን በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተመዘገበውን ሐረግ ለመመለስ የገባ ነው፤ በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ በዚህ ሁኔታ የተረጋገጠ አረፍተኛ ግን አገባቢያን ላይረዳት ይችላሉ። ይህን ሐረግ "ይህ አጠቃላይ የትልቋ ኢትዮጵያን የአዝጋሚ ለውጥ ሁኔታ አካላዊ" በሚል መተካኝ ይቻላል።

4.6.9 "The Oromo had neither a highly specialized local adaptation nor a functionally specialized internal structure, but exhibited considerable capacity for cultural despecialization and adaptation a particularly high degree of evolutionary potential (Levine, 1974, 184-185). ይህ የመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረጋገጠ አረፍተኛ ሀሳብ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ በሚከተለው መንገድ ተሸጋግሯል። "ኦሮሞዎች ልዩ ከፍተኛ ክልላዊ ተላምዶ ሳይኖራቸው፣ ወይም ደገጥ ልዩ በተግባር የሰለጠነ ውስጣዊ መዋቅር ሳያበጁ፣ የራሳቸውን ባህል ለመጣልና አዲስ ተላምዶ ለመተባበል ከፍተኛ ችሎታ የአላፍ ሆነው ተገኙ" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 167/። በመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ ያሉት ቃላት በዘርዘር ሲመረመሩ አቋቋ መመለሻ ይሆናሉ ተብለው በአረፍተኛ ውስጥ ከገጠ-ት ቃላትና ሐረጎች አገባቢያንን ሊያስቸግሩ ይችላሉ የተባሉት የሚከተሉት ናቸው።

"... ክልላዊ ተላምዶ" የሚለው ሐረግ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ በአለው አገባብ መሠረት "አካባቢዊ ተላምዶ" ቢባል አገባባዊ ፍቺውን በተመጣጣኝ ለመጠበቅ ያስችላል።

"... ልዩ ..." በመተባበያ ቋንቋ አረፍተኛ ውስጥ በተገለጸበት ቦታ ብቻውን ለአገባቢ ሀሳብ አያስገኝም፤ በዚህ ምትክ "ልዩ የሆነ" ቢባል ሀሳብ ሊያስገኝ ይችላል።

"... ልዩ በተግባር የሰለጠነ ውስጣዊ መዋቅር ሳያበጁ" በሚለው ውስጥ "የሰለጠነ" የሚለው "የታየ" በሚለው ቢተካ፣ "ሳያበጁ" የሚለው "ሳይኖራቸው" ቢባል፣ "ልዩ" ያለቦታው የገባ በመሆኑ አደራደሩ ቢለውጥ፣ ይህ ተስተካክሎ የፍቺ ተመጣጣኝነትን ለመጠበቅ ሐረጉ ተመልሶ ሲደራጅ "በተግባር የታየ ልዩ ውስጣዊ መዋቅር ሳይኖራቸው" ቢባል ሊስተካከል ይችላል።

"for cultural despecialization" በማለት በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተገለጸው ሐረግ በመቀበያ ቋንቋ አረፍተኛነር ውስጥ የራሳቸውን ባህል ለመጣል* የሚለው ሐረግ ተተርጉሟል። የፍች ተመጣጣኝነትን በመጠበቅ ሁኔታ የራሳቸውን ባህል ለመጣል* የሚለው ግን አይስማማውም፤ ሊስማማው የሚችለው በአንድ ባህል በከፍተኛ ደረጃ ሥልጠና የመሆንን ባህሪ በማርገብ* የሚል ሐረግ ሊያስከትል ግን ይችላል። ለማርገብ* የሚለው ቃል ችላ በማለት የሚለውን እንደሚተካ በማሰብ አገልግሎት ላይ ውሏል።

"... particularly high degree of evolutionary potential" የሚለው ሐረግ በመመለሻ ቋንቋ አረፍተኛነር ውስጥ "... ከፍተኛ ችሎታ የሌላዬ ሆነው ተገኙ" የሚል የማሰሪያ አንቀጽ ክፍል ከተሰጠው በኋላ በድጋሚ ለባቻ በሌላ አረፍተኛነር "ይህ ዓይነቱ ስጦታ በተለይ ከፍተኛ ደረጃ ያለው የለውጥ ችሎታ ነበር" የሚል መተርጉሚያ አረፍተኛነር ተሰጥቶታል። ይህ በተለይ በመገኛ ቋንቋ ውስጥ የተረበውን "... a particularly high degree of evolutionary potential" የሚለውን ሐረግ መሠረት አድርጎ የተረበው አረፍተኛነር በሁለት ምክንያቶች አስፈላጊ አይደለም። አንደኛ በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛነር ውስጥ ይህ ሀሳብ በዚህ መልኩ አልተረበም፤ ሌላው ደግሞ በመመለሻ ቋንቋ ውስጥ አሰፈላጊ ድገገሞሽ ይፈጥራል። በእነዚህ ሁሉ ላይ መረጃ አድርጎ ማትረብ የሚችለው በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛነር ውስጥ "... Exhibited ... a particularly high degree of evolutionary potential" የሚለውን መንሻ በግድረግ ነጻ ። ይህ ደግሞ የተረበው አረፍተኛነር እካል ሆኖ "በተለይ በዘገምተኛ ለውጥ ውስጥ የላቀ ችሎታ አላዩ" ቢባል በመገኛ ቋንቋ አረፍተኛነር ውስጥ ለተባለው ሀሳብ ተመጣጣኝ ፍች ያስገኛል።

4.6.10 "The values and organization of their traditional order facilitated both their movement into new areas through military incursions and their ability to merge with other ethnic groups in new regions of settlement" (Levine, 1974,185). በመገኛ ቋንቋ የተረበው ይህ አረፍተኛነር ወደመመለሻ ቋንቋ የተሸጋገረው "የልማዳዊ ሥርዓታቸው እምነትና ድርጅት ወደ አዳዲስ ክፍለ ሀገሮች እየተዋገኑ እየወረሩ መተላለፋቸውም ሆነ ከሌሎች ሰዎችም ጋር በአዳዲስ ተበላጾች ሰፍረው ለመተላለፍ መቻላቸው አቃለላቸው" /ሚሊዮን፣ 1993፣ 167/። በመቀበያ ቋንቋ ውስጥ የተረበው አረፍተኛነር ሥርዓተ ሰዋሰውን በመከተል የተጠየቅ አቀራረብ / የምክንያት እና የውጤት ጉኝት ቢተርጠበት ምን ዓይነት መዋቅር ሊታይ ይችላል ቢባል በሚከተለው መንገድ ሊተርጠ ይችላል። የመመለሻ አረፍተኛነር ማሠሪያ /ገህ/ "አቃለላቸው" የሚል ነው። ምንድነው ያቃለላቸው ይህ ጥያቄ በመመለሻው አረፍተኛነር ውስጥ አለ፤ ነገር ግን በሰዋሰዋዊ አገባቡ ተለይቶ ለአገባቢ የሚታወቅ አይደለም። ይዚህ ምክንያት የአረፍተኛነር ባለቤትም ነው። በመቀበያ ቋንቋ

አረፍተነገር ውስጥ በተረበዙት ሁኔታ ሃልግጻዊ ሥርዓታቸው እምነትና ድርጅት" የአረፍተነገሩ ባለቤት ነው። ምንድነው ያቃላላቸው? ለሚለው መልስ ይሆናል። በአረፍተነገሩ ውስጥ በምክንያትነት ያለ ነጻ።

በመመለሻው አረፍተነገር ውስጥ ያለው የአረፍተነገሩ ባለቤት ከተሳቢው ክፍል ጋር ሳይለይ ተደባልቆ ተርጓል። በዚህ ሁኔታ የመተባበሪያው አረፍተነገር ተሳቢ መለያ ሊሰጠው አልቻለም። የመመለሻ አረፍተነገር ተሳቢዎች በአረፍተነገሩ ውስጥ የሚታዩ ውጤቶች ናቸው። ከአረፍተነገሩ ባለቤት ጋር ተጠየቃዊ ገንኘት አላቸው። የመመለሻው አረፍተነገር ተሳቢዎች ከባለቤት ተለይተው ሲደራጁ "ወደአዳዲስ ክፍል ሀገሮች እየተዋገኑ እየወረሩ መተላለፋቸውንም ሆነ ከሌሎች ሰዎችም ጋር በአዳዲስ ተበላጾች ሠፍረው ለመተላለፍ መቻላቸውንም አቃላላቸው።" /ይህንን፣ ይህንን ነገር አቃላላቸው።/ ተሳቢዎቹ ተጥተኛ ናቸው። ምልክታቸውም "ን" ነው/ባዩ ይማም፣ 2000፣ ጌታሁን ሎግ፣ 1989/። እነዚህ የአንድ አረፍተነገር ሰዎች የሚያሳዩ ባለቤት ተሳቢ ማሠሪያ ለንቀጽ በመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር ውስጥ ተለይተው ይታያሉ።

• "The values ..." የሚለው በመገኛ ቋንቋ አረፍተነገር ውስጥ የተረበው ሐረግ በመተባበሪያ ቋንቋ አረፍተነገር ውስጥ "እምነት" ተብሎ የፍች ምትክ ተደርጎታል። "The values..." የሚለውን በአገገባዊ ፍችው "እምነት" የሚለው አይታረጉም። "እምነት" ለማለት ይቻል የነበረው ሌሎች መገለጫዎች ተጨምረው ተርበው በሆነ ነበር። "እምነት" በሚለው ቃል ምትክ "እሴቶቹ" /የእርምጃ አሰጣጥ ለማለት ነው/ ቢባል በአገገባዊ ፍችነት ተተባይነትን ሊያገኝ ይችላል ወይም ያስኬዳል ይባላል።

የግዛቱት ሁለት ተከታታይ ሰንጠረዦች በናሙና ሦስት ወስጥ በንጽጽር ትንተናው ተመጣጣኝ ፍች የሳሳዩ ቃላት(ሐረጎች)እና የወረፍተነገሮችን በቁጥር ያሳያሉ።

በናሙና ሦስት ውስጥ ተመጣጣኝ ፍችን የማያሳዩ የቃላት/የሐረጎች/ ጭምት ማሳያ /ሰንጠረዥ ስምንት/

በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ ቃላት /ሐረጎች/ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙባቸው ገጾች	በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ በፍቻቸው ተመጣጣኝ ያላገኙ የቃላት /የሐረጎች/ ቁጥር	በመቶኛ ያላቸው ስሌት
183	8	1.1%
184	30	4.12%
185	20	2.74%
በናሙና ሦስት ውስጥ የፍች ተመጣጣኝነትን የማያሳዩ አጠቃላይ ቃላት/ሐረጎች/	58	7.96%

በናሙና ሦስት በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ በአረፍተነገር አገባብ አለመስተካከል ምክንያት የፍች ተመጣጣኝነት የሌላቸው የገጽጽር ትንተና ማሳያ ጭምት/ሰንጠረዥ ዘጠኝ/

በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ አረፍተነገሮች በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙባቸው ገጾች	በመቀበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ተመጣጣኝ ፍች ያላገኙ አረፍተነገሮች ቁጥር	በመቶኛ ያላቸው ስሌት
183	3	10.34%
184	3	10.34%
184-185	2	6.90%
ጠቅላላ ድምር	8	27.59%

የተካሄደው ትርጉም ተመጣጣኝ ፍችን ማስገኘት መቻሉን ወይም አለመቻሉን ለማሳየት በሦስቱም ናሙናዎች ላይ የቃላት (የሐረጎች) እና የዐረፍተነገሮች ከመገኛ ቋንቋ እና ከመቀበያ ቋንቋ ጽሑፎች ተወስኖ በተደረገው ገጽጽራዊ ትንተና የተገኘውን ዉጤት የሚከተለው የማጠቃለያ ሰንጠረዥ ያሳያል።

በሦስቱ ናሙናዎች በቃላት /ሐረጎች/ እና በአረፍተነገሮች የፍች ተመጣጣኝነትን የማያሳዩ የገጽጽር ትንተና ጭምት ማጠቃለያ ማሳያ/ሰንጠረዥ አስር/

በናሙና 1፣2 እና 3 የፍች ተመጣጣኝነትን የማያሳዩ ቃላት /ሐረጎች/ ቁጥር	በናሙና 1፣2 እና 3 የፍች ተመጣጣኝነትን የማያሳዩ የአረፍተነገሮች ቁጥር	በመቶኛ ያላቸው ስሌት	
		ቃላት /ሐረጎች/	አረፍተነገሮች
246	34	23.78%	6.28%

በገንቱም መሰረት በማጠቃለያዉ የሚከተሉትን ዝርዝሮች ማሳየት ይቻላል።

ማጠቃለያ እና የመፍትሔ ሃሳብ

በአጠቃላይ የመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ የቃላት ቁጥር ሲሰላ የሚሆነው 56080 ነው። በዚህ መሠረትም በሦስቱ ናሙናዎች በመተባበያ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ የፍች ተመጣጣኝነታቸውን ያሳሳዩ የቃላት ለከረጎች ቁጥር ከ246 ወደ 3569 ከፍ ብሏል።

እንደዚሁ በሦስቱ ናሙናዎች ውስጥ የሚገኙት አጠቃላይ የአገባብ አለመስተካከል ያለባቸው አረፍተኛዎችና በአገባባቸው አለመስተካከልም የፍች ተመጣጣኝነት የማያሳዩ 34 ዐረፍተኛዎች ናቸው። ይህን መሠረት በማድረግ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ያሉት የፍች ተመጣጣኝነት የማያሳዩ የአረፍተኛዎች ቁጥር ሲሰላ 493 ይሆናል። (ይህንንም ማለት በአጠቃላይ በመገኛ ቋንቋ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኙ የአረፍተኛዎች ቁጥር 3569 ይደርሳል።)

በአጠቃላይ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ካሉት ቃላት ወይም ከረጎች 3569 ተመጣጣኝ ፍች ያልገኘታቸው፣ እንዲሁም 493 አረፍተኛዎች ወደመተባበያ ቋንቋ ጽሑፍ ሲሸጋገሩ በአገባባቸው አለመስተካከል ምክንያት የፍች ተመጣጣኝነትን ባለማሳየታቸው "የትልቋ ኢትዮጵያ የጠቡ ነገዶች ማክበረሰብ የረጅም ዘመናት እድገት አተረጓጎምን በሚመለከት ለማሳየት በተፈለጉት ሁለት ዓላማዎች።

- የጥናው ደራሲ ሀሳብ ሳይለወጥ በተስተካከለ መንገድ ወደመተባበያ ቋንቋ ለመሸጋገር ስለመቻሉ፤
- የተተረጎመው "የትልቋ ኢትዮጵያ የጠቡ ነገዶች ማክበረሰብ የረጅም ዘመናት እድገት" እንባቢ የጽሑፉን ሀሳብ እንዲረዳው ገልጽ ሆኖ ሲተረጎምለት ስለመቻሉ፤ ያልተሟሉ ወሳኝ ነገሮች አሉ። ይህም ሁሉ ሆኖ ተርጓሚው የሚከተሉት 2 ጠንካራ ነጥቦች አሏቸው።

• ተርጓሚው የመረጠት የጥናው ደራሲ የዶናልድ ሊቪን "Greater Ethiopia the Evolution of a Multicultural Society" የሥነ-ምግባር ስርዓት መጽሐፍ ጠቅሚ እንደመሆኑ ይህን መጽሐፍ ለአንባቢያን ማትረብ ግለባቸውና በተገባርም መገለጽ መቻላቸው በራሱ ጠንካራ ጉን ነው።

- የፍች ተመጣጣኝነትን በሚመለከት በአጠቃላይ በመገኛ ቋንቋ ጽሑፍ ውስጥ ካሉት ቃላት /ከረጎች/ እና አረፍተኛዎች 52511 ቃላት/ከረጎች/እና 3076 አረፍተኛዎች የፍች ተመጣጣኝነት አላቸው።

በአጠቃላይ የትልቋ ኢትዮጵያ የጠቡ ነገዶች ማክበረሰብ የረጅም ዘመናት እድገት አተረጓጎም ሲታይ ግንጦርደር ቴ.ቤል /1991/ የተወሰነ ዓላማን መሠረት እድርጎ የሚካሄድን ትርጉም በሚመለከት

መከናወን ይገባቸው የነበሩ ተግባራት፡

• ተርጓሚው ለመገኛ ጽሑፉ ተገዢ ሆነዋል፤ በአብዛኛው፣ አካሄዳቸው የቃል በቃል ትርጉም ነው። አተረጓጎማቸው የዋናውን ደራሲ ሀሳብ/ስሜት ሳይሆን ቃላትን(ሐረጎችን) እና ዐረፍተነገሮችን የመተካት ሁኔታ ይታይባቸዋል። እንዳንድ ቦታ ላይ በሃይታቸው ውስጥ የሚያገኙት ሀሳብ እንግዳ ስለሚሆንባቸው ይመስላል፤ የደራሲውን ሀሳብ የመለወጥ ሁኔታ የታያል። ሲሲሮ የሚከለክለው ዓይነት በገጥሥና በገጥሥ ሕዝቦች መሃል፣ በአባትና ትእዛዙን በሚፈጽሙለት ልጆች መሃል ያለ ጉኝት በደራሲው ጽሑፍና በተርጓሚው የትርጉም ጽሑፍ መካከል ይታያል።

• ተርጓሚው "ትልቋ ኢትዮጵያን" የተረገጠው ተሞክሮአዊ ሃይትን ተከትለው እንጂ በትርጉም ገደረሀብ ውስጥ የገቡ አይመስሉም። በትክክል ለማን እንደተረገጠው፣ እንዴት ያለ የትርጉም ዓይነት እንደተከተለ፣ በትርጉሙ ሃይት ውስጥ ችግር ቢያጋጥማቸው ምን ማድረግ እንዳለባቸው፣ ወዘተ. ተደመው ያጤኑ አይደሉም። ከዚህም ጋር እንደ "ትልቋ ኢትዮጵያ" ላለ መጽሐፍ አተረጓጎም ለአንዳንድ ቃላት እና ጽንሰ ሀሳብ የግርጌ ማስታወሻ ያስፈልጋል፤ እሳቸው ይህንን አላደረጉም። ለምሳሌ "image" ለሚለው ቃል የፈጠሩት "ሥዕል ኅሊና" የሚለው የመመለሻ ስያሜ እጅግ ውብ ነው። ጠቃሚ ለንግድም ይህን ጽንሰሀሳብ እንዲፈጸሙላቸው ግን አጭር የግርጌ ማስታወሻ ያስፈልጋቸው ነበር።

• ተርጓሚው "ትልቋ ኢትዮጵያን" ሲተረገጠው በምን ደረጃ ላይ ያለ አንጻብ ሊጠቀምበት እንደሚችል፣ የጽንፅ አጠቃቀሙ ወይም አገላለጹ ምን ደረጃ መያዝ እንደሚችል፣ (የትርጉም ሥራ መሆኑን ሳይሰት) ተጠንቅቶ ማሰብ ይኖርባቸዋል ነበር። ከዚህ ጋር የመመለሻ ቋንቋን መደበኛ ሰጥሎ ጠባቂው ቢተረገጠው ኑሮ አንጻብ ሃሳቡን በተላላ ሊረዳው ስለሚችል የአንጻቡን ተልብ ለመገባት ያስችል ነበር። ከዚህም በላይ የሆነ ከመጠነኛ የአተረጓጎም ወበት የቆጠር ነበር። በአጠቃላይ በመተባባሪ ቋንቋ ጽሁፍ ውስጥ ጠቃሚ የሌላጽፍ ሥርዓትን የሚመለከቱ ማስተካከያዎች ያስፈልጋሉ። ለምሳሌ እንደ ስርዓተ ነጥብ ያሉ፣ ይህ ሊሆን ይችላል የነበረው ተርጉሙው ተከፈረሰ በጊላ ለተወሰነ ጊዜ አሳርፈውት ተመልሰው ቢያዩት ኑሮ ጉድለቱ በተላላ ሊታያቸው በቻለ ነበር፤ ነገር ግን ተርጓሚው የተተረገጠው ጽሑፍ ሲታተም በሕይወት ስላልነበሩ ይህን አገደሉ ማለትም ያስቸገራል።

• ደራሲና ተርጓሚ በችሎታ አንዱ ከፍ ለለኛው ዝቅ ይላሉ፤ ደራሲ ከፍ፣ ተርጓሚ ደግሞ ከደራሲ ዝቅ ያለ ነገር የሚል አስተሳሰብ አለ። ደራሲ ከተርጓሚ ይልቃል የሚለት ደራሲ "አለግሮውን ጨምቶ" የሚያውቀውን ተርጓሚው ከመገኛ ቋንቋ ወደመመለሻ ቋንቋ ያሸጋግራል የሚል ሀሳብ የተርጓሙ ለግህሉ ሥላሴ ብርሃነ ማርያም፣ 1992 እና ሌሎችም/ በአያሌው ግን ተርጓሚ

የተመራግሪነት ባህሪ ያለው ነው። የተመራግሪነት ባህሪውን ካላጠናከረ ብቃት ሊያገኝ አይችልም።
እንደሌላ ያሉት ሃያሲያንና ተርጓሚያን በተለይ ሥነጥምን መተርጉም አለምጭውን መጭመቅ
ካላስከተለ አይካሄድም ይላሉ፤ ስለዚህ ተርጓሚም አለምጭውን የሚጨምቅበት ሁኔታ አለ። በአውሮፖ
የትርጉም ትግበራና የአተረጓጎም ንድፈ ሀሳብ ምስረታ እየተካሄደ ባለባቸው ዘመናት ተርጓሚ አደራሲ
ጎላ ጎላ የሚከተል አልነበረም። ሙሉ በሙሉ አደራሲ እኩል ይታይ ነበር የሚሉ የተሟሉ መረጃዎች
አሉ። እነዚህ መገለጫዎች ተርጓሚ አደራሲ እኩል የሚረመድ እንጂ አደራሲ ጎላ የሚጓዝ
አይደለም ይላሉ። ዛሬ ዛሬ ትርጉም በቴክኒዎሎጂ /ቴክኒዎሎጂ ባፈራው ኮፒውተር/ እየተቀላጠፈ
በሂደቱ ዘመን ላይ ተደርጏል፤ ይህም ሆኖ ግን የተርጓሚ ችሎታ ከፍተኛ ነው። ከፍተኛም መሆን
አለበት። ምክንያቱም የትርጉም ጥናት ራሱን የቻለ አንድ የትምህርት መስክ ነው። ትርጉም በትክክል
የገጸጸራጭ ኪናፔ ጽሑፍ ዘርፍ የሆነ አይደለም። እንደዚህም እስካሁን ድረስ የተወሰነ አንድ
የሥነልቦና ዘርፍ አይደለም፤ ነገር ግን የትርጉም መስክ በጣም ሰፊና ወስብስብነት ያለው የሚሆነው
በወላጅ በሂደት ወይም በሁኔታ ሌሎችን ነገሮች ስለሚነካ ነው (ባሶኒት ማክጉኤሪ፣ 1980፣ 1)። ከዚህ ጋር
በትርጉም ሥራ ወስጥ ራሳቸውን የሚያስገቡ ብቃት ያላቸው ተርጓሚዎች ያላቸው አገሮች
የትምህርት ንግግራማቸውና ባህላቸውም ሊለመዱም፤ ሊያድጉ እና ሊጠነክር ይችላል የሚል
አስተሳሰብም አብሮ አለ።

ዋቢ መግለጫዎች

ሚሊዮን ነቅንቅ፣ (1993) ትልቅ ሊትራቶሪያዊ የብዙ ነገዶች ማገገሚያ፣ የረዥም ዘመናት ዕድገት። አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት።

ግሀሰ ሥላሴ ብርሃን ማርያም፣ (1992) ሹክታ። አዲስ አበባ፣ ብራና ማተሚያ ድርጅት።

ብርሃን ገበየሁ፣ (1999) የአማርኛ ስነጥንቶች፣ አዲስ አበባ፣ አልፋ አሳታሚዎች።

ባዮ ደግሞ፣ (2000) የአማርኛ ሰዋሰው የተሻሻለ ሁለተኛ እትም። አዲስ አበባ፣ አሌን ማ.ጋ. የተ. የማ. ማገገሚያ።

ዳናቸጢ ወርቁ፣ (1976) የጽሑፍ ጥበብ መሪያ። አዲስ አበባ፣ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት

አሎጥሁ ጥገሰ፣ (1954) የአማርኛ ግጥምና ቅኔ ማስተማሪያ። አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት።

አሥላሳ አክሊሉ፣ (1976) «የሊትራቶሪያ ስነ-ምግባር ታሪክ» አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የሊትራቶሪያ ቋንቋዎች እና ስነ-ምግባር ትምህርት ክፍል፣ ያልታተመ።

ኪናወልድ ክፍለ፣ (1948) መጽሀፈ ሰዋሰው ወገስ ወመዝገብ ቃላት ሀዲስ። አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት።

ጌታሁን አግረ፣ (1989) የአማርኛ ሰዋሰው በተለል አቀራረብ። አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ድርጅት።

የሊትራቶሪያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማለክል፣ (2001) አማርኛ መዝገብ ቃላት። አዲስ አበባ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ማተሚያ ቤት።

Baker, Mona (1992) In Other Words: A Course Book On Translator. London:Rutledge.

Bassnett, McGuire, Susan (1980) Translation Studies. New York: Methuen & Co. Ltd.

Belachewu Woldegebriel (1997) "Literary Translation: Stylistic and Cultural accommodation in Translation of Sidney Sheldon The Sky is Falling into Amharic as Dana by Abel Seife." M.A thesis ,Unpublished.

Bell, Roger T. (1991) Translation and Translating: Theory and practice. Newyork: Longman Group UK Limited.

Catford, J.C (1964) Language and Language Learning A Linguistic Theory of Translation. Oxford: Oxford University Press.

Chesterman, Andrew (Ed). (1989) Readings in Translation theory. Helsinki: Oy Finn Lectura AB.

- Decker, Rodney J. (2004) "Inspiration and translation "in Language in Culture and Societies A Reader in Linguistics and Anthropology.
- Dollerup, Cay and Appel, Vibeke (eds.) (1995) Teaching Translation and Interpreting 3. Amsterdam: John Benjamin's publishing Co.
- Gentzler, Edwin (1993) Contemporary translation theories. London: Routledge (Translation Studies)
- Getu Mulatu (1990) "Amaharic adaptation of English Drama." Addis Ababa University, MA thesis, unpublished.
- Johnson, Keith, and Johnson, Helen, Johnson (1998) Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics. Oxford: Blackwell Publishers.
- Levine, Donald N. (1974) Greater Ethiopia The Evolution of a Multiethnic Society. Chicago: The University of Chicago press.
- Nida, Eugene A. and Taber, Charles R. (1974) The Theory and Practice of Translation. Netherlands: E.J. Brill, Leiden
- Newmark, P.P.(1988) A textbook of Translation. London: Prentice Hall.
- Owens, Rachel (1996) The Translator's Handbook. London : Aslib, The association for Information Management.
- Richards, J.C. and T.S. Rodgers (1986) Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shuttleworth, Mark and Cowie, Moira (1997) Dictionary of Translation Studies. London: Edmunsbury Press Ltd.
- Stern, H.H. (1983) Fundamental Concepts of Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.
- Tefera Mekonnen (1996) "Shakespeare in Amharic Translation: Julius Caesar in Focus" Addis Ababa University, MA thesis, Unpublished.
- Wikipedia, the free Encyclopedia.

አባሪ

መጻፍ ቃላት

ልሂታገ	scholars
መልሶ መድረስ	recomposing
መመላሻ ቋንቋ	target language
መተርጎም	to translate
መገኛ ቋንቋ	source language
መደበኛ ተመጣጣኝነት	formal equivalence
መደበኛ ትርጉም	formal translation
መደበኛ ዕሁዳ	non-literary text
ሙሉ ተመጣጣኝነት	full equivalence
ፖሎዕ የቋንቋ ችሎታ	complete language ability
ስግግር/ሀሳብ	sense
ስልት	style
ስነ ግህበረሰብ	sociology
ስነ ሰብእ	humanity
ቀበልኛ	idelect
ተመጣጣኝ	equivalence
ተግባራዊ ትርጉም	communicative translation
ተዘውቅ የሆነ ቋንቋ	everyday language
ገብ ትርጉም	full translation
ንድፈ ሀሳብ	theory
ናሙና	sample

አቀጥተኛ ትርጉም	indirect translation
ተግባቦታዊ ትርጉም	communicative translation
ከፊል ተመጣጣኝነት	partial translation
የቃል በቃል ትርጉም	literal translation
የገጽገጽ ትንተና	comparative analysis
የመገኛ ጽሑፍ	source text
የተጨማሪ ንድፈ ሀሳብ	eclectic theory
የመመለሻ ጽሑፍ	target language
የተግባብት እሴት	communicative value
ግልጽነት	clarity
ፍቺ	meaning
ወጥ ተመጣጣኝነት	dynamic equivalence
መደበኛ ተመጣጣኝነት	formal equivalence
አገገባዊ ተመጣጣኝነት	structural equivalence
ቀጥተኛ ትርጉም	direct translation
ትግበራዊ ተመጣጣኝነት	functional equivalence
ተፈጥሮአዊነት	naturalness

በዚህ ጥናት ውስጥ የተገለገልኩባቸውን መጻሕፍት እና የዲግሪ ማማያ
ጥናቶች በዋቢ መጻሕፍት ስር መጥቀሱንና ስራውም የራሴ መሆኑን
በፊርማዬ አረጋግጣለሁ።

ፊርማ _____

ስም _____

ቀን _____

በዚህ መሰረት ደህ ዝገድት በሚተገለጹ ምዕራፍ የዋናውን ደራሲ ጽሑፍ ጭምት ሀሳብ
የሚያስቀናልን ክፍል በማትረብ ወደ ትክተናል የሸጋገራል።

ምዕራፍ ስራት

